

**Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach,
Ipeľská ul. č. 1, 040 11 Košice**

**PROGRAMY A PROJEKTY
ÚRADOV VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE
na rok 2018 a na ďalšie roky**

**Odpočet plnenia úloh odborními Regionálneho úradu
verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach
za rok 2018**

Január 2019

1 ODBOR HYGIENY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

1.2 Protokol o vode a zdraví – plnenie národných cieľov

Vyhodnotenie za rok 2018:

Pracovníci odboru hygieny životného prostredia a zdravia pravidelne monitorujú kvalitu vody na kúpanie v troch prírodných vodných nádržiach (z toho počtu sa jedná o dve nádrže s vodou určenou na kúpanie a jedno prírodné kúpalisko). Zároveň vykonávajú štátny zdravotný dozor a odoberajú vzorky vody z umelých bazénov na kúpaliskách s celoročnou i sezónnou prevádzkou ako aj v relaxačných zariadeniach a hotelových komplexoch. V rámci platenej služby kontrolujú kvalitu vody na kúpanie aj v umelých bazénoch v zdravotníckych zariadeniach (výsledky analýz nie sú zadávané do Informačného systému Vody na kúpanie). Pri uskutočňovaných kontrolách dôsledne dbajú na dodržiavanie zásad schválených prevádzkových poriadkov a predkladanie výsledkov prevádzkovej kontroly kvality vody na kúpanie. Z VUK Ružín a Pod Bukovcom bolo počas kúpaciej sezóny 2018 (KS 2018) celkovo odobratých 18 vzoriek vôd zo stálych odberných miest. V 17-tich vzorkách kvalita vody vo všetkých skúšaných ukazovateľoch vyhovovala požiadavkám stanoveným vo vyhláske MZ SR č. 309/2012 Z.z. o požiadavkách na vodu určenú na kúpanie, v znení neskorších predpisov, v jednej vzorke vody z VUK Ružín bola prekročená medzná hodnota v ukazovateli črevné enterokoky. Mesto Košice v spolupráci so Sdružením Flos aque, Brno aj v r. 2018 zabezpečovalo v štrkovisku Jazero opatrenia zamerané na zlepšenie kvality vody v ukazovateli cyanobaktérie (2x bola realizovaná aplikácia PROFI baktérií). Celkovo bolo z Jazera odobratých 144 vzoriek vôd. Kvalita vody počas celej kúpaciej sezóny bola vhodná na kúpanie pre zdravú časť populácie. Z dôvodu zvýšenia počtu cyanobaktérií nad 20 000 buniek/ml vody bolo od 15. 08. 2018 vydané orgánom verejného zdravotníctva odporúčanie pre citlivú časť populácie - pre deti, alergikov a osoby s oslabeným imunitným systémom nekúpať sa vo vode takejto kvality. V r. 2018 boli odobraté vzorky vody aj z troch prírodných vodných plôch bez štatútu prírodného kúpaliska resp. vody určenej na kúpanie a to v štrkoviskách Geča a Čaña a v jazere IZRA. Kvalita vody na týchto nádržiach nevyhovela požiadavkám na kúpanie v ukazovateli priehľadnosť. V roku 2018 bola kontrolovaná kvalita vody na kúpanie aj z umelých bazénov. Celkovo bolo zamestnancami odboru HŽPZ odobratých 406 vzoriek bazénovej vody. Zákaz kúpania vo vode, ktorá nespĺňa požiadavky na kvalitu vody v umelom kúpalisku bol vydaný na dvoch umelých kúpaliskách.

Čo sa týka problematiky pitnej vody - v r. 2018 nenastali zásadné zmeny v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou. Mesto **Košice** je zásobované pitnou vodou z viacerých lokalít a je v jednotlivých častiach mesta miešaná. Zdrojom pitnej vody pre „Košický skupinový vodovod“ je povrchová a podzemná pitná voda z niekoľkých lokalít, a to z: Vodárenskej nádrže Starina, Vodárenskej nádrže Bukovec, Čermel'ských prameňov, studní pri rieke Hornád a vodárenských zdrojov z lokality Družstevná pri Hornáde, sústavy vodárenských zdrojov Turňa - Drienovec - Košice a potoka Čierna Moldava. Mesto Košice má 99,00 %-nú zásobovanosť z vodovodu. Kvalita pitnej vody v „Košickom skupinovom vodovode“ je stabilná a zdravotne bezpečná. Obyvatelia okresu **Košice - okolie** sú v prevažnej miere zásobovaní podzemnou pitnou vodou, z povrchových zdrojov sú zásobované obce: Bukovec, Malá Ida, Baška, Budimír, Nová Polhora, Chrastné, Hrašovík, Kráľovce, Rozhanovce, Ploské, Herľany, Poproč a časť mesta Medzev. Okres Košice-okolie má 68,00 %-nú zásobovanosť z verejných vodovodov (evidujeme 19 obcí, v ktorých absentuje verejný vodovod a zásobovanie obyvateľov je riešené z individuálnych vodných zdrojov). V r. 2018 bol orgánom verejného zdravotníctva v okrese Košice - okolie vydaný zákaz využívania vody na pitné účely (opatrenie uložené na mieste výkonu ŠZD). Naďalej trvala I. výnimka na použitie pitnej vody zo skupinového vodovodu Boliarov - Bačkovík - Kecerovce, ktorá

nesplňa limity kvality pitnej vody v ukazovateli arzén (do 08. 09. 2020). Aj napriek nepriaznivej situácii v zásobovaní obyvateľov tohto okresu pitnou vodou neboli v hodnotenom roku evidované epidémie, kde by faktorom prenosu bola pitná voda. Zamestnanci RÚVZ so sídlom v Košiciach v rámci monitoringu kvality pitnej vody a ŠZD odobrali 417 vzoriek pitných vôd z verejných vodovodov.

1.7 Zhodnotenie dodržiavania hygienických požiadaviek v prevádzkach solárií

Realizácia projektu v sledovanom období :

V roku 2018 bolo v Košice-mesto a Košice-okolie v prevádzke 32 solárií, v ktorých je umiestnených spolu 70 opaľovacích prístrojov.

Pracovníci odboru hygieny životného prostredia a zdravia v októbri 2018 uskutočnili prípravu na plnenie mimoriadneho cieleného štátneho zdravotného dozoru v prevádzkach solárií zameraného na dodržiavanie hygienických požiadaviek, spojeného s meraním UV žiarenia v košickom kraji. Po dohode s pracovníkmi odborov hygieny životného prostredia a zdravia bude mimoriadny cielený štátny zdravotný dozor spojený s meraním UV žiarenia vykonaný v 3-och prevádzkach solárií v okrese Rožňava, v 3-och prevádzkach solárií v okrese Michalovce, v 3-och prevádzkach solárií v okrese Trebišov, v 3-och prevádzkach v okrese Spišská Nová Ves a v 11-tich prevádzkach solárií v okresoch Košice a Košice okolie. Z dôvodu zaneprázdnenosti pracovníkov odboru objektivizácie fyzikálnych faktorov v decembri 2018 (plnenie dohodnutých objednávok) bude prevažná časť meraní ÚV žiarenia vykonaná v priebehu mesiacov január - február 2019.

Odbor chemických analýz:

Prehľad o počte vykonaných meraní ultrafialového žiarenia na opaľovacích prístrojoch v roku 2018 je uvedený v nasledujúcej tabuľke:

Tab.č.1.

Počet prevádzok	Počet opaľovacích prístrojov		Počet vzoriek	Počet ukazovateľov	Počet analýz
	vertikálny	horizontálny			
49	55	40	230	230	802

Meranie UV žiarenia bolo vykonané v 49-tich prevádzkach solárií situovaných v Košickom (26 prevádzok), Prešovskom (15 prevádzok), Banskobystrickom (7 prevádzok) a v Žilinskom (1 prevádzka) kraji na základe štátneho zdravotného dozoru ako aj objednávok prevádzkovateľov solárií, ktorí sú v zmysle platnej legislatívy povinní predložiť protokol z objektivizácie UV žiarenia UV žiaričov.

Z meraní vyplynulo, že z 95 opaľovacích prístrojov, na ktorých bolo v roku 2018 vykonané meranie UV žiarenia, požiadavkám Vyhlášky MZ SR č. 554/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia starostlivosti o ľudské telo, v znení Vyhlášky MZ SR č. 75/2014 Z. z. nevyhovovalo 29 opaľovacích prístrojov a na 37 opaľovacích prístrojoch nebolo možné vyjadriť súlad alebo nesúlad so špecifikáciou. Ostatné prístroje (spolu) požiadavkám vyššie citovanej Vyhlášky MZ SR vyhovovali.

Maximálna doba opaľovania bola prekročená na 46 z 95 opaľovacích prístrojoch sledovaných v roku 2018, na 24 z nich sa súlad alebo nesúlad so špecifikáciou podľa vyhlášky MZ SR č.554/2007 Z. z. v znení Vyhlášky MZ SR č.75/2014 Z. z. nedal vyjadriť, pretože vypočítaná doba expozície stanovená (stiahnutá) na účinnú prahovú dávku ožiarenia H_{er} podľa miestne rozšírených typov pokožky bola nad limitnou hodnotou o hodnotu menšiu,

ako rozšírená neistota merania a na 9 opaľovacích prístrojoch prevádzkovatelia nemali maximálnu dobu opaľovania uvedenú vôbec.

Najčastejšie nedostatky, ktoré boli zistené v prevádzkach solárií počas merania UV žiarenia:

- prevádzkovatelia nemajú technickú dokumentáciu k opaľovacím prístrojom – návod na obsluhu prístroja
- dodávatelia UV žiaričov neposkytujú prevádzkovateľom solárií technickú dokumentáciu k trubiciam ani maximálne odporúčané časy opaľovania pre jednotlivé typy pokožky pre daný typ trubíc,
- dodávatelia pri výmene UV žiaričov deklarujú prevádzkovateľom solárií, že nové trubice spĺňajú EU normu, čo však výsledky následne vykonaného merania UV žiarenia vylučujú.

2 Odbor preventívneho pracovného lekárstva

2.1 Znižovanie miery zdravotných rizík zamestnancov z pracovného prostredia, pracovných podmienok a spôsobu práce

2.1.1 Znižovanie miery zdravotných rizík (rizikové práce)

V roku 2018 bolo vydaných 77 rozhodnutí na zaradenie prác do tretej kategórie a štvrtej kategórie, a to:

- 65** rozhodnutí na základe prehodnotenia zdravotných rizík s tým, že staré rozhodnutia na zaradenie prác do kategórie stratili účinnosť právoplatnosťou vydaných nových rozhodnutí.
- 12** nových rozhodnutí na základe návrhov zamestnávateľa na zaradenie prác do kategórie, pričom podkladom bola objektivizácia faktorov práce a pracovného prostredia a posúdenie zdravotného rizika pri práci.

70 rozhodnutí na zaradenie prác do tretej kategórie a štvrtej kategórie bolo zrušených z dôvodu prehodnotenia zdravotných rizík, organizačných zmien a zániku pracovísk.

V sledovanom období bolo na rizikových pracoviskách vykonaných **173** kontrol, v rámci ktorých boli rozdané zamestnancom na vyplnenie aj kontrolné listy informovanosti v počte 165 (typ C - 29, H - 55, K - 31, Z - 50).

Evidencia rizikových prác bola priebežne doplňovaná a aktualizovaná v programe ASTR_2011.

Za neplnenie povinností na ochranu zdravia na pracoviskách, kde zamestnanci vykonávajú práce zaradené do tretej kategórie a štvrtej kategórie, bola uložená pokuta vo výške 1 000 € za nezabezpečenie posudzovania zdravotnej spôsobilosti na prácu (MVT – Partners s. r. o.) a pokuta vo výške 500 € za nezabezpečenie posudzovania zdravotnej spôsobilosti na prácu a nezabezpečenie vypracovania písomných posudkov o riziku s kategorizáciou prác z hľadiska zdravotného rizika v spolupráci s pracovnou zdravotnou službou (Mestský podnik lesov Medzev, spoločnosť s ručením obmedzeným).

Údaje v tabuľke porovnávajú počty vydaných rozhodnutí a ŠZD za roky 2017 a 2018

	<i>rok 2017</i>	<i>rok 2018</i>	<i>trend</i>
Nové rozhodnutia RP	13	12	- 01
Prehodnotenú rozhodnutia RP	67	65	- 02
Vydané rozhodnutia spolu	80	77	- 03
Zrušené rozhodnutia RP	87	70	- 03
ŠZD – kontroly RP	181	173	- 08

Prehľad počtu subjektov s RP a exponovaných zamestnancov rizikovým faktorom za roky 2017 a 2018

Okres	Za rok 2018			Za rok 2017		
	Počet subjektov	Počet zamestnancov v 3. kat. a 4. kat.		Počet subjektov	Počet zamestnancov v 3. kat. a 4. kat.	
		spolu	z toho žien		spolu	z toho žien
Košice I, II, III, IV a Košice – okolie	114	12 432	1 219	110	12 094	1 179

Prehľad počtu exponovaných zamestnancov rizikovým faktorom za obdobie rokov 2014 – 2018 (trendy)

<i>Počet exponovaných rizikovým faktorom</i>									
2018		2017		2016		2015		2014	
Spolu	žien	spolu	žien	spolu	žien	spolu	žien	spolu	žien
12 432	1 219	12 094	1 179	12 042	1 111	11 642	1 085	11 986	1 112

Z celkového prehľadu za posledných 5 rokov je zrejmé, že v priebehu roka 2018 došlo oproti predchádzajúcim štyrom rokom k zvýšeniu počtu zamestnancov zaradených do tretej kategórie a štvrtej kategórie, a to pravdepodobne v dôsledku prehodnotenia expozície faktorom práce na existujúcich pracoviskách a vzniku nových prevádzok s rizikovými prácami.

Odbor chemických analýz:

Pevný aerosól

ODBER	POČET VZORIEK	POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
<i>osobný</i>	143	420	521
<i>stacionárny</i>	17	69	72
Spolu	160	489	593

Stanovenie koncentrácie pevných aerosólov bolo vykonávané za účelom objektivizácie pracovného prostredia pre okres Košice a Košice – okolie, Rožňava a Vranov n/T v Prešovskom kraji. Prevádzky, na ktorých sa vykonávali odbery boli:

Košice okolie - vo firme *Stawi Bidovce*, výroba oceľových konštrukcií zvaraním, kde zo šiestich osobných odberov bolo v 3 prípadoch prekročené menej ako 2-násobné a v 1 prípade viac ako 2-násobné.

Vo firme *Steelmax Štós*, pila z piatich osobných odberov boli 2 prekročené menej ako 2-násobne.

Košice - v *Tlačiarňi Vienala* bol 1 osobný odber v limite.

Metax SK – vykonáva sa pozinkovanie metalizačnou pištoľou, 1 osobný odber, bola stanovovaná inhalovateľná a respirabilná frakcia pevného aerosólu, obe boli prekročené viac ako 2-násobne.

Mageba Slovakia - vykonáva sa pozinkovanie metalizačnou pištoľou, 1 osobný odber, bola stanovovaná inhalovateľná a respirabilná frakcia pevného aerosólu, obe boli prekročené viac ako 2-násobne.

GMG nábytok – Stolárska dielňa, 1 osobný odber v limite.

Centrum ortopedickej protetiky – stanovenie síranu vápenatého – sadry ako pevný aerosól, 2 osobné odbery v limite.

Vranov nad Topľou – *Amido-Exquisit*, šitie plachiet a posteľných obliečok, 6 osobných odberov, z toho v 3 prípadoch prekročené menej ako 2-násobné.

Rožňava – z firmy *Belmer* nám bolo dodaných 75 vzoriek na stanovenie koncentrácie pevného aerosólu.

Chemické faktory v ovzduší

ODBER	POČET VZORIEK	POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
<i>osobný</i>	45	238	475
<i>stacionárny</i>	53	242	486
spolu	98	480	961

Stanovenie koncentrácie chemických faktorov bolo vykonané pre okresy Košice, Košice okolie, Michalovce, Spišská Nová Ves, Trebišov, Svidník a Levoča v Prešovskom kraji.

V okrese Košice okolie v DN *Metalchrom Šaca* sme merali koncentráciu prchavých organických látok (xylén, etylbenzén, toluén). Všetky koncentrácie boli v limite.

V okrese Košice v ÚDZS sme merali koncentráciu formaldehydu a prchavých organických látok (benzén, xylén, etylacetát, acetón, dietyléter, dichlórmetán, etylalkohol), koncentrácia formaldehydu bola v 3 prípadoch prekročená menej ako 2-násobne a benzén v 1 prípade tiež menej ako 2-násobne.

Mageba Slovakia – prchavé organické látky (xylén, toluén, etylbenzén, butylacetát, butanol), koncentrácie boli v limite.

UNLP KE – koncentrácia formaldehydu bola meraná 2 osobnými odbermi, v 1 prípade bolo prekročené viac ako 2-násobné.

V okrese Michalovce vo firme *RED4U* sme vykonali 1 osobný odber na stanovenie koncentrácie prchavých organických látok (toluén, xylén, etylbenzén, butylacetát a 2-metoxypropán-2-yl-ycetát), koncentrácie boli v limite.

V okrese Trebišov vo firme *Schur Flexibles Moneta* sme merali koncentráciu etylacetátu a etylalkoholu, 2 osobné odbery a 3 stacionárne odbery boli v limite.

V okrese Svidník v Prešovskom kraji sme v *Nemocnici Svidník* stanovovali koncentráciu formaldehydu na centrálnej sterilizácii, hodnoty boli v limite.

V okrese Levoča v Prešovskom kraji sme v *Tuneli Šibenik* stanovovali koncentráciu oxidov dusíka a oxidu uhoľnatého, ktoré boli v limite.

V okrese Rožňava vo firme *Impreglon Rožňava* sme v Galvanizovni stanovovali koncentráciu šesťmocného chrómu, niklu, zinku a oxidu zinočnatého, zo 4 osobných odberov bola v 1 prípade prekročená koncentrácia niklu viac ako 2-násobne počas procesu údržby.

V okrese Sp. N. Ves v spoločnosti *Embraco* sme merali koncentráciu oxidu uhoľnatého na 6-tich stacionárnych odberových miestach, z toho na 2 miestach bolo prekročenie menej ako 2-násobné, na 1 mieste viac ako 2-násobné, na zvyšných 3 miestach sa nedal konštatovať súlad alebo nesúlad.

Biologické expozičné testy

CHEMICKÝ FAKTOR	POČET VZORIEK			POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
	dodaných	odobraných	analyzovaných		
<i>Kyselina mandľová a fenyglyoxylová</i>	42	-	42	126	218
<i>Kyselina δ-aminolevulová</i>	33	-	33	66	251
Spolu	75	-	75	192	4

Vzorky na stanovenie kyseliny mandľovej a fenyglyoxylovej boli dodané firmou Fiberstruct, v 10-tich prípadoch bolo prekročenie limitu, z toho v 5-tich prípadoch viac ako 2-násobné, odbery u pracovníkov s prekročenými hodnotami boli zopakované po určitej prestávke a následne boli už hodnoty v limite.

Vzorky na stanovenie kyseliny δ-aminolevulovej boli dodané zo Železničného zdravotníctva Košice, jednalo sa o vzorky pracovníkov U-Shin Slovakia, v 5-tich prípadoch bola koncentrácia prekročená menej ako 2-násobne. V každej vzorke sa stanovila aj koncentrácia kreatinínu.

2.1.2 Znižovanie zdravotných rizík z veľmi toxických a toxických látok a zmesí

V sledovanom období bolo v rámci štátneho zdravotného dozoru (ŠZD) vykonaných **21 kontrol** zameraných na kontrolu dodržiavania právnych predpisov na ochranu zdravia pri práci s veľmi toxickými látkami a zmesami a toxickými látkami a zmesami (ďalej len VTLaZ a TLaZ).

Išlo o pracovisko Dezinfekčnej stanice UNLP Košice, ktorá VTLaZ používa pri výkone dezinfekcie priestorov nemocnice, SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik, OZ Košice používa VTLaZ pri analýze vzoriek povrchových,

pitných a odpadových vôd a spoločnosť GETRAG FORD Transmissions Slovakia, s. r. o., ktorá používa TLaZ v chemickom laboratóriu na analytické skúšky stanovenia vody v oleji.

Na pracovisku Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach, a to na Oddelení vnútorných chorôb na Klinike malých zvierat Univerzitnej veterinárnej nemocnice sa VTLaZ a TLaZ používajú pri laboratórnych skúškach a vedecko-výskumnej činnosti.

Na vedecko-výskumné účely sa tieto látky používajú aj na pracovisku Neurobiologického ústavu Biomedicínskeho centra SAV a v Združenej tkanivovej banke LF UPJŠ v Košiciach.

Jaroslav Mráz – INSEKT používa VTLaZ pri výkone dezinfekcie a regulácie živočíšnych škodcov.

Ďalšie kontroly boli vykonané v spoločnosti U. S. Steel Košice, s. r. o. na pracovisku Útvar GM pre environment v laboratóriu GME, kde sa VTLaZ používajú na sledovanie kvality odpadových, podzemných a povrchových vôd pomocou fyzikálno-chemických analýz. V laboratóriu GME vykonáva činnosť aj spoločnosť ISS Facility Services spol. s r. o. Kontrola bola vykonaná aj na pracovisku Útvar GM pre materiálové riadenie v sklade farieb a chemikálií, v ktorom sa prijímajú, skladujú a vydávajú chemikálie a v DZ Energetika na pracovisku Vodné hospodárstvo – ČOV Sokoľany, kde sa VTLaZ používajú v laboratóriu na sledovanie kvality odpadových vôd.

V dcérskej spoločnosti USS Košice, Labortest s. r. o. sa VTLaZ používajú naďalej na laboratórne analýzy v laboratóriu Koksovne, laboratóriu Studenej valcovne a Kvantometrickom laboratóriu.

ŠZD bol vykonaný aj v spoločnosti VVS, a. s. v laboratóriu pitných vôd, v špecializovanom laboratóriu vôd a laboratóriu odpadových vôd, v spoločnosti TEKO a. s. - akreditovanom skúšobnom laboratóriu, v spoločnosti RIA LABORATÓRIUM s. r. o. a MEDY s. r. o.

Porušenie predpisov na ochranu zdravia pri používaní VTLaZ a TLaZ nebolo na vyššie uvedených pracoviskách v priebehu roka 2018 zaznamenané.

Bolo zistené, že vo väčšine prevádzkových poriadkov pre prácu v expozícii chemickým faktorom predkladaných po 01. 06. 2017 sú chemické zmesi klasifikované podľa Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 o klasifikácii, označovaní a balení látok a zmesí.

V roku 2018 bolo do tretej kategórie a štvrtej kategórie práce pre chemické factory klasifikované ako TLaZ (trieda nebezpečnosti akútna toxicita, kategória 3) zaradených 194 zamestnancov, z toho 49 žien a pre chemické factory klasifikované ako VTLaZ (trieda nebezpečnosti akútna toxicita, kategória 1, 2) bolo zaradených 22 zamestnancov, z toho 0 žien.

V roku 2018 bolo vydaných 9 súhlasných rozhodnutí na používanie VTLaZ, a to pre spoločnosť CROWN Bevcan Slovakia s. r. o., Neurobiologický ústav Biomedicínskeho centra SAV, Katedru biofyziky ÚFV UPJŠ v Košiciach, Kliniku malých zvierat Univerzitnej veterinárnej nemocnice UVLaF v Košiciach, Dezinfekčnú stanicu UNLP Košice, Súdno-lekárske a patologické pracovisko Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, Carmeuse Slovakia, s. r. o., ISS Facility Services spol. s r. o. a pre fyzickú osobu-podnikateľa Jaroslav Mráz. Pre uvedené podnikateľské subjekty okrem Jaroslava Mráza bol jedným rozhodnutím vydaný zároveň aj súhlas na činnosti spojené s manipuláciou a skladovaním chemických karcinogénov a mutagénov.

V sledovanom období bolo vydaných spolu 78 osvedčení, pričom 75 osvedčení bolo vydaných na prácu s VTLaZ a TLaZ a 3 osvedčenia boli vydané na prácu s dezinfekčnými prípravkami na profesionálne použitie a na prácu s prípravkami na reguláciu živočíšnych škodcov na profesionálne použitie. Na základe skúšky bolo vydaných

14 osvedčení (na VTLaZ a TLaZ) a bez vykonania skúšky, t. j. na základe overenia dĺžky odbornej praxe, 64 osvedčení. Komisia na preskúšanie odbornej spôsobilosti zasadala **1-krát**.

Mimoriadna situácia, resp. havária v súvislosti s expozíciou VTLaZ a TLaZ sa v sledovanom období nevyskytla.

	Počet
Previerky	21
Osvedčenia o odbornej spôsobilosti pre prácu s VTLaZ a TLaZ	75

2.1.3 Znižovanie zdravotných rizík z karcinogénnych a mutagénnych faktorov vrátane azbestu a z látok poškodzujúcich reprodukciu a narúšajúcich endokrinný systém

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach vydal v roku 2018 **14 rozhodnutí** na zaradenie prác do tretej kategórie a štvrtej kategórie pre KaMF.

Pre spoločnosť U. S. Steel Košice, s. r. o. (ďalej len USSK) bolo vydaných 7 rozhodnutí, a to pre DZ Mechanika (expozícia Cr⁶⁺), útvár GM pre environment (pracovný proces s rizikom expozície polycyklickým aromatickým uhl'ovodíkom (ďalej len PAU), DZ Údržba (PAU), útvár Zástupcu GM pre bezpečnosť a hygienu (PAU), útvár Riaditeľa pre spoľahlivosť vyhradených technických zariadení a strategických zariadení (PAU), útvár Riaditeľa pre spoľahlivosť zariadení prvovýroby (PAU) a DZ Koksovňa (expozícia benzénu, fenolu a PAU).

Pre spoločnosť ISS Facility Services spol. s r. o. boli vydané 2 rozhodnutia na zaradenie prác do tretej kategórie pre KaMF (PAU) na pracovisku DZ Koksovňa. V prvom rozhodnutí bola do tretej kategórie zaradená práca vykonávaná profesiou obsluhovač rampy VKB1 a VKB3 a v druhom rozhodnutí, ktorým stratilo účinnosť prvé rozhodnutie, bola do tretej kategórie zaradená práca vykonávaná profesiou čistič Koksovňa VKB1 a VKB3.

V roku 2018 boli vydané pre Východoslovenský onkologický ústav v Košiciach (ďalej len VOÚ a. s.) 2 rozhodnutia. V januári 2018 bolo vydané rozhodnutie na zaradenie prác do tretej kategórie pre KaMF (práca s cytostatikami) pre profesiu sanitár na Oddelení anesteziológie a intenzívnej medicíny, Oddelení gynekológie a Otorinolaryngologickom oddelení a v decembri 2018 bolo vydané rozhodnutie na vyradenie prác z tretej kategórie pre KaMF (práca s cytostatikami) pre profesiu sanitár na Oddelení anesteziológie a intenzívnej medicíny, Oddelení gynekológie a Otorinolaryngologickom oddelení.

V máji 2018 bolo vydané rozhodnutie na zaradenie prác do tretej kategórie pre KaMF (práca s cytostatikami) pre Univerzitnú nemocnicu L. Pasteura v Košiciach pre profesiu sanitár na oddelení prípravy cytostatík v nemocničnej lekární.

V júni 2018 bolo vydané pre Univerzitnú nemocnicu L. Pasteura v Košiciach rozhodnutie na zaradenie prác do tretej kategórie pre KaMF (formaldehyd) pre profesie verejný zdravotník a zdravotnícky asistent v dezinfekčnej stanici. Zamestnanci sú exponovaní KaMF pri riedení 37 % formaldehydu na 10 %-ný pufrovaný formaldehyd, ktorý je podľa nariadenia EPaR č. 1217/2008 v platnom znení klasifikovaný v triede nebezpečnosti karcinogenita kategórie nebezpečnosti 1B.

V septembri 2018 bolo vydané pre súdnolekárske a patologicko-anatomické pracovisko Košice Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou rozhodnutie na zaradenie prác do štvrtej kategórie pre KaMF (benzén) pre profesiu toxikológ VŠ.

V porovnaní s rokom 2017 **vzrástol** v roku 2018 počet zamestnancov zaradených do tretej kategórie a štvrtej kategórie práce pre KaMF o **44**. V roku 2018 to bolo spolu **808** (764 v roku 2017) zamestnancov, z toho 209 žien (205 žien v roku 2017) (zdroj ASTR),

pričom v tretej kategórii prác to bolo 703 zamestnancov (648 zamestnancov v roku 2017), z toho 206 žien (205 žien v roku 2017) a vo štvrtej kategórii 105 zamestnancov (116 zamestnancov v roku 2017), z toho 3 ženy (0 žien v roku 2017).

Najviac zamestnancov zaradených do tretej kategórie a štvrtej kategórie pre KaMF, konkrétne PAU, vykonáva prácu v DZ Koksovňa, USSK. Ide o 445 zamestnancov spoločností USSK, ISS Facility Services s. r. o. a KOKSMONT a. s. Košice.

Na druhom mieste v počte zamestnancov exponovaných KaMF sú zdravotnícke zariadenia, v ktorých je do tretej kategórie zaradená práca s cytostatikami (169 zamestnancov). Ide o zdravotnícke zariadenia: Východoslovenský onkologický ústav a. s., Univerzitná nemocnica L. Pasteura Košice s pracoviskami Klinika hematológie a onkohematológie, Nemocničná lekáreň, Detská fakultná nemocnica Košice s pracoviskami Oddelenie detskej onkológie a hematológie a Nemocničná lekáreň.

V sledovanom období bolo v rámci štátneho zdravotného dozoru (ŠZD) vykonaných **27 kontrol** zameraných na ochranu zdravia zamestnancov exponovaných na pracovisku karcinogénnym a mutagénnym faktorom (ďalej len KaMF). Z uvedeného počtu bolo 12 kontrol vykonaných na pracoviskách s pol. USSK a prevádzka v areáli U. S. Steel Košice, kde je zároveň evidovaný najvyšší počet zamestnancov zaradených do 3., kategórie a 4. kategórie pre KaMF.

V DZ Energetika, spol. USSK, prevádzka Technické plyny sa na udržiavanie neustáleho pretlaku vysokopecného plynu v plynojeme používa špeciálny tesniaci olej Gasometer Abdichtmittel P, klasifikovaný v triedach karcinogenita, mutagenita zárodočných buniek a reprodukčná toxicita kategórie 1B.

V prevádzke Vodné hospodárstvo, pracovisko ČOV Sokolany, spol. USSK sa pri laboratórnych analýzach kvality odpadových vôd používa okrem dichrómanu draselného aj chróman draselný klasifikovaný v triedach karcinogenita a mutagenita zárodočných buniek kategórie 1B. Chróman draselný sa používa aj pri laboratórnych analýzach na stanovenie chloridov v okruhoch chladiacich vôd na útvare manažéra Prvovýroby a podpory výroby pri laboratórnych analýzach na sledovanie kvality odpadových, podzemných a povrchových vôd na úseku Riaditeľa pre ochranu vôd a EMS.

Skladovanie KaMF, konkrétne chrómanu draselného a síranu kademnatého bolo predmetom výkonu ŠZD v Sklade nebezpečných farieb a chemikálií, ktorý patrí pod Útvar pre materiálové riadenie.

Na Úseku GM pre bezpečnosť a hygienu a REACH USSK, oddelenie fyzikálnych a chemických faktorov, sa KaMF používajú na stanovenie 3,4 benzo(a)pyrénu.

Na DZ Mechanika, pracovisko Sintrovacia dielňa, spol. USSK, sú zamestnanci pri opravách tzv. uzlov a pri výrobe a renovácii náhradných dielov exponovaní zväčšakým pevným aerosólom s obsahom niklu a jeho zlúčenín klasifikovaný v triede karcinogenita kategórie 1A a v triede reprodukčná toxicita kategórie 1B.

Na prevádzke Metalurgia DZ Mechanika, spol. USSK, sú zamestnanci pri zváraní vysokolegovaných nerezových materiálov na pracovisku zvárania „Lod' č. 9“ exponovaní zväčšakým pevným aerosólom s obsahom šesťmocného chrómu (Cr⁶⁺) a jeho zlúčenín klasifikovaného v triede karcinogenita kategórie 1A a mutagenita zárodočných buniek kategórie 1B.

V spoločnosti U. S. Steel Košice – Labortest, s. r. o., a to Laboratórium Studenej valcovne, Laboratórium Koksovne a Kvantometrické laboratórium sa pri laboratórnych rozboroch moriacich a chrómovacích roztokov, odpadových vôd, technického železa, ďalej pri stanovovaní fenolu a pri sušení vzoriek v exikátoroch používajú KaMF, konkrétne dichróman draselný (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita

kategória 1B) a fenolftaleín (karcinogén kategória 1B). V laboratóriu Koksovne sa pri analytických a mechanických skúškach používa fenol, benzol, benzén, bromičnan draselný, dichlórmetán, formaldehyd, síran hydrazínu a octan kademnatý.

V prevádzke Práčovňa spoločnosti U. S. Steel Services, s. r. o., kde sú zamestnanci exponovaní PAU, konkrétne 3,4 benzo(a)pyrénu pri chemickom čistení a praní pracovných odevov z DZ Koksovňa. Ďalej v spol. NEO SLOVAK a. s. Košice, ktorej predmetom činnosti je tvrdé pochrómovanie valcov a elektroiskrové obrábanie valcov na valcovanie plechov. Pri tvrdom pochrómovaní sa používa oxid chrómový klasifikovaný v triede karcinogenita kategórie 1A a mutagenita zárodočných buniek kategórie 1B.

V spoločnosti Stawi, s. r. o. bolo zistené, že aj naďalej je skladovaná farba BITEP 400 ZWAT klasifikovaná v triedach karcinogenita, mutagenita zárodočných buniek a reprodukčná toxicita kategórie 1B, pôvodne používaná pri povrchovej úprave oceľových konštrukcií.

Na laboratórnych pracoviskách spoločnosti Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s. (ďalej len VVS, a. s.) boli v uplynulom roku vykonané 3 kontroly, pri ktorých neboli zistené zmeny v používaní KaMF. Zamestnanci Špecializovaného laboratória vôd sú pri analýzach pitných vôd exponovaní kadmium (karcinogenita kategórie 1B) a ortuť (reprodukčná toxicita kategórie 1B). Zamestnanci Laboratória odpadových vôd sú pri analýzach odpadových vôd a kalov exponovaní dichrómanu draselnému (karcinogenita kategórie 1B, mutagenita zárodočných buniek kategórie 1B, reprodukčná toxicita kategórie 1B) a fenolftaleínu (karcinogenita kategórie 1B). Zamestnanci Laboratória pitných vôd používajú v Úpravni vody Bukovec pri analýzach pitných vôd fenolftaleín (karcinogenita kategórie 1B), formaldehyd (karcinogenita kategórie 1B), chlorid kobaltnatý (karcinogenita kategórie 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B) a síran hydrazínu (karcinogenita kategórie 1B).

V Slovenskom vodohospodárskom podniku, š. p., sa pri laboratórnych činnostiach na Odbore ekológie a vodohospodárskych laboratórií používa benzén, dichróman draselný, chlorid kobaltnatý, síran kademnatý, formaldehyd, síran hydrazínu, fenol a fenolftaleín.

V spoločnosti Tepláreň Košice, a. s. sa na laboratórne účely pri analýzach kvality vôd, uhlia a olejov používa chróman draselný (karcinogenita kategórie 1B, mutagenita kategórie 1B), benzén (karcinogenita kategórie 1A, mutagenita zárodočných buniek kategórie 1B), alkalická modrá (mutagenita zárodočných buniek kategória 1B), fenolftaleín (karcinogenita kategórie 1B), kyselina chrómsírová (karcinogenita kategórie 1A, mutagenita kategórie 1B) a coulomat AG-h (reprodukčná toxicita kategórie 1B).

Pri týchto kontrolách neboli zistené porušenia zákona č. 355/2007 Z. z. a vykonávacích predpisov.

V roku 2018 bolo vydaných **12 rozhodnutí na činnosti spojené s používaním, manipuláciou a skladovaním KaMF** (1 x Katedra biofyziky ÚFV Prírodovedeckej fakulty UPJŠ, 1 x spoločnosť Crown Bevcan Slovakia s. r. o., 1 x spoločnosť RDB s. r. o., 1 x Agrodružstvo Turňa nad Bodvou, 1 x Neurobiologický ústav BMC SAV, 1 x Klinika malých zvierat UVLaF, 1 x Dezinfekčná stanica UNLP Košice, 1 x spoločnosť RMS a. s., 1x spoločnosť POSOL s. r. o., 1 x SLaPA pracovisko Košice ÚDZS, 1 x spoločnosť Carneuse a 1x pre Útvar GME – Laboratórium na rozbor a sledovanie kvality odpadových, podzemných a povrchových vôd spoločnosti ISS Facility Services spol. s r. o.).

Predmetom činnosti Katedry biofyziky ÚFV Prírodovedeckej fakulty UPJŠ je okrem iného štúdium interakcií nízkomolekulových ligandov s biologickými makromolekulami, štúdium bunkovej smrti indukovanej fotodynamicky aktívnymi látkami, detekcia stopových množstiev molekúl chemickými senzormi na báze zdrsnených kovových povrchov. Pri laboratórnych činnostiach sú zamestnanci exponovaní KaMF akrylamidu, dichrómanu draselnému, formaldehydu, chloridu kademnatému, chromanu draselnému, kyseline chromsírovej, trypanovej modrej.

Predmetom činnosti spoločnosti CROWN Bevcan Slovakia s. r. o. je výroba hlbokot'ahaných výliskov z hliníkového plechu (nápojové plechovky) pre potravinársky priemysel. Pri kvalitatívnych skúškach plechoviek na pracovisku Washer sú zamestnanci exponovaní 1 % fenolftaleínu klasifikovanému v triede nebezpečnosti karcinogenita kategórie 1B.

Činnosť spoločnosti RDB s. r. o. je zameraná na úpravu plastových odpadov na ropné látky polymerickou degradáciou na technologickej linke PCP 700. Výstupným produktom je katalytická frakcia široká, katalytická frakcia ľahká, klasifikovaná v triede karcinogenita kategórie 1B a v triede mutagenita zárodočných buniek kategórie 1B a katalytická frakcia široká krakovaná, klasifikovaná v triede karcinogenita kategórie 1A a v triede mutagenita zárodočných buniek kategórie 1B.

Činnosť Agro družstva Turňa v Turni nad Bodvou je zameraná na rastlinnú výrobu, živočíšnu výrobu, chemickú ochranu rastlín a opravu poľnohospodárskej techniky. Pri dezinfekcii paznechtov hovädzieho dobytku sú zamestnanci exponovaní 37 %-nému formaldehydu.

Činnosť Neurobiologického ústavu BMC SAV je zameraná na výskum nervového systému stavovcov modernými metódami aplikovanej biológie. Pri laboratórnych analýzach sú zamestnanci exponovaní KaMF trypanovej modrej, BrDU, diaminobenzidínu, chloridu kobaltnatému, propylénoxidu, amóniu, niklu, evans blue, akrylamidu, dvojchromanu draselnému, hydrazínu.

Činnosť Kliniky malých zvierat je zameraná na klinickú a pedagogickú činnosť v oblasti veterinárneho lekárstva. Pri fixácii a diagnostike biologického materiálu sú zamestnanci exponovaní 10 %-mu roztoku formaldehydu a pri príprave cytostatík a podávaní chemoterapie sú exponovaní cytostatikám.

Činnosť Dezinfekčnej stanice UNLP Košice na Tr. SNP 1 v Košiciach je zameraná okrem iného na riedenie 37 %-ného formadehydu na 10 %-ný pufrovaný formaldehyd. Zamestnanci sú exponovaní formaldehydu klasifikovanému v triede karcinogenita kategórie 1B.

Činnosť spoločnosti RMS a. s. na DZ Údržba metalurgických pecí je zameraná na opravy tepelných agregátov v hutníckom cykle U. S. Steel Košice, na vulkanizérske práce a odlievanie surového železa. Zamestnanci sú exponovaní KaMF na stredisku R 313 Servis vysokých pecí pri výrobe odpichovej hmoty (čiernouhoľná smola) klasifikovanej v triede karcinogenita a mutagenita zárodočných buniek kategórie 1B, na strediskách R 321, R 322 a R 323 Žiarotechnické služby pri opravách žiaruvzdorných výmuroviek pojazdných miešačov, liacich a nalievacích paniev tepelnými izolačnými hmotami klasifikovanými v triede karcinogenita kategórie 1B a na stredisku R 331 Vulkanizácia pri príprave kovových povrchov pred pogumovaním a pri lepení dopravníkových pásov. Na DZ Refrako ide o zmesi používané pri výrobe žiaruvzdorných materiálov (spojivo Carbores P, živica Bakelit PF 6913) klasifikovaných v triede karcinogenita kategórie 1B.

Predmetom činnosti spoločnosti Posol s. r. o. sú kamenárske práce a výroba betónových panelov. Pri výrobe kameninových odliatkov ako spojivo kameniva a cementu sa používa chemická zmes MELMENT L10/40, klasifikovaná v triede karcinogenita kategórie 1B.

Na SLaPA pracovisku Košice Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou sú zamestnanci pri laboratórnych analýzach exponovaní KaMF formaldehydu, benzénu, dvojchromanu draselnému, kyseline chromsírovej.

Predmetom činnosti spoločnosti Carmeuse Slovakia, s., r. o., Slavec 179, 049 11 Slavec na pracovisku Laboratórium v závode Vápenka Košice vo Vstupnom areáli U. S. Steel Košice je analýza vzoriek z výroby a skúšky na zaistenie kvality vstupných a výstupných surovín, pri ktorej sú zamestnanci exponovaní Ka MF, konkrétne fenolftaleínu.

Predmetom činnosti spoločnosti ISS Facility Services spol. s r. o. na Útvare GME Laboratórium na rozbor a sledovanie kvality odpadových, podzemných a povrchových vôd je vykonávanie fyzikálno-chemických analýz, pri ktorých je zamestnanec exponovaný KaMF dvojchromanu draselnému, chromanu draselnému, síranu kademnatému a fenoltaleínu.

V roku 2018 vydal úrad **101 súhlasných rozhodnutí** na činnosti spojené s manipuláciou s materiálmi obsahujúcimi azbest, klasifikovaný v triede nebezpečnosti karcinogenita kategórie 1A a v triede nebezpečnosti látka s toxicitou pre špecifický cieľový orgán po opakovanej expozícii (STOT RE) kategórie 1, **čo je o 43 rozhodnutí viac ako v roku 2017.**

Činnosti spojené s odstraňovaním azbestu v **exteriéri** boli schválené v 78-ich rozhodnutiach, z toho 35 x bol azbest odstraňovaný zo striech rodinných domov, 6 x zo striech bytových domov, 3 x zo striech chát, 25 x zo striech, resp. z obvodových plášťov nebytových budov a 9 x bol odstraňovaný už demontovaný azbestocementový materiál uložený na pozemku.

Činnosti spojené s odstraňovaním azbestu v **interiéri** boli schválené v 23-och rozhodnutiach, z toho 4 x bol azbest odstraňovaný pri demontáži kanalizačných potrubí, 6 x pri demontáži stropných podhládov v bytových domoch, 1 x vo vnútorných obkladoch výťahovej šachty, 7 x v lávkach v káblových kanáloch, 1 x v interiéroch priečkach, 2 x vo vnútornom plášti ohrievača vetra a 1 x v opláštení chladiacej veže.

Spolu bolo odstránených cca 5567,4 t materiálov s obsahom azbestu (v roku 2017 to bolo cca 334,835 ton) a cca 250 m³ odpadu spolu s kontaminovaným materiálom v kontakte s azc prachom z rozpadnutých azc dosiek izomín, a to hliníkovú fóliu a izolačné tehly termolity pri odstraňovaní azbestocementových dosiek izomín vo vnútornom plášti ohrievača vetra č. 13 v areáli U. S. Steel Košice s. r. o.

Bolo vykonaných 5 kontrol zameraných na dodržiavanie nariadenia vlády SR č. 253/2006 Z. z. o požiadavkách na ochranu zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou azbestu pri práci (ďalej len NV SR č. 253/2006 Z. z.). Štyri kontroly boli vykonané na základe podnetov. Jedna kontrola bola vykonaná počas odstraňovania azc strešnej krytiny z meštianskeho domu na Kováčskej ulici v Košiciach zamestnancami spoločnosti ASTANA s. r. o. Počas kontroly neboli zistené porušenia ustanovení zák. č. 355/2007 Z. z. ani NV SR č. 253/2006 Z. z.

Dva zo štyroch podnetov sa týkali odstraňovania azc strešnej krytiny z rodinných domov. Pri výkone ŠZD bolo zistené, že pôvodná krytina bola odstránená súkromnými osobami – vlastníkmi týchto domov a ich rodinnými príslušníkmi. Nakoľko podľa zák. č. 355/2007 Z. z. nie je v kompetencii orgánov verejného zdravotníctva rozhodovať o nakladaní s nebezpečnými odpadmi a odstraňovaní azbestu a materiálov obsahujúcich azbest zo stavieb fyzickými osobami, boli oba podnety odstúpené miestne príslušnému stavebnému úradu na priestupkové konanie podľa § 105 zák. č. 50/1976 Z. z.

Ďalší podnet sa týkal likvidácie azc strešnej krytiny a výskytu fragmentov z pôvodnej krytiny na pozemku pisateľa podnetu. Pisateľ sa informoval na likvidáciu doteraz nezlikvidovaných fragmentov azbestovej krytiny, pričom mu bolo opakovane doporučené, aby sa obrátil na príslušný stavebný úrad. Podnet bol v danej veci uzavretý ako opodstatnený a voči subjektu, ktorý demontáž pôvodnej krytiny vykonával, bolo začaté správne konanie.

Ďalej bol riešený podnet vo veci podozrenia na neoprávnenú manipuláciu s azbestom pri zateplovaní bytového domu na Wuppertálskej 3 v Košiciach. Z údajov získaných zo Stavebného úradu, pracovisko Košice - Západ vyplynulo, že pôvodný obklad stropu bol z dupronitu, t. j. z materiálu obsahujúceho azbest, preto bol podnet uzavretý ako opodstatnený a vo veci bolo začaté správne konanie. Subjektu, ktorý práce realizoval, bola uložená sankcia za správny delikt na úseku verejného zdravotníctva podľa § 57 ods. 29 písm. g)

zák. č. 355/2007 Z. z., ktorého sa dopustil tím, že odstraňoval pôvodný azc obklad bez oprávnenia vydaného Úradom verejného zdravotníctva SR.

Znižovanie zdravotných rizík z látok poškodzujúcich reprodukciu a narúšajúcich endokrinný systém bolo zamerané na ich aktívne vyhľadávanie.

V roku 2018 bolo zaradených **do tretej kategórie a štvrtej kategórie práce pre expozíciu látkam poškodzujúcich reprodukciu 270 zamestnancov, z toho 153 žien** (zdroj ASTR).

Ako z vyššie uvedeného vyplýva, k najčastejšie sa vyskytujúcim látkam poškodzujúcim reprodukciu, patria dichróman draselný a fenolftaleín, ktoré sa používajú pri laboratórnych analýzach a sú zároveň klasifikované ako KaMF. Na pracoviskách v areáli USSK je významná aj expozícia 3,4 benzo(a)pyrénu.

K reprodukčne toxickým látkam, ktoré sa na základe zistení zo ŠZD vo VVS, a. s. používajú menej často, patria ortuť a chlorid kobaltnatý.

V rámci spolupráce s ostatnými odbormi vypracoval odbor PPL **205 odborných vyjadrení** k prevádzkovým poriadkom pre prácu v expozícii chemickým faktorom.

Odbor chemických analýz:

PAU, BaP a azbest

ODBER stacionárny	POČET VZORIEK dodaných	POČET VZORIEK odobratých	POČET VZORIEK analyzovaných	POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
<i>PAU</i>	-			-	
<i>BaP</i>	-	6	-	-	-
<i>azbest</i>	-	5	-	30	45
<i>oxid kremičitý</i>	1	-	1	1	3
Spolu	1	11	1	31	48

V roku 2018 bolo odobratých 6 vzoriek v USS na stanovenie koncentrácie BaP, analýza nebola uskutočnená z dôvodu poruchy prístroja.

V Prešovskom kraji bolo odobratých 5 vzoriek azbestu, 1 pre spoločnosť ASTANA, 3 pre spoločnosť Frivan, 1 pre firmu Vokup-klim. Vzorky boli odobraté v bytových domoch v Košiciach, Sabinove a Prešove a následne zaslané na vyhodnotenie do NRC RÚVZ Nitra.

1 vzorka oxidu kremičitého bola dodaná z firmy Belmer.

Genetická toxikológia

V roku 2018 boli monitorované nasledovné pracoviská s vyhláseným rizikom karcinogenity, respektíve prevádzky s mutagénnym rizikom v pracovnom prostredí a chemické látky s možným mutagénnym vplyvom:

- U.S.Steel Košice, s.r.o.- DZ KOKSOVNĀ : VKB1, VKB3, RaRV, CHÉMIA
- SWS spol. s. r.o. Vojany
- STERIS AST SK, s. r. o.
- U.S.Steel Košice, s.r.o.- Studená valcovňa

Odobraté vzorky v roku 2018: 137

- U.S.Steel Košice, s.r.o.- DZ KOKSOVŇA : 90 vzoriek
- SWS spol. s. r.o. Vojany 13 vzoriek
- STERIS AST SK, s. r. o. 18 vzoriek
- U.S.Steel Košice, s.r.o.- Studená valcovňa 3 vzorky
- Kontrola 13 vzoriek

Expedované vzorky v roku 2018: 109

Výsledky cytogenetickej analýzy ľudských periférnych lymfocytov:

- U.S.Steel Košice, s.r.o.- DZ KOKSOVŇA : 90 vzoriek
- SWS spol. s. r.o. Vojany 13 vzoriek
- STERIS AST SK, s. r. o. 3 vzorky
- U.S.Steel Košice, s.r.o.- Studená valcovňa 3 vzorky

Po dohode so zákazníkom sa dohodnotí a vyexpeduje 15 vzoriek STERIS AST SK v roku 2019.

2.2. INTERVENČIE NA PODPORU ZDRAVIA PRI PRÁCI

2.2.1 Zdravé pracoviská

V rámci výkonu ŠZD sa vo všetkých dozorovaných zariadeniach kladie dôraz na kontrolu ustanovení platných právnych predpisov upravujúcich ochranu verejného zdravia, vrátane zdravia pracujúcej populácie z cieľom vytvorenia optimálnych - zdravých pracovných podmienok zo strany zamestnávateľov.

2.2.2. Európska informačná kampaň Európskej agentúry pre BOZP (OSHA Bilbao) zameraná na prevenciu zdravotných a bezpečnostných rizík pri práci

MUDr. Tarabčáková sa ako člen Národnej siete EÚ OSHA v rámci roka pravidelne zúčastňovala na stretnutiach zástupcov bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, ktoré sa konali na NIP v Košiciach.

V rámci kampane „Zdravé pracoviská kontrolujú nebezpečné chemické látky za obdobie v rokoch 2018 – 2019“, zamestnanci odboru vykonávali priebežne po celý rok ŠZD na pracoviskách, na ktorých sú zamestnanci pri výkone práce vo zvýšenej miere vystavení nebezpečným chemickým faktorom. Išlo najmä o pracoviská s výskytom chemických karcinogénov a mutagénov, toxických látok a zmesí a veľmi toxických látok a zmesí a reprodukčne toxických látok a zmesí. Bližšie viď vyššie.

3 ODBOR HYGIENY VÝŽIVY, BEZPEČNOSTI POTRAVÍN A KOZMETICKÝCH VÝROBKOV

3.2 Monitoring spotreby vybraných prídavných látok do potravín a aróm

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

Plnenie úlohy bolo vykonané podľa určenej metodiky a v stanovenom termíne. Na monitoringu sa zúčastnilo **20 klientov v 2 vekových kategóriách: muži a ženy ľahko/stredne pracujúci** (zaradení podľa členenia fyziologických skupín uvedených

v Odporúčaných výživových dávkach obyvateľov SR - Vestník MZ SR čiastka 4-5 z 19. júna 2015, 9. revízia), a to v každej kategórii **po 5 klientov** nasledovne:

- a) pracujúce ženy – stredná práca, veková kategória 19-34 rokov
- b) pracujúce ženy – stredná práca, veková kategória 35-54 rokov
- c) pracujúci muži – stredná práca, veková kategória 19-34 rokov
- d) pracujúci muži – stredná práca, veková kategória 35-54 rokov

V rámci monitoringu bola sledovaná spotreba vybraných skupín prídavných látok, a to:

- E 200 – E 203 Kyselina sorbová - sorbany
- E 210 – E 213 Kyselina benzoová - benzoany
- E 960 glykozidy steviolu

Spotreba týchto prídavných látok z potravín bola monitorovaná dotazníkovou metódou a laboratórnym vyšetrením vybraných potravín s ich predpokladaným obsahom.

Na zber dát (dotazníkovou metódou) bol použitý 1 druh dotazníka, a to **24-hodinový retrospektívny dotazník spotreby potravín/pokrmov/nápojov** (príloha 1).

24-hodinové dotazníky o spotrebe boli spísané klientmi retrospektívne, do ktorých uviedol každý klient konkrétny druh potraviny s jeho presným obchodným názvom, presným názvom pokrmu a nápoja, ktorý skonzumoval v daný deň a skonzumované množstvo uvedené v merných jednotkách. Získané údaje slúžili na zistenie najčastejšie konzumovaných pokrmov a potravín vrátane nápojov s predpokladaným obsahom sledovaných prídavných látok, ako aj na zistenie predpokladaného skonzumovaného množstva týchto potravín.

Spracovanie údajov z dotazníkov

Získané údaje a výsledky boli vložené do určených tabuliek - excel tabuľky č. 1 a), 1 b), 1 c), 1 d), 1 e), 1 f) a odoslané ÚVZ SR v Bratislave pre ich ďalšie spracovanie - porovnanie získaných výsledkov s aktuálnymi hodnotami ADI.

Odbor chemických analýz:

Z prídavných látok boli na oddelení sledované kyselina benzoová a sorbová. Kyselina benzoová a sorbová sa vyšetrili v 23 vzorkách a v 3 vzorkách sa vyšetrila len kyselina sorbová.

Sledované komodity: energy drink, bageta, parížsky šalát, sirup, výživové doplnky, čili omáčka, gyros burger, sardinky v paradajkovej omáčke, tuniak v oleji, dojcenecká výživa.

Celkovo bolo stanovených 49 ukazovateľov a vykonaných 70 analýz.

Stanovené výsledky spĺňajú kritéria pre prídavné látky určené Nariadením Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 1333/2008.

3.3 Monitoring príjmu kuchynskej soli

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

V rámci plnenia úlohy boli odobraté a laboratórne vyšetrené 2 vzorky obedového menu v zariadeniach spoločného stravovania, a to: Stredisko sociálnej pomoci mesta Košice, Garbiarska č. 4 a Gastrorekreacia s. r. o., Jedáleň Letná v Košiciach. Zároveň bola odobratá jedna vzorka chleba a jedna vzorka pečiva. V odobratých vzorkách bol stanovený obsah NaCl. Všetky vyšetrené vzorky **vyhoveli** požiadavkám Výnosu MZ SR, ktorým sa ustanovujú

požiadavky na jedlú soľ v potravinách. Výsledky boli spracované do určených tabelárnych prehľadov a budú zaslané na celoslovenské spracovanie RÚVZ so sídlom v Trenčíne.

Odbor chemických analýz:

Soľ je jedným z hlavných rizikových faktorov vo výžive a jej nadmerný príjem je spojený s výskytom KVO. Obsah pridávanej kuchynskej soli v hotových pokrmoch podľa výnosu MZ SR je maximálne 13 000 mg/kg a v chlebe a pekárenských výrobkoch maximálne 18 000 mg/kg.

V roku 2018 sme vyšetrili celkovo 28 vzoriek, ktoré boli odobrané odborom hygieny výživy, v ktorých sa monitoroval obsah kuchynskej soli.

Z RÚVZ Michalovce sme obdržali 8 vzoriek (hotové pokrmy a pekárenský výrobok) na obsah NaCl. Ani v jednej vzorke neboli prekročené limity pre hotové pokrmy, ani pekárenské výrobky.

Z RÚVZ Trebišov nám zaslali 5 vzoriek. Limitné hodnoty neboli prekročené.

Z RÚVZ Rožňava sme obdržali 7 vzoriek. Ani v jednej vzorke neboli prekročené limity pre hotové pokrmy, ani pekárenské výrobky.

Z RÚVZ Košice sme vyšetrili 8 vzoriek. Z tohto množstva bolo 6 vzoriek hotových pokrmov a 2 vzorky chleba alebo pečiva. Ani v jednej vzorke neboli prekročené limity pre hotové pokrmy, ani pekárenské výrobky.

4 ODBOR HYGIENY DETÍ A MLÁDEŽE

4.1 Aktivity prevencie detskej obezity v kontexte plnenia Národného akčného plánu prevencie obezity na roky 2015 - 2025 (NAPPO)

Realizácia projektu v sledovanom období:

a) Podpora zdravého štartu do života

Úloha prebiehala cestou odboru podpory zdravia.

b) Podpora zdravšieho prostredia v školách

Cielený výkon ŠZD, tak ako po minulé roky, bol prioritne zameraný na:

- posudzovanie energetickej a biologickej hodnoty stravy,
- kontrolu pestrosti stravy,
- kontrolu dodržiavania zásad pri zostavovaní jedálnych lístkov s ohľadom na OVD,
- dodržiavanie pitného režimu pre deti v predškolských zariadeniach ,
- odber vzoriek pokrmov na laboratórne vyšetrenie obsahu kuchynskej soli v pokrmoch podávaných v školských stravovacích zariadeniach,
- hygienické podmienky pri príprave diétného stravovania.

c) Poskytovať nutričné vzdelávanie odborným zamestnancom školského stravovania v rámci projektov profesijných združení

- školiace akcie organizované SČK územný spolok Košice v rámci kurzov pred získaním odbornej spôsobilosti na epidemiologicky závažné činnosti pri výrobe, manipulácii a uvádzaní do obehu potravín a pokrmov v zariadeniach spoločného stravovania pre deti a mládež, súčasťou ktorých sú aj prednášky o racionálnej výžive (4),
- edukačné aktivity v oblasti zdravej výživy detí, problematiky HACCP, prevádzkovej a osobnej hygieny, prevádzkových poriadkov, aktuálnej legislatívy, PZS v ŠJ, zdravotným dôsledkom pri nadmernej konzumácii kuchynskej soli: organizované zriaďovateľmi ZŠ a SŠ v rámci Košického kraja a mesta Košice a Národným centrom celoživotného vzdelávania Košice (počet prednášok: 7).

d) Podpora pohybových aktivít

Pracovníci odboru HDM v rámci výkonu ŠZD v školách, vykonávajú aj kontroly telocviční a ich zázemia.

4.2 Zneužívanie návykových látok (alkohol, tabak, drogy) u detí a mládeže na Slovensku

Realizácia úlohy v sledovanom období :

V období od 12. 03. do 23. 03. 2018 pracovníci odboru HDM na požiadanie gestora projektu v rámci mesta Košice realizovali projekt TAD1, TAD2. Zaradené boli školy do TAD1: ZŠ s MŠ Želiarska 4, Košice, ZŠ Kežmarská 28, Košice, ZŠ s VJM, Školská ul.12, Turňa n/B a ZŠ Trstené p/H. TAD2 plnili školy: Gymnázium Štefana Moyses, Školská 13, Moldava n/B, Súkr. SŠ Bukovecká 17, Košice, SPŠ elektrotechnická, Komenského 44, Košice a SOŠ Gemerská 1, Košice. Pre učiteľov bol určený dotazník TAD3, ktorý na každej škole vyplnili 3 učители. Celkovo bolo vyplnených dotazníkov 540 žiakmi a študentmi, 24 dotazníkov TAD3 pedagogickými pracovníkmi škôl (**spolu 564**).

4.3 Monitoring obsahu kuchynskej soli v obedoch v zariadeniach školského stravovania základných škôl

Realizácia úlohy v sledovanom období :

Na základe celoslovenského dohovoru bol na našom území vykonaný cielený odber 1 vzorky stravy kompletného obeda pripraveného v **Základnej škole Požiarická 3, Košice**. Laboratórnymi analýzami bolo množstvo jedlej soli v obede 0,63 g, tzn. plnenie NaCl v % bolo 35,99143 %.

Vzhľadom k odporúčanému dennému príjmu soli pre danú vekovú kategóriu (2g pre deti do 15 rokov) a prihliadajúc na skutočnosť, že obed predstavuje 35 %-ný podiel celodenného príjmu potravy, nebolo množstvo soli prekročené, množstvo soli v konkrétnom obede bolo hlboko pod hranicou OVD.

Odbor chemických analýz:

Odporúčaný denný príjem soli pre deti do 15 rokov je do 2-och gramov. Obed predstavuje 35 % celodenného príjmu potravy.

Každé RÚVZ Košického kraja odobralo jeden kompletný pokrm – obed zo základnej školy. Vyšetřili sme 4 kompletné obedy. Obsah kuchynskej soli bol 950 mg/kg v ZŠ v Košiciach, 1624 mg/kg v ZŠ v Trebišove. V ZŠ v Rožňave bol obsah soli 2041 mg/kg a 5836 mg/kg v ZŠ z Michaloviec.

5 ODBOR OCHRANY ZDRAVIA PRED ŽIARENÍM

5.1. Implementácia požiadaviek zákona o radiačnej ochrane a jeho vykonávacích predpisov do výkonu štátneho dozoru v radiačnej ochrane

Plnenie úlohy

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach, ako jeden z riešiteľských pracovísk, sa zúčastňoval pracovných stretnutí pracovníkov Odboru ochrany zdravia pred žiarením Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky a príslušných regionálnych úradov verejného zdravotníctva v oblasti radiačnej ochrany v súvislosti s prípravou návrhu zákona o radiačnej ochrane a vykonávacích predpisov zákona.

V súlade s prípravou novej legislatívy v oblasti radiačnej ochrany sa uskutočnili pracovné stretnutia na Úrade verejného zdravotníctva SR: 10. 01. 2018, 13. 02. - 15. 02. 2018, 15. 03. 2018, 18. 04. 2018, 16. 06. 2018 a 26. 06. - 28. 06. 2018.

Nový zákon č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov a k tomu vykonávacie vyhlášky vstúpili do platnosti 01. 04. 2018. Dňa 18. 04. 2018 sa na Úrade verejného zdravotníctva SR uskutočnilo pracovné stretnutie vedúcich odborov príslušných regionálnych úradov a odborných pracovníkov, ktorí vykonávajú štátny dozor v radiačnej ochrane. Hlavnou témou stretnutia bol návrh jednotného postupu pri výkone štátneho dozoru v oblasti radiačnej ochrany v súlade s novým zákonom a jeho vykonávacími predpismi.

Keďže došlo k zmenám podmienok na vykonávanie činnosti vedúcej k ožiareniu a služby dôležitej z hľadiska radiačnej ochrany, poskytujú sa konzultácie s prevádzkovateľmi zdrojov ionizujúceho žiarenia pri uvádzaní novej legislatívy do praxe.

6 ODBOR EPIDEMIOLOGIE

6.1 Národný imunizačný program SR

Plnenie:

Zabezpečenie prioritných úloh pre rok 2018

Prípisom ÚVZ SR HH SR č. OE/9590/2017, RZ-31163/2017 zo dňa 20.12.2017 bol aktualizovaný očkovací kalendár pre povinné pravidelné očkovanie detí a dospelých na rok 2018. Na povinné očkovanie dojčiat proti pneumokokovým invazívnym ochoreniam boli k dispozícii 13-valentná a 10-valentná konjugovaná vakcína. Preočkovanie dospelých proti záškrtu a tetanu sa vykonávalo kombinovanou očkovačou látkou každých 15 rokov, prvé preočkovanie dospelých sa odporúča vo veku 30 rokov a ďalej každých 15 rokov. Aktualizovaný očkovací kalendár bol uverejnený na internetovej stránke RÚVZ.

Surveillance a kontrola ochorení preventabilných očkovaním, manažment očkovania

Priebežne je vykonávaný monitoring ochorení preventabilných očkovaním vrátane laboratórnej diagnostiky. Z ochorení, proti ktorým sa vykonáva pravidelné povinné očkovanie, boli hlásené sporadické výskyty ochorení na **pertussis** a dva prípady ochorenia na **morbili**.

V prípade ochorení na **pertussis** bolo spolu zaznamenaných 28 ochorení: v okr. Košice I – 10, Košice II – 5, Košice IV – 6, Košice okolie – 7. Ochorenia boli zaznamenané vo vekových skupinách: 15-19 roč. = 2x, 20-24 roč. = 1x, 30-34 roč. = 2x, 35-39 roč. = 3x, 40-44 roč. = 2x, 45-49 roč. = 3x, 50-54 roč. = 3x, 55-59 roč. = 3x, 60-64 roč. = 2x, 65 roč. a viac = 7x. V 12 prípadoch boli chorí očkovaní, 10-ti neboli očkovaní pre vek (dospelé osoby) a v 6 prípadoch sa údaj o očkovaní nepodarilo zistiť.

V r. 2018 bol laboratórne potvrdený prípad morbill u 45 ročnej ženy z okresu Košice II. Chorá bola očkovaná dvoma dávkami očkovačej látky proti osýpkam. Hlásený bol importovaný prípad morbill u 14 ročného študenta pôvodom z Ukrajiny, ktorý bol očkovaný 1 dávkou vakcíny proti osýpkam v mieste bydliska.

Na Odbore lekárskej mikrobiológie bolo v roku 2018 vyšetrených 141 vzoriek sér a 5 vzoriek likvoru na prítomnosť protilátok proti osýpkam triedy IgM a IgG. Protilátky triedy IgM boli pozitívne v 15-tich vzorkách. Hranične pozitívna hodnota protilátok triedy IgM bola zistená v 6-tich vzorkách.

V súlade s listom ÚVZ SR č. OE/2709/2018 zo dňa 29.3.2018 boli dňa 15.5.2018 vyhodnotené aktivity „Európskeho imunizačného týždňa 2018“, ktoré boli realizované od 23. do 29.4.2018. Cieľom kampane bolo zvýšiť povedomie verejnosti o dôležitosti

očkovania po celý život a tým pomáhať budovať a udržiavať kolektívnu imunitu v celom európskom regióne. Aktivity na zvýšenie povedomia o dôležitosti očkovania sú realizované v priebehu celého roka cestou Poradne očkovania, pre zdravotníckych pracovníkov organizovaním seminárov a sprístupňovaním aktuálnych informácií o ochoreniach preventabilných očkovaním na webovej stránke úradu. Kampaň bola orientovaná na laickú verejnosť, zdravotníckych pracovníkov a rómsku komunitu s využitím printového média (KOŠICE:DNES), webovej stránky tunajšieho úradu, edukačných a propagačných letákov a pod. Spolu bolo realizovaných 338 aktivít, z toho bolo 244 určených pre laickú verejnosť, 91 pre zdravotníckych pracovníkov a 3 pre rómsku komunitu. Edukačné aktivity vykonávali odborní zamestnanci Odboru epidemiológie a Odboru podpory zdravia.

Okrem uvedeného bola v roku 2018 realizovaná zdravotnovýchovná aktivita pre laickú verejnosť. Zamestnankyňa odboru sa aktívne prezentovala prednáškou o povinnom očkovaní detí v centre pre rodičov s deťmi.

Na organizácii každoročného **Východoslovenského vakcinačného dňa**, ktorý sa konal 06.06.2018, sa podieľalo 8 zamestnancov odboru, z toho 1 lekár aktívne s prednáškou.

Kontrola očkovania

V období september - november bola vykonaná kontrola povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek v zmysle Odborného usmernenia ÚVZ SR č. OE/5385/2018, RZ-16291/2018 zo dňa 9.7.2018 vrátane spracovania a vyhodnotenia výsledkov na okresnej a krajskej úrovni. Výsledky kontroly pravidelného očkovania boli na celokrajskej úrovni priaznivé, napriek tomu, že došlo k poklesu celkovej krajskej zaočkovanosti detí, ktoré dosiahli určený vek o 0,4 %. Celková zaočkovanosť v rámci Košického kraja bola 96,1 % (pohybovala sa od 95,4 % do 97,1 %), minulý rok 96,5 % a predminulý 95,5 %. K poklesu zaočkovanosti pod 95 % na celookresnej úrovni došlo v 4 okresoch – v okresoch Košice II, IV, v okr. Michalovce a v okr. Spišská N. Ves. Na znížení percenta zaočkovanosti sa podieľali predovšetkým:

- vysoký počet odmietaní povinného pravidelného očkovania detí zo strany zákonných zástupcov, spochybňovanie významu očkovania v rámci agresívnych antivakcinačných aktivít zameraných cielene na rodičov detí a na budúcich rodičov,
- dlhodobý pobyt v zahraničí,
- migrácia obyvateľov minoritnej skupiny bez udania adresy
- chyba malých čísiel.

Na požiadanie všeobecných lekárov pre deti a dorast boli RÚVZ Košice u 63 detí schválené návrhy očkovacích schém na dodatočné doočkovanie detí v rámci povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek.

6.2 Surveillance infekčných chorôb

Plnenie:

V zmysle pokynov ÚVZ SR boli spracované štatistické a analytické podklady a vypracovali sa *výročné správy* za rok 2017 za okr. Košice I-IV, Košice okolie a Košický kraj v termíne a požadovanej kvalite a rozsahu. Pravidelne a podľa potreby sa vypracovávali analýzy aktuálnej *epidemiologickej situácie* a výskytu mimoriadnych situácií v spádovom území RÚVZ.

Cielene podľa aktuálnej epidemiologickej situácie sa sledoval stav *zaočkovanosti u nákaz* zaradených do Národného imunizačného programu SR (NIP). V sledovanom období nebolo hlásené podozrenie ani ochorenie u očkovaných detí na diftériu, tetanus,

poliomyelitídu, rubeolu, parotitídu či invazívnu hemofilovú nákazu. Pretrváva sporadicky výskyt ochorení na pertussis. V okrese Košice I - IV bolo hlásených 21 ochorení a v okrese Košice okolie 7 ochorení na pertussis. V sledovanom období boli nahlásené 2 prípady ochorenia na morbilli.

V súlade s listom ÚVZ HH SR č. OE/2460/2013, RZ-9842/2013 zo dňa 07.05.2013 sa pokračuje v sledovaní ochorení a úmrtí na SARI.

Vyhodnotenie chrípkovej sezóny 2017/2018

Aktivitu chrípky v chrípkovej sezóne 2017/2018 v okresoch Košice I-IV a Košice okolie možno charakterizovať zvýšeným výskytom ochorení na akútne respiračné ochorenia (ARO) a chrípku v porovnaní s predchádzajúcou sezónou. Ochorenia sa vyskytovali sporadicky až na malé epidémie v predškolských a školských zariadeniach.

Priebeh sezóny:

V sezóne 2017/2018 bolo v **okresoch Košice I-IV** hlásených 79 985 ARO, čo predstavuje chorobnosť 70736,07/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka bolo hlásených 4663 ochorení, chorobnosť 4123,8/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z celkového počtu hlásených ARO tvorila chrípka 5,8%. Spolu bolo hlásených 899 komplikácií (1,1%).

V predchádzajúcej sezóne bolo hlásených 69 057 všetkých ARO, čo predstavuje chorobnosť 63250,03/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka bolo hlásených 2447 ochorení, chorobnosť 2241,2/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov.

V porovnaní s predchádzajúcou sezónou došlo k nárastu počtu hlásených ARO o 10 928, čo predstavuje 15,8% a nárastu chrípky o 2216 prípadov, čo je 83,9% .

V **okrese Košice okolie** bolo hlásených 20 924 všetkých ARO, čo predstavuje chorobnosť 55 039,4/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka bolo hlásených 1124 ochorení, chorobnosť 2956,6/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z celkového počtu hlásených ARO tvorila chrípka 5,3%. Spolu bolo hlásených 79 komplikácií (0,4%).

V predchádzajúcej sezóne bolo hlásených 20 096 všetkých ARO, čo predstavuje chorobnosť 53 665,8/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka bolo hlásených 818 ochorení, chorobnosť 2184,4/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov.

V porovnaní s predchádzajúcou sezónou došlo k nárastu počtu hlásených ARO o 828, čo predstavuje 3,9% a chrípky o 306 prípadov, čo je 27,2%.

V okresoch Košice I-IV sa krivka chorobnosti pohybovala od najvyššej 4178,6/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov (v 6. KT), kedy bolo hlásených 5024 ARO (z toho 651 chrípok) po 1188,6/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov (v 16. KT), hlásených bolo 1443 ochorení ARO (z toho 10 chrípok).

Najviac komplikácií – 121 bolo hlásených v 7. KT, čo tvorilo 2,08% z celkového počtu hlásených ochorení v tomto KT.

V okrese Košice okolie sa chorobnosť na ARO a chrípku v chrípkovej sezóne pohybovala od najvyššej 3615,1/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov v 8. KT, kedy bolo hlásených 1822 ARO (z toho 92 chrípok), po najnižšiu 809,6/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov v 1. KT, hlásených bolo 301 ARO (z toho 12 chrípok).

Najviac komplikácií - 13 bolo hlásených v 5. KT, čo tvorilo 1,3% z celkového počtu hlásených ochorení.

Vekovo-špecifická chorobnosť:

Najvyššia vekovo - špecifická chorobnosť na ARO v okresoch Košice I-IV bola v okrese Košice II vo vekovej skupine **0-5 ročných** – 15070,8/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri počte 406 ochorení v 6 KT.

V okrese Košice okolie bola najvyššia vekovo-špecifická chorobnosť vo vekovej skupine **0-5 ročných** a činila 8353,8/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri počte 390 ochorení v 8. KT.

Najnižšia vekovo-špecifická chorobnosť na ARO v okresoch Košice I-IV bola v okrese Košice II vo vekovej skupine 60+ 45,6/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri 3 hlásených ochoreniach v 52. KT.

V okrese Košice okolie bola najnižšia vekovo-špecifická chorobnosť vo vekovej skupine 60+ ročných a činila 241,7//100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri počte 15 ochorení v 1. KT.

Protiepidemická komisia:

Z dôvodu nárastu počtu hlásených ochorení na akútne respiračné ochorenia a chrípku bola dňa 16.02.2018 zvolaná Regionálna protiepidemická komisia pri Regionálnom úrade verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach, na ktorej boli prijaté:

A. Odporúčané opatrenia v zdravotníckych zariadeniach na území okresov Košice I-IV a okresu Košice okolie:

1. Sledovať výskyt akútnych respiračných ochorení, chrípky a chrípke podobných ochorení v lôžkových zdravotníckych zariadeniach. Vzniknuté nozokomiálne nákazy, úmrtia, SARI ihneď telefonicky hlásiť na RÚVZ Košice, odbor epidemiológie ☎ 055/7860161, 055/7860164.
2. Izolovať chorých na chrípku od ostatných pacientov, zabezpečiť bariérovú ošetrovateľskú techniku a vyradiť chorý zdravotnícky personál z pracovných činností.
3. V prípade nárastu akútnych respiračných ochorení, chrípky a chrípke podobných ochorení v nasledujúcich kalendárnych týždňoch zakázať návštevy v lôžkových zdravotníckych zariadeniach.
4. Obmedziť činnosť detských poradní a preventívnych prehliadok u detí a dospelých.

B. Odporúčané opatrenia pre ostatné zariadenia a organizácie na území okresov Košice I-IV a okresu Košice okolie:

1. Uzatvoriť predškolské a školské zariadenia, ak absencia v zariadení dosiahne viac ako 30%. Pri absencii nad 20% konzultovať s RÚVZ Košice ďalšie protiepidemické opatrenia.
2. V zariadeniach s dlhodobým pobytom osôb postupovať pri uplatňovaní protiepidemických opatrení (izolovať chorých na chrípku od ostatných obyvateľov, vyradiť chorý personál z pracovnej činnosti v zariadení, obmedziť prijímanie nových obyvateľov, zákaz návštev) podľa epidemiologickej situácie.

Vyučovací proces:

V okresoch Košice I-IV bol z dôvodu viac ako 30%-nej chorobnosti žiakov prerušený vyučovací proces v 57 MŠ, 24 ZŠ a 14 SŠ. V okrese Košice okolie bol prerušený vyučovací proces v 32 MŠ, 32 ZŠ a 3 SŠ.

Sentinelová surveillance SARI a chrípky A(H1N1):

V sledovanej sezóne bol vo virologickom laboratóriu RÚVZ so sídlom v Košiciach izolovaný:

- vírus chrípky A(H1)pdm09 - 6x
- vírus chrípky A/Michigan/45/2015(H1N1)pdm09 - 1x
- vírus chrípky A - 2x
- vírus chrípky B - 71x
- vírus chrípky B/Phuket/3073/2013-like - 18x

Ochorenia: Chrípka A(H1N1) 2x (Košice II u 44 a 78 ročných žien)

SARI 0

Úmrtie 1

V chrípkovej sezóne 2017/2018 bolo zaznamenané 1 úmrtie 75 ročnej ženy z okresu Košice II na chrípku vyvolanú identifikovaným vírusom. Z odobratého materiálu bol potvrdený RT-PCR vírus chrípky B.

6.3 Informačný systém prenosných ochorení

Plnenie:

Nadalej priebežne pri metodických návštevách lekárov prvého kontaktu a v rámci odborných seminárov boli informovaní zdravotnícki pracovníci o možnosti využívania systému EPIS v lekárskej praxi – on-line hlásenia infekčných ochorení. Nadalej priebežne pri metodických návštevách všeobecných lekárov sú zdravotnícki pracovníci informovaní o možnosti využívania systému EPIS v lekárskej praxi. Dosiaľ túto možnosť využívajú 7 praktickí lekári, z toho 2 z okr. Košice okolie. On-line hlásenia do EPIS podávajú 2 mikrobiologické laboratória (Medirex, a.s. a Alpha medical,s.r.o.) a NRC. Kontrola kvality údajov v EPISe sa vykonáva priebežne a 1x mesačne na základe zaslaných výstupov z RÚVZ B. Bystrica. Pre zabezpečenie rozšírených údajov v programe EPIS a posúdenie objemu práce v ohnisku nákaz sa komplexne spracovávali ohniská vybraných nákaz.

V roku 2018 bolo spracovaných a do systému EPIS vložených a potvrdených 4858 individuálnych prípadov prenosných ochorení. Z uvedeného počtu sa v 744 prípadoch jednalo o nozokomiálne nákazy. V systéme bolo spracovaných 20 hlásení do systému rýchleho varovania a 14 epidémii, z toho 12 rodinných (s počtom chorých 2-5) a 2 epidémie s počtom chorých po 6 (rotavírusová enteritída, salmonelová enteritída).

V rámci epidemiologického vyšetovania a prijatých opatrení bolo vydaných 5 rozhodnutí v okr. Košice I-IV. Úplnosť a správnosť povinných údajov a premenných zadávaných do EPISu je pravidelne kontrolovaná vedúcim pracovníkom.

6.4 Nozokomiálne nákazy

Plnenie:

Analýza a evidencia hlásených nozokomiálnych nákaz (ďalej NN) sa vykonáva v pravidelných mesačných intervaloch. Za obdobie r. 2018 lôžkové zdravotnícke zariadenia nahlásili **744 nozokomiálnych nákaz** (v r. 2017 - 672), z toho bolo **212 črevných nákaz** (122 klostrídiových infekcií, 69 rotavírusových, 14 norovírusových, 4 adenovírusové, 1 salmonelová enteritída a 1 kampylobakteriálna enteritída), **146 respiračných infekcií** (r. 2017 - 123), **133 infekcií v mieste chirurgického výkonu a popálenín** (r. 2017 - 139),

127 septických infekcií (r. 2017 - 120), **70** ochorení zo skupiny **ostatných nozokomiálnych nákaz** (r. 2017 - 55), **49 urogenitálnych infekcií** (r. 2017 - 63) a **7 nákaz kože a slizníc** (r. 2017 - 9).

Etiologický agens bol potvrdený v 712 prípadoch (7 x negatívny výsledok kultivácie, 25x biologický materiál neodobratý). Najčastejšími vyvolávateľmi NN boli: mikroorganizmy rodu *Staphylococcus* 200x – druh *Staphylococcus aureus* 104x (z toho 66x MRSA), *Staphylococcus epidermidis* 45x (z toho 25x MRSE) a *Staphylococcus haemolyticus* 42x (z toho 28x MRSH). Ďalšími najčastejšími vyvolávateľmi NN boli: *Clostridium difficile* 122x, *Klebsiella pneumoniae* 67x, rotavírus 69x, *Pseudomonas aeruginosa* 59x a *E. coli* 37x. **252 nozokomiálnych infekcií (t.j. 33,73 %) bolo vyvolaných polyrezistentnými mikrobiálnymi kmeňmi. 50x bola nozokomiálna nákaza vyvolaná kmeňmi Enterobacteriaceae produkujúcimi karbapenemázy (*Klebsiella pneumoniae* 37x, *Pseudomonas aeruginosa* 13x).** Na pracoviskách, kde bol zaznamenaný výskyt mikroorganizmov s klinicky a epidemiologicky významnými mechanizmami rezistencie voči antibiotikám, boli prijaté protiepidemické opatrenia na zabránenie ich ďalšieho šírenia. Za uvedené obdobie nebol v zdravotníckych zariadeniach zaznamenaný epidemický výskyt septických infekcií spôsobených meticilín – rezistentným mikrobiálnym kmeňom. Ochorenia sa vyskytovali sporadicky.

Univerzitná nemocnica L. Pasteura Košice hlásila 267 nemocničných nákaz (r. 2017-352x), Detská fakultná nemocnica Košice 242 ochorení (r. 2017-134x), Východoslovenský ústav srdcových a cievnych chorôb a.s. Košice 79 ochorení (r. 2017-92x), Nemocnica Košice - Šaca, a.s., I.súkromná nemocnica 65 ochorení (r. 2017-60x), Vysokošpecializovaný odborný ústav geriatrický n.o. sv. Lukáša v Košiciach 32 prípadov (r. 2017-7x), Východoslovenský onkologický ústav a.s. 32 NN (r. 2017-3x), Letecká vojenská nemocnica a.s. 19 nemocničných nákaz (r. 2017-24x) a Železničná nemocnica s poliklinikou Košice – 8 NN.

V súvislosti s monitoringom hygienicko - epidemiologického režimu ako prevencie vzniku nozokomiálnych nákaz bolo v rámci ŠZD vykonaných 203 kontrol, počas ktorých bolo odobratých 2578 vzoriek, z toho 902 cielených sterov z prostredia, predmetov a plôch, 255 sterilných predmetov, 1376 biologických a chemických indikátorov na kontrolu účinnosti sterilizačného procesu sterilizátorov, 13 vzoriek dialyzačných vôd, 2 dezinfekčné roztoky na kontrolu účinnosti a 30 vzoriek z ovzdušia. Za sledované obdobie bolo posúdených 160 prevádzkových poriadkov s hygienicko – epidemiologickým režimom. Výkon ŠZD zameraný na dodržiavanie hygienicko - epidemiologického režimu, bariérovej ošetrovacej techniky, dodržiavanie dekontaminačných (sterilizačných a dezinfekčných) procesov bol v tomto roku zameraný predovšetkým na zariadenia na poskytovanie jednodňovej zdravotnej starostlivosti na území okresov mesta Košice a Košice - okolie.

V rámci tohtoročnej kampane „**Clean care is safer care**“ boli vykonané kontroly hygieny rúk zdravotníckych pracovníkov na 31 pracoviskách v troch ústavných zdravotníckych zariadeniach, počas ktorých bolo z rúk zdravotníckych pracovníkov odobratých spolu 160 sterov. Zároveň bola realizovaná prednáška s problematikou hygieny rúk zdravotníckych pracovníkov, pri ktorej bolo edukovaných spolu 65 študentov strednej zdravotníckej školy. Všetkým ústavným zdravotníckym zariadeniam bola poskytnutá informácia o tejto kampani a o možnosti zaregistrovať sa do siete nemocníc WHO.

Do programu **HELICS** v súčasnej dobe nie je zapojené žiadne lôžkové zdravotnícke zariadenie.

V súlade s Odporúčaním Rady 2009/C 151/01 z 9. júna 2009 o bezpečnosti pacientov vrátane prevencie a kontroly infekcií spojených so zdravotnou starostlivosťou bola v priebehu roka 2018 realizovaná **Surveillance infekcií spôsobených *Clostridium difficile***. Prípady

infekcií spôsobených *Clostridium difficile* zaznamenané za uvedené obdobie (122x) boli štandardne zadané do EPIS a následne exportované do TESSy.

Odbor mikrobiológie životného prostredia:

V rámci monitoringu hygienicko - epidemiologického režimu ako prevencie vzniku nozokomiálnych nákaz sa analyzovali vzorky na kontrolu dekontaminácie, sanitácie a sterility predmetov. Celkovo bolo pri plnení tejto úlohy analyzovaných 3641 vzoriek, čo predstavuje 4002 ukazovateľov a 18393 analýz.

Súčasťou vykonaných kontrol v zdravotníckych zariadeniach bolo skúšanie účinnosti vzoriek dezinfekčných roztokov, celkovo bolo vyšetrených 31 vzoriek. Na kontrolu účinnosti sterilizačnej techniky bolo vyšetrených 451 sterilizačných prístrojov. V zdravotníckych zariadeniach bola sledovaná účinnosť sanitácie a dekontaminácie povrchov plôch, predmetov a ovzdušia, na tento účel bolo celkovo vyšetrených 2979 vzoriek.

6.5 Mimoriadne epidemiologické situácie

Plnenie:

V rámci plnenia úlohy sa priebežne sledovali odozvy správy v SRV s využitím filtra „vlastné hlásenie“. Pre posilnenie surveillancie a kontroly infekčných ochorení sa využíval (denne a týždenne) systém rýchleho varovania (SRV) v SR. V sledovanom období bolo do SRV zadaných 20 hlásení. Informácie z ÚVZ SR, ako kontaktného bodu o výskyte prenosných ochorení a preventívnych opatreniach sú okamžite sprístupnené na internetovej stránke úradu resp. sú postúpené ďalej lekárom či zdravotníckym zariadeniam.

V zmysle prílohy č. 6 Usmernenia HH SR „Koordinácia postupov pri zistení vysoko nebezpečnej nákazy v Slovenskej republike“ zo dňa 18.6.2015 pod č. OE/2312/2015 boli vykonané školenia všeobecných lekárov pre deti a dorast, všeobecných lekárov pre dospelých, operátorov krajského operačného strediska ZZS Košice a primárov CPO lôžkových zdravotníckych zariadení v Košickom kraji. Predmetom školenia boli postupy a používanie OOPP pri zistení osoby podozrivej z ochorenia na VNN.

V súlade s plánom hlavných úloh v oblasti prípravy na obranu, krízové situácie a na plnenie opatrení hospodárskej mobilizácie v rezorte zdravotníctva sa zamestnanci odboru epidemiológie zúčastnili praktických nácvikov zameraných na precvičenie postupov centrálného prijímacieho oddelenia pri zistení podozrenia na výskyt VNN v 2 lôžkových zdravotníckych zariadeniach (v Univerzitnej nemocnici L. Pasteura Košice a v Detskej fakultnej nemocnici Košice).

V čase od 5. do 6.9.2018 sa dvaja zamestnanci odboru zúčastnili v Zlíne súčinnostného seminára „Implementace MZP WHO 2005 do reálných národných podmínek“. Cieľom seminára boli postupy a mechanizmy vykonávané pri výskyte osoby s VNN, materiálno – technické vybavenie zdravotníctva SR, spôsoby dekontaminácie prostriedkov a techniky. Na podujatí boli prezentované tematické okruhy: požiadavky Medzinárodných zdravotníckych predpisov WHO, systémové riešenie výskytu pacienta s VNN, osobné ochranné prostriedky vhodné pre zdravotnícky a obslužný personál v prostredí BSL-4, transportný izolačný prostriedok pre pacienta s podozrením na VNN. Súčasťou seminára bola praktická ukážka činnosti zdravotníctva pri výskyte osoby s podozrením na VNN.

Na odbore je zriadená výjazdová skupina (3 zamestnanci), ktorej členovia zabezpečujú úlohy v mieste zistenia osoby podozrivej z ochorenia na VNN. Pre udržanie si nadobudnutých zručností v používaní OOPP zamestnanci pravidelne 2x ročne nacvičujú obliekanie skafandrov a manipuláciu s nimi.

6.6 Environmentálna surveillance poliomyelitídy a sledovanie VDPV

Plnenie:

Odbor epidemiológie:

V januári bol Odborom lekárskej mikrobiológie RÚVZ Košice vypracovaný harmonogram odberov odpadových vôd z ČOV pre Východoslovenský región pre sledovanie cirkulácie poliovírusov a iných enterálnych vírusov vo vonkajšom prostredí. Pracovníci odboru epidemiológie spolu odobrali 12 vzoriek odpadových vôd v lokalitách spádového územia určeného pre RÚVZ Košice: ČOV Kokšov-Bakša a ČOV Moldava nad Bodvou v zmysle vypracovaného harmonogramu. Výsledky všetkých laboratórnych vyšetrení odobratých vzoriek odpadovej vody boli negatívne na prítomnosť enterálnych vírusov.

Každý týždeň je z DFN Košice hlásený výskyt hospitalizácie detí do 15 rokov s tzv. polio like ochorením s akútnou chabou obrnou. V roku 2018 nebol hlásený prípad akútnej chabej obrny u detí vo veku do 15 rokov.

V sledovanom období bol hlásený jeden prípad akútnej chabej obrny u 17 ročného študenta z okresu Košice okolie. Výsledky laboratórnych vyšetrení (izolácia poliovírusov a non-polio enterovírusov na bunkových kultúrach) odobratých vzoriek stolice boli negatívne. Na základe klinického obrazu a pomocných vyšetrení bol stav hodnotený ako Guillainov-Barrého syndróm. V okresoch Košice II, IV a Košice okolie bolo zaznamenaných 5 ochorení s dg. paréza nervu facialis (G51).

Dosiahnuté výsledky:

Odbor lekárskej mikrobiológie:

Systém práce pri riešení tejto úlohy spočíva v dodržiavaní vypracovaného časového harmonogramu odberu odpadových vôd, ich zaslanie do virologického laboratória RÚVZ Košice (v týždenných intervaloch z dvoch okresov), následné spracovanie a laboratórne vyšetrenie na výskyt poliovírusov a iných enterálnych vírusov.

V roku 2018 bolo vyšetrených 90 vzoriek odpadových vôd. Dve odpadové vody mali pozitívny výsledok kultivácie na bunkových kultúrach: 1x ECHOvírus 7 a 1x non-polio enterálny vírus.

V hodnotenom období sme vyšetřili 277 klinických materiálov na prítomnosť enterovírusov. V 2-och vzorkách od 1 pacienta sme izolovali vírus ECHO 30 (2 x stolica). S diagnózou suspektná akútna chabá obrna (ACHO) od dvoch pacientov do 15 rokov, sme vyšetřovali 5 materiálov s negatívnym výsledkom a nad 15 rokov od jedného pacienta 3 materiály taktiež s negatívnym výsledkom.

Plnenie úlohy a jej dopad na zdravie:

Po úspešnej eradikácii poliomyelitídy v Slovenskej republike je potrebné naďalej pokračovať vo všetkých doteraz vykonávaných aktivitách surveillance poliomyelitídy na udržanie stavu bez poliomyelitídy, predovšetkým v rýchlej detekcii zavlečených divokých vírusov a v detekcii cirkulácie vírusov derivovaných z vakcíny. Významnou aktivitou je vyšetřovanie odpadových vôd, preto bol pre obdobie rokov 2018/2019 vypracovaný a Regionálnym úradom verejného zdravotníctva Košického a Prešovského kraja zaslaný časový harmonogram odberu odpadových vôd na obdobie marec 2018 – február 2019.

Návrh na ďalší postup:

Vzhľadom na výskyt VDPV (Vaccine Derived Polio Viruses) v odpadových vodách Západoslovenského regiónu v minulých rokoch je nevyhnutné naďalej pokračovať v monitorovaní cirkulácie divokých a vakcinálnych kmeňov poliovírusov vyšetřovaním odpadových vôd a stolíc od pacientov s diagnózou akútna chabá obrna.

6.7 Prevencia HIV/AIDS

Plnenie:

V rámci plnenia úlohy č. 6.7. Prevencia HIV/AIDS sa na realizácii edukačných aktivít podieľali pracovníci rôznych oddelení RÚVZ, predovšetkým oddelení epidemiológie a podpory zdravia.

Edukačné aktivity realizované RÚVZ v Slovenskej republike v rámci plnenia úlohy:

RÚVZ	Besedy/prednášky/diskusie (....x ZŠ/..... osôb, ...x SŠ/..... osôb)	Iné aktivity (.....x panely, média, letáky, WEB .....
Bardejov	6 SŠ/132	WEB stránka RÚVZ, nástenka, článok do Bardejovských novostí
Banská Bystrica	-	1x panel, 1x média, 85 odberov krvi s poradenstvom, 172x telef. konzultácia (linka HIV/AIDS)
Bratislava hl. m.	1 SŠ/23	3x média, 2x letáky, 1x panel, 4x WEB RÚVZ, 4x facebook
Čadca	-	2x informačný panel, 1x WEB RÚVZ
Dolný Kubín	1 SŠ/52	1x WEB RÚVZ, 1x nástenka, 33x letáky
Dunajská Streda	1 ZŠ/55	1x panelová výstava
Galanta	5 ZŠ/103, 2 SŠ/45	1x WEB RÚVZ, 1x panel
Humenné	8 ZŠ/157, 1 SŠ/21	1x panel, 1x WEB RÚVZ
Komárno	4 SŠ/80	-
Košice	20 ZŠ/1500, 9 SŠ/693, 1 VŠ/11	1x WEB RÚVZ, 3x panely, 2x informácia
Levice	3 ZŠ/50, 10 SŠ/258	3x panel, 4x článok regionálne noviny, 1x WEB RÚVZ
Liptovský Mikuláš	3 ZŠ/82, 4 SŠ/130	letáky, brožúrky, DVD
Lučenec	4 ZŠ/72, 2 SŠ/42	-
Martin	-	3x osobná konzultácia, 26x telef. konzultácia, odborná garancia „Červené stužky“, stretnutie škôl a školských zariadení na MÚ Žilina
Michalovce	1 SŠ/150	1x panel
Nitra	2 ZŠ/57, resoc. zar. 1/45	1x WEB RÚVZ, letáky
Nové Zámky	1 ZŠ/65, 2 SŠ/83	1x panel, 30x letáky
Poprad	-	1x nástenka, 112x leták, 1x WEB RÚVZ
Považská Bystrica	4 ZŠ, 1 SŠ/169	1x WEB RÚVZ, 2x panel
Prešov	2 ZŠ/50, 6 SŠ/150	1x WEB RÚVZ, 1x nástenka, 33x odbery na anti HIV, 84x poradenstvo
Prievidza	5 ZŠ/77, 5 SŠ/154	1x WEB RÚVZ, 1x nástenka

RÚVZ	Besedy/prednášky/diskusie (....x ZŠ/..... osôb, ...x SŠ/..... osôb)	Iné aktivity (.....x panely, média, letáky, WEB .....)
Rimavská Sobota	-	1x WEB RÚVZ, 1x nástenka, 50x letáky
Rožňava	7 ZŠ/118, 11 SŠ/178	1x panel
Senica	2 SŠ/60	1x WEB RÚVZ, 2x nástenka
Spišská Nová Ves	8 ZŠ/200, 6 SŠ/150	1x panel, 1x WEB, 2x média, 1x leták, 1x Sviečkový pochod, 1x športové, 1x kultúrne podujatie v spolupráci s OZ Mladí ľudia a život
Stará Ľubovňa	5 ZŠ/123, 3 SŠ/80	1x leták, 2x názorná propagácia, 1x WEB RÚVZ, 156x distribúcia letákov, 1x fotodokumentácia z besedy, 12x telef. konzultácia (linka HIV/AIDS)
Svidník	14 ZŠ/260, 6 SŠ/154	3x článok v novinách, 1x panel, 2x nástenka, 1x WEB RÚVZ
Trebišov	1 ZŠ/35, 1 SŠ/33	1x Sviečkový pochod, 1x panel
Trenčín	11 ZŠ/698, 9 SŠ/430	1x názorná propagácia na RÚVZ, 1x WEB RÚVZ
Topoľčany	1 SŠ/63	1x panel
Trnava	6 ZŠ/134, 5 SŠ/120	1x panel, 1x WEB RÚVZ
Veľký Krtíš	2 SŠ/82	1x panel, 1x WEB RÚVZ, anonymné dotazníky, 2x premietanie filmu, zdravotno-výchovné materiály
Vranov nad Topľou	1 SŠ/60	1x panel
Zvolen	2 ZŠ/32	1x panel
Žiar nad Hronom	2 ZŠ/47, 2 SŠ/75	1x nástenka, 1x premietanie filmu „Anjeli“
Žilina	1 SŠ/27	-
SPOLU	114 ZŠ/3915, 105 SŠ/3694, 1 VŠ/11, 1 resoc. zariadenie/45	

V rámci úlohy „Prevencia HIV/AIDS“ bolo spolu zrealizovaných 221 aktivít pre 7665 žiakov a študentov. Na edukáciu a informačnú kampaň boli využité vzdelávacie aktivity charakteru teoretického výkladu, napríklad formou prednášky, besedy, resp. panelovej diskusie k stanoveným tematickým blokom, ďalej média, webové stránky jednotlivých RÚVZ, nástenky, verejné tabule, DVD projekcie a distribúcia zdravotno-výchovných materiálov do školských a zdravotníckych zariadení. Zamestnanci niektorých RÚVZ usporiadali a aktívne sa zúčastnili Sviečkového pochodu, športového a kultúrneho podujatia s peer aktivistami. Na RÚVZ pracovali poradne prevencie HIV/AIDS, resp. telefonické linky pomoci AIDS.

6.8 Poradne očkovania

Plnenie:

Priebežne sa realizuje vzdelávanie zdravotníckeho personálu i rodičov o význame očkovania vzhľadom na opakované antivakcinačné aktivity a zabezpečení dôslednej dokumentácie o odmietnutí očkovania.

Od 21.09.2012 je súčasťou Poradenského centra ochrany a podpory zdravia na úrade Poradňa očkovania, ktorú v priebehu roka 2018 navštívilo 59 osôb. Za sledované obdobie sa riešilo 100 prípadov odmietnutia povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek zo strany zákonných zástupcov. Po ústnom prejednaní na Odbore epidemiológie boli prípady odmietnutia povinného očkovania postúpené k priestupkovému konaniu.

Za sledované obdobie bolo na RÚVZ so sídlom v Košiciach nahlásených všeobecnými lekármi pre deti a dorast 107 odmietnutí povinného pravidelného očkovania zo strany zákonných zástupcov, čo predstavuje oproti roku 2017 pokles o 23 odmietnutí.

Laická a odborná verejnosť bola v rámci EIW 2018 informovaná o vakcinologickom poradenstve na RÚVZ Košice prostredníctvom internetovej stránky úradu a cestou propagačných letákov.

6.9 Zvýšenie povedomia budúcich rodičov o ochoreniach preventabilných očkovaním a význame očkovania

Plnenie:

V zmysle manuálu k danej úlohe bola v roku 2018 realizovaná edukácia študentov 2. a 3. ročníka Strednej zdravotníckej školy, Moyzesova 17, Košice. Na plnení úlohy sa podieľali zamestnanci Odboru epidemiológie a Odboru podpory zdravia. Edukácie sa zúčastnilo 96 študentov. Efekt intervencie bol overovaný formou dotazníka vyplňaného pred a po edukácii. Celkovo bolo vyplnených 192 dotazníkov I a II, ktoré boli následne vyhodnotené v tabuľkovej forme v programe EXCEL. Vyhodnotenie bolo za účelom ďalšieho spracovania zaslané gestorovi projektu - RÚVZ so sídlom v Komárne.

7 OBJEKTIVIZÁCIA FAKTOROV PROSTREDIA (BŽP, MŽP, CHA, FF)

7.1 Monitoring vybraných prírodných vodných plôch a biokúpalísk

Pri plnení úlohy v roku 2018 bolo *Odborom mikrobiológie životného prostredia* analyzovaných 214 vzoriek vôd z prírodných vodných plôch. Z uvedeného počtu sa analyzovalo pre RÚVZ Košice 173 vzoriek z nasledovných prírodných vodných plôch: Košice Jazero, Bukovec, Ružín, Izra a Čaña.

Pre RÚVZ Michalovce 40 vzoriek z prírodných kúpalísk: Zemplínska Šírava, 4 odberové miesta - Biela hora, Hôrka, Kamenec, Paľkov a Vinianske jazero. RÚVZ Rožňava 1 vzorka: Palcanská Maša.

Odbor MŽP sa aj v roku 2018 podieľal na plnení projektu "Eliminácia výskytu siníc v lokalite - rekreačná oblasť Nad Jazerom Košice", ktorý vypracoval a realizoval Sdruženie Flos Aquae, pod vedením Prof. Ing. Blahoslava Maršálka PhD. Monitorovanie vzoriek vôd sa zahájilo už 15. mája 2018, odber vzoriek prebiehal v týždenných intervaloch zo 4 odberových miest. Kvantitatívny rozbor sa vykonával z voľnej vody a na kvalitatívny rozbor sa vzorky odoberali planktónovou sieťkou. Počas celej kúpacej sezóny všetky vzorky vyhovovali limitom pre cyanobaktérie, 18 vzoriek nevyhovelo limitom pre ukazovateľ chlorofyl.

Zo vzoriek vôd zo Zemplínskej Šíravy nevyhovela 1 vzorka v ukazovateli chlorofyl.

Vo vzorkách vôd z Vinianskeho jazera v štyroch vzorkách bol prekročený limit pre cyanobaktérie a chlorofyl.

Vo vzorkách z ostatných prírodných vodných plôch bol prekročený limit pre chlorofyl v jednej vzorke vody z prírodnej vodnej plochy Čaña.

Okrem biologických ukazovateľov sa vo vodách prírodných vodných plôch sledovali aj mikrobiologické ukazovatele, celkovo sa analyzovalo 79 vzoriek. V dvoch vzorkách boli prekročené limity pre ukazovateľ Enterokoky.

Odbor hygieny životného prostredia a zdravia:

Na plnení tejto úlohy sa podieľali pracovníci *Odboru hygieny životného prostredia a zdravia*, oddelenia hygieny zložiek životného prostredia odberom vzoriek vody z vodných nádrží, ktoré sú určené na kúpanie (ďalej VUK) - Pod Bukovcom a Ružín, z prírodného kúpaliska Jazero, na ktorom sa vykonávajú opatrenia na zníženie množstva cyanobaktérií a z vodných nádrží, v ktorých bolo potrebné v hodnotenom roku overiť kvalitu vody (dlhodobý zákaz kúpania, banské dielo sporadicky využívané na kúpanie, podnety na nevyhovujúcu kvalitu vody na kúpanie) - Čaňa, Geča, Izra.

Celkovo bolo na laboratórne vyšetrenie cyanobaktérií odobratých 165 vzoriek vôd na kúpanie. Zo štrkoviska Jazero v Košiciach bolo odobratých 144 vzoriek vody (72 vzoriek friedingerovou fľašou a 72 vzoriek planktónovou sieťkou). Maximálna hodnota cyanobaktérií bola 81 000 buniek/ml vody. Z VUK Pod Bukovcom bolo odobratých 8 vzoriek vôd, maximálna hodnota cyanobaktérií z odberného miesta pláž bola 3 200 buniek/ml vody, z VUK Ružín 10 vzoriek vody, maximálna hodnota cyanobaktérií z odberného miesta pláž bola 19 100 buniek/ml vody, zo štrkoviska Čaňa 1 vzorka vody, hodnota cyanobaktérií bola 1 800 buniek/ml, zo štrkoviska Geča 1 vzorka vody, zistená hodnota bola 0 buniek/ml, a z jazera Izra 1 vzorka vody, zistená hodnota cyanobaktérií bola 3 600 buniek/ml vody.

7.2 Kvalita vody a prostredia umelých kúpalísk a zdravotníckych zariadení

V roku 2018 sa *Odborom mikrobiológie životného prostredia* pri plnení úlohy analyzovalo 676 vzoriek umelých kúpalísk. Z toho pre RÚVZ Košice 477 vzoriek, RÚVZ Michalovce 166 vzoriek, RÚVZ Rožňava 23 vzoriek a RÚVZ Trebišov 10 vzoriek. Vzorky vôd umelých kúpalísk tvorili vzorky z bazénov s celoročnou prevádzkou, vonkajšie letné bazény, školské bazény a rehabilitačné bazény zo zdravotníckych zariadení.

Limitom pre mikrobiologické ukazovatele nevyhovelo 49 vzoriek bazénových vôd, čo predstavuje 7,2 % pozitívnych vzoriek. Prekročené boli limity pre kultivovateľné mikroorganizmy pri 36° C, *Pseudomonas aeruginosa* - 14 vzoriek, Enterokoky - 2 vzorky a *Staphylococcus aureus* - 4 vzorky.

Vo vzorkách umelých kúpalísk sa sledovali aj biologické ukazovatele. V jednej vzorke bol prekročený limit pre ukazovateľ producenty.

7.4 Rezíduá pesticídov v potravinách na výživu a výživové prípravky pre dojčatá a malé deti

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky Odborom hygieny výživy:

V rámci plnenia úlohy bola podľa plánu odobratá z distribučnej siete mesta Košice **1 vzorka potravinu pre dojčatá a malé deti: Hami - prvá kaša, obilno-mliečna ryžovo - kukuričná, od ukončeného 4. mesiaca**, ktorá bola laboratórne skúšaná na prítomnosť 207 rezíduí pesticídov v laboratóriu ÚVZ SR.

Vyšetrená vzorka **vyhovela** požiadavkám Potravinového kódexu SR podľa prílohy č. 1 k jedenástej hlave druhej časti.

7.10 Monitoring biologických alergénov v ovzduší (peľová informačná služba – PIS) a alergénov roztočov vo vnútornom prostredí

Sledovanie koncentrácie peľových zŕn a spór plesní v ovzduší

V rámci peľového monitoringu bolo Odborom mikrobiológie životného prostredia analyzovaných 245 vzoriek ovzdušia. Priebežné výsledky výskytu peľových zŕn a spór plesní sú týždenne uvádzané na webovej stránke nášho úradu www.alergia.sk a www.pelovespravy.sk. Peľový monitoring sa zahájil v 9. kalendárnom týždni. V priebehu roka boli vysoké koncentrácie peľových zŕn rastlín nasledovné: v jarných mesiacoch to boli hlavne peľové zrná liesky, jelše, topoľa a čeľade tisovité, v mesiaci máj bola zaznamenaná vysoká koncentrácia peľových zŕn z čeľade borovicovitých. V letných mesiacoch boli vysoké koncentrácie peľových zŕn čeľade prhl'avovité, lipnicovité, ambrózie a paliny. Vysoká koncentrácia spór plesní bola dosahovaná od februára a pretrvávala až do konca septembra.

7.13 Monitoring celkového organického uhlíka v prírodných a umelých kúpaliskách

Odbor chemických analýz:

V rámci tejto úlohy bolo dodaných celkovo 50 vzoriek, stanovených 50 ukazovateľov a vykonaných 54 analýz.

a) V rámci monitoringu TOC v **prírodných kúpaliskách** RÚVZ so sídlom v Košiciach odobral 8 vzoriek a RÚVZ so sídlom v Michalovciach odobral 12 vzoriek.

b) Na monitoringu TOC v **umelých kúpaliskách** sa podieľali:

RÚVZ so sídlom v Košiciach

Počet vzoriek:	10
Počet ukazovateľov:	10
Počet analýz:	10

RÚVZ so sídlom v Rožňave

Počet vzoriek:	20
Počet ukazovateľov:	20
Počet analýz:	24

Celkovo v 9 vzorkách umelých kúpalísk bola prekročená medzná hodnota pre TOC. Prekročenie bolo v 3-och vzorkách, ktoré odobral RÚVZ so sídlom v Košiciach a v 6-tich vzorkách, ktoré odobral RÚVZ so sídlom v Rožňave.

Odbor hygieny životného prostredia a zdravia

Na plnení tejto úlohy sa podieľali pracovníci odboru hygieny životného prostredia a zdravia, oddelenia hygieny zložiek životného prostredia odberom vzoriek vody z umelých kúpalísk, v ktorých sú bazény napúšťané vodou z vlastných vodných zdrojov.

V hodnotenom roku boli v rámci výkonu štátneho zdravotného dozoru odobraté v dňoch 13. - 14. 8. 2018 vzorky vody na stanovenie celkového organického uhlíka z umelých bazénov a zdrojov napúšťanej vody z troch kúpalísk v Košiciach a to umelého kúpaliska RYBA (zdroj vody a 3 bazény), umelého kúpaliska Červená hviezda (zdroj vody a 4 bazény) a umelého kúpaliska Rumanova (zdroj vody a tri bazény).

Na kúpalisku Červená hviezda nebolo ani v jednej vzorke zistené navýšenie hodnoty TOC o viac ako 2,5 mg/l nad hodnotu napúšťanej vody. Na kúpalisku RYBA bolo zistené navýšenie hodnoty TOC nad hodnotu napúšťanej vody v neplaveckom bazéne (zdroj napúšťanej vody 2,18 mg.l⁻¹, neplavecký bazén 5,14 mg.l⁻¹) a na kúpalisku Rumanova v neplaveckom a detskom bazéne (zdroj napúšťanej vody 1,62 mg.l⁻¹, neplavecký bazén

4,15 mg.l⁻¹, detský bazén 7,75 mg.l⁻¹). Vzhľadom k tomu, že laboratórne analýzy boli ukončené 30. 08. 2018 a kúpaliská boli od začiatku septembra zatvorené, opakované vzorky už neboli odobrané.

7.14 Epidemiologická prevencia rizika karcinogenity v populácii

Dosiahnuté výsledky

Odbor chemických analýz:

V rámci plnenia tohto projektu oddelenie genetickej toxikológie v roku 2018 pokračovalo v spolupráci s Východoslovenským onkologickým ústavom a s Ligou proti rakovine v Košiciach pri získavaní údajov pre anamnestické analýzy pacientov, ktorí majú histologicky potvrdené rakovinové ochorenie:

- Kompletné anamnestické údaje boli v roku 2018 získané od 210 chorých pacientov, ktorí dobrovoľne poskytli údaje do projektu.
- Bola spracovaná a odovzdaná správa o stave riešenia projektu.
- Po konzultácii s RNDr. Nagyovou z ÚVZ SR Bratislava bolo dohodnuté pokračovanie projektu aj na ďalšie roky, pre ďalšie získavanie a spresňovanie vplyvu rizikových životosporných faktorov na vznik rakovinových ochorení.

7.19 Optimalizácia odberu a stanovenia minerálnych olejov vo vzorkách pracovného prostredia

Odbor chemických analýz:

CHEMICKÝ FAKTOR	POČET VZORIEK			POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
	dodaných	odobraných	analyzovaných		
<i>minerálne oleje</i>	-	14	14	22	33

V rámci skúšobných odberov bolo vykonané meranie minerálnych olejov v pracovnom ovzduší spoločnosti Sensor a ZVL auto Prešov. Odobrali sme spolu 14 vzoriek formou stacionárneho odberu. Na stanovenie minerálnych olejov sme použili metódu MDHS 84/2. V 3-och vzorkách v Sensore sa jednalo o rezné kvapaliny bez oleja, kde sme mali záchyt na trubičkách, v 10-tich vzorkách v ZVL auto boli 2 odobraté na OVS trubičky, a ďalšie boli odobierané na filter MCE s trubičkou a GMF s trubičkou.

8 LEKÁRSKA MIKROBIOLOGIA

8.1 Diferenciálna diagnostika respiračných ochorení

Aktívna účasť pri plnení úloh vyplývajúcich z členstva v EISN- European Influenza Surveillance Network.

Dosiahnuté výsledky:

Priamy dôkaz: pokus o izoláciu vírusov na bunkových kultúrach a dôkaz vírusov chrípky metódou PCR.

V roku 2018 bolo vyšetrených 532 materiálov od 503 pacientov s ochorením horných ciest dýchacích, z toho bolo 112 odberov od sentinelových lekárov, 35 pitevných materiálov od 9-tich pacientov, 2 materiály od pacientov s diagnózou SARI.

Spolu bolo 167 materiálov pozitívnych na vírusy chrípky. Chrípka A bola identifikovaná 13-krát, z toho 5x od sentinelových lekárov. Chrípka B 154-krát, z toho 74x od sentinelových lekárov a 1x od pacienta s diagnózou SARI.

Za účelom bližšej identifikácie izolovaných kmeňov bolo 29 materiálov zaslaných do NRC pre chrípku na ÚVZ SR v Bratislave, kde boli identifikované nasledovne:

- 2-krát A/Michigan/45/2015(H1N1) pdm 09-like (z toho 1-krát pitevný materiál),
- 27-krát B/Phuket/3073/2013-like (z toho 1-krát pitevný materiál a 14-krát od sentinelových lekárov).

Metódou RT-PCR boli dokázané vírusy chrípky nasledovne:

- 9-krát A(H1)pdm 09 (z toho 4-krát od sentinelových lekárov),
- 1-krát A(H3) (z toho 1-krát od sentinelového lekára),
- 64-krát B (z toho 1-krát s diagnózou SARI, 3-krát pitevný materiál a 31-krát od sentinelových lekárov).

Rýchlotestom bolo vyšetrených 93 materiálov na chrípku A a B, z nich bol 1 pozitívny na chrípku A a 63 na chrípku B (z toho 29 -krát od sentinelových lekárov).

V dvoch materiáloch od 2-och pacientov bola izolovaná chrípka A aj chrípka B, v 2-och rôznych pitevných materiáloch od 1 pacienta bola dokázaná chrípka A a chrípka B, každá v inom materiáli.

Nepriamy dôkaz: dôkaz protilátok.

V roku 2018 bolo na dôkaz protilátok proti respiračným vírusom vykonaných 3666 sérologických vyšetrení (694 vzoriek) metódou KFR. Štandardná sada vyšetrení obsahuje 6 antigénov (vírus chrípky A a B, adenovírus, RS-vírus, Mycoplasma pneumoniae, vírus parachrípky).

Pozitívne vyšetrenia: 20x chrípka A, 25x chrípka B, 3x RS-vírus, 9x Mykoplasma pneumoniae, 7x adenovírus a 2x parachrípka.

Metódou ELISA na dôkaz špecifických protilátok triedy IgM a IgG proti chrípke bolo vyšetrených 51 sér od 46 pacientov. Z toho malo 41 vzoriek zvýšenú hladinu protilátok triedy IgG proti chrípke A a v 25-tich vzorkách bola zvýšená hladina protilátok triedy IgG proti chrípke B a 1x bola dokázaná zvýšená hladina protilátok triedy IgM proti chrípke B.

Na vyžiadanie vyšetrujeme metódou KFR aj protilátky proti ornitóze, Q-horúčke, chlamýdióvemu skupinovému antigénu a legionelám. V tomto roku sme vyšetřili 30 vzoriek, všetky s negatívnym výsledkom.

Plnenie úlohy a jej dopad na zdravie:

Materiál na vyšetrenie od pacientov s akútnym respiračným ochorením odoberajú ošetrojúci lekári v spolupráci s pracovníkmi odborov epidemiológie jednotlivých RÚVZ Košického a Prešovského kraja. Hlásenie o výsledkoch sa posiela v týždenných intervaloch do NRC pre chrípku.

Návrh na ďalší postup:

Neustále sa snažiť o vylepšovanie laboratórnej diagnostiky chrípky a chrípke podobných ochorení.

8.4 Diagnostika exantémových ochorení

Aktívna účasť pri plnení úloh vyplývajúcich z procesu eliminácie osýpok v Slovenskej republike a vo svete.

Dosiahnuté výsledky:

Laboratórium vykonáva vyšetrenie protilátok triedy IgM a IgG u vzoriek sér dodaných od ošetrojúcich lekárov Košického a Prešovského kraja. V mesačných intervaloch k 20.dňu bežného mesiaca spracováva hlásenie v tabuľkovej forme o počte vyšetrených

materiálov v stanovených vekových skupinách a zasiela elektronickou formou do NRC pre morbili, rubeolu a parotitídu ÚVZ SR.

V roku 2018 bolo vyšetrených 146 vzoriek od 121 pacientov, z toho 141 vzoriek sér a 5 vzoriek liquorov na prítomnosť protilátok triedy IgM a IgG u osýpok, celkovo 304 vyšetrení. Z toho bolo 15 vzoriek pozitívnych na IgM protilátky a 6 vzoriek malo hraničnú hodnotu IgM protilátok.

Plnenie úlohy a jej dopad na zdravie obyvateľstva:

Osýpky (morbili) je infekčné ochorenie, ktoré spôsobuje epidémie najmä v detskom veku. Očkovaním sa výskyt tohto ochorenia znížil na minimum, ale v porovnaní s ostatnými vakcinovanými nákazami sa osýpky sporadicky stále v modifikovanej forme vyskytujú. Je potrebné sledovať výskyt tohto ochorenia vyšetrovaním protilátok triedy IgM a tým zabrániť vzniku lokálnych epidémií v detskej populácii.

Návrh na ďalší postup:

Pokračovať v spolupráci s lekármi Košického a Prešovského kraja, s pracovníkmi jednotlivých oddelení epidemiológie RÚVZ a s NRC na zabezpečení stavu eliminácie osýpok v Slovenskej republike.

9 PODPORA ZDRAVIA

9.1 Národný program podpory zdravia (NPPZ)

Medziodborová úloha – na jej plnení sa podieľajú odbory, ako podpora zdravia, epidemiológia, hygiena životného prostredia a zdravia, preventívne pracovné lekárstvo, hygiena výživy a hygiena detí a mládeže.

Plnenie aktualizovaného Národného programu podpory zdravia v SR z roku 2014 (ďalej len *NPPZ*) bolo realizované činnosťou vzťahujúcou sa k dvom vymedzeným oblastiam (pozri body A. a B.).

Oblasť A. Preventívne opatrenia zamerané na zníženie výskytu chronických neinfekčných ochorení

I. Opatrenia zamerané primárne na podporu zdravého životného štýlu

S cieľom podieľať sa na znižovaní výskytu rizikových faktorov, ktoré súvisia so životným štýlom jednotlivca či skupín obyvateľstva, participujeme súčasne na plnení ďalších programov, t. j. *Národného programu prevencie obezity* (2008) v gescii ÚVZ SR (vrátane *Národného akčného plánu v prevencii obezity na roky 2015 – 2025*, schváleného vládou SR); *Národného akčného plánu pre podporu pohybovej aktivity na roky 2017 – 2020* (schváleného vládou SR) v gescii ÚVZ SR; *Národného programu duševného zdravia* (2004) prijatého vládou SR; *Národného programu aktívneho starnutia na roky 2014 – 2020*; *Národného programu prevencie HIV/AIDS v SR na roky 2017 – 2020*; *Národnej protidrogovej stratégie na obdobie 2013 – 2020* (spolu s *Akčným plánom realizácie NPS SR na obdobie rokov 2017 – 2020* v rezorte zdravotníctva); *Národného programu kontroly tabaku* (2007) schváleného vládou SR; *Národného akčného plánu pre problémy s alkoholom na roky 2013 – 2020* a v neposlednom rade na plnení *Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020* a *Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020*. Jedným zo základných východiskových dokumentov, ktorý aktuálne určuje smerovanie nielen preventívnych programov podpory zdravia a prioritných oblastí pôsobenia je *Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030*.

V praxi, prevenciu vybraných chronických ochorení realizujeme ovplyvňovaním informovanosti a zdravotného uvedomenia obyvateľov v zmysle zásad zdravého spôsobu života, uplatňujúc najmä zdravotno-výchovnú edukáciu a činnosti Poradne zdravia (stabilnej a mobilnej zložky). V poradni sú klienti, resp. záujemcovia vyšetrení v zmysle štandardnej metodiky za účelom identifikovania rizikových faktorov srdcovocievnych ochorení (metabolického syndrómu). Na základe zistených údajov, nadväzujúce odborné poradenstvo je zamerané na zlepšenie nameraných hodnôt a optimalizáciu zložiek životného štýlu nefarmakologickou cestou.

V hodnotenom období sme okrem individuálneho poradenstva (včítane telefonických konzultácií) v stabilnej Poradni zdravia, zorganizovali a uskutočnili akcie výjazdovou formou pre pracovné kolektívy, seniorov a ostatnú verejnosť, pri ktorých sa spolupracovalo s rôznymi inštitúciami (bližšia informácia je uvedená **v bodoch 9.2, 9.5, 9.7**).

Výchovno-vzdelávacie aktivity sme orientovali predovšetkým na mladú generáciu. Objektom nášho záujmu sú však aj ostatné vekové kategórie. Konkrétne realizačné výstupy sa týkajú všetkých priorít tejto oblasti NPPZ, t. j. bodov 1. až 4.:

1. Výživa a stravovacie zvyklosti

Rizikové faktory výživy obyvateľstva sledujeme hlavne cez analýzy anamnestických dát od klientov ***Poradenského centra ochrany a podpory zdravia*** (ďalej len ***PCOPZ***), vkladanych do Testu zdravé srdce. Edukáciou a propagáciou v oblasti zásad správnej výživy sa snažíme zvyšovať celkové uvedomenie obyvateľstva, zlepšiť stravovacie návyky u všetkých jeho vekových skupín.

Téma ozdravenia výživy je v súlade s celoeurópskymi princípmi zahrnutými v dokumentoch, ako napr. *Zdravie 2020: Európsky politický rámec na podporu vládnych a spoločenských aktivít pre zdravie a prosperitu; Viedenská deklarácia o výžive a neprenosných ochoreniach v kontexte Zdravia 2020*; na národnej úrovni, napr. v *Strategickom rámci starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030; Akčnom pláne pre potraviny a výživu na roky 2017 – 2025*, resp. v úlohách spojených s ochranou a podporou zdravia obyvateľov SR. Nadväzujúc na uvedené spolupracujeme s Odborom hygieny výživy RÚVZ Košice prostredníctvom vybraných aktivít PCOPZ – *Poradne zdravia* (stabilnej aj mobilnej zložky) a *Poradne správnej výživy* (pozri **bod 9.2**). Činnosť si kladie za cieľ vplývať na zlepšenie stravovacích návykov vo vybraných populačných skupinách, realizovať monitoring, intervencie a tiež zisťovať ich výživový stav.

Zdravotno-výchovný charakter má z našej strany podpora ***Stratégie SR pre realizáciu školského programu na školské roky 2017/2018 – 2022/2023*** (z júla 2017), v zmysle ktorej sa (od 1.8.2017) do jedného právneho rámca spojili dva programy – *Školský program pre ovocie a zeleninu* a *Školský program pre mlieko*. Jej ciele majú napomôcť zvýšiť konzumáciu uvedených potravinových komodít a výrobkov z nich u detí, vplývať na zmenu ich stravovacích návykov a predchádzať chorobám z nadhmotnosti a obezity. Cieľovými skupinami (na základe návrhu rezortov MPRV SR, MŠ SR, MZ SR) majú byť v období od 1.8.2017 do 31.7.2023, v rámci sektora školské ovocie a zelenina, deti vo veku 3 – 15 rokov a sektora školské mlieko a mliečne výrobky, deti a mládež vo veku 3 – 18 rokov.

V spádovom území RÚVZ Košice sa na školách realizujú interaktívne *skupinové edukačné aktivity* so zameraním na racionálnu výživu a zdravý spôsob života. Pre propagačné účely – ako doplnok edukácie – sa využívajú prezentačné materiály (letáky, skladačky, maľovanky) od rôznych editorov vrátane RÚVZ Košice a ÚVZ SR.

V kalendárnom roku 2018 (resp. v 2. polroku šk. r. 2017/2018 a 1. polroku šk. r. 2018/2019) boli edukačné aktivity realizované v materských a základných školách (I. a II. stupeň), v stredných školách vrátane gymnázií, v stredoškolských internátoch a na jednej z vysokých škôl. Na niektorých školách sa aktivity realizovali opakovane. Intervenovaných

bolo spolu 224 detí z 8 materských škôl; 837 žiakov zo 17 ZŠ; 505 študentov zo 6 SŠ a 21 študentov z 1 VŠ.

V mesiacoch máj – júl 2018 sme sa cez ÚVZ SR zapojili do celoslovenského monitorovania spojeného programu, ktoré bolo zamerané na vybrané ukazovatele zdravotného uvedomenia a zvyšovania povedomia o zmene k zdravým stravovacím návykom. Vykonávali ho RÚVZ v SR v šk. r. 2017/2018, formou úvodného dotazníka, u žiakov vo veku 6 – 10 rokov. Dotazník sa týkal preferencií ovocia a zeleniny, mlieka a mliečnych výrobkov v rodinách ako aj vedomostí rodín o význame denného príjmu ovocia a zeleniny, mlieka a mliečnych výrobkov. RÚVZ Košice realizoval zber údajov v máji 2018 na dvoch ZŠ (ZŠ L. Novomeského 2 v Košiciach a ZŠ Družstevná pri Hornáde, Hlavná 5, okr. Košice-okolie) u celkového počtu respondentov 100. Zadané dáta z dotazníkov za celý Košický kraj boli e-mailom expedované na ÚVZ SR v júli 2018.

V nadväznosti na metodický pokyn ÚVZ SR na realizáciu edukácie v súvislosti s plnením „Školského programu“ (s účinnosťou od septembra 2018) a s určením pre RÚVZ v SR, zostavili a rozposlali sme ponuku sprievodných zdravotno-výchovných aktivít s dvoma informačnými letákmi (na témy *"Dôverujte mlieku – je kvalitné a zdravé"* a *"Zdravie a krása sa skrýva v ovoci a zelenine"*, z edície RÚVZ Bratislava 2018) oprávneným vzdelávacím zariadeniam v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie, t. j. MŠ, ZŠ, SŠ, školám zabezpečujúcim špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, zapojeným do uvedeného programu, e-mailom dňa 12.10.2018. Ponuka sa vzťahovala na obdobie šk. rokov 2018/2019 až 2022/2023 a na okruhy aktivít, ktoré z hľadiska preventívno-edukačných cieľov a foriem výkonu (intervenčné prístupy edukačného, poradenského, resp. informačno-propagačného charakteru, s prevahou skupinového pôsobenia) sú tematicky prierezové, uplatniteľné v ideovo príbuzných projektoch, t. j. nielen v menovanom školskom programe, ale aj celoslovenskom internetovom kurze zdravého životného štýlu *„Hravo ži zdravo“*; projekt *„Viem, čo zjem“* celosvetového programu *Nestlé Healthy Kids*, na ktorých RÚVZ Košice participuje.

Ďalej sme v reakcii na požiadavku ÚVZ SR zaslali odpočet sprievodných edukačných aktivít za školský rok 2017/2018 v súvislosti s *Národnou stratégiou SR pre program „Ovocie a zelenina do škôl“* (platnej do vzniku vyššie menovanej stratégie) – sumárny prehľad za RÚVZ v Košickom kraji (t. j. RÚVZ so sídlom v Košiciach, Michalovciach, Rožňave, Spišskej Novej Vsi a Trebišove). Príslušné RÚVZ naplňali ciele programu na lokálnej a regionálnej úrovni prostredníctvom činnosti dvoch odborných útvarov, t. j. Podpory zdravia/Výchovy k zdraviu a Hygieny detí a mládeže. Cieľovými skupinami pre intervencie boli deti MŠ, žiaci ZŠ, študenti SŠ a VŠ ako aj personál zariadení školského stravovania, doplnkovo učitelia a rodičia.

Uplatňované boli dve hlavné formy aktivít:

- *skupinová edukácia* pre deti a mládež (ako výklad s besedou, prednáška s diskusiou, s uplatnením prvkov interaktívneho a zážitkového učenia, pracovných obrázkových listov, panelová diskusia, vedomostný kvíz, ponuka informačno-propagačných materiálov, projekcia DVD filmu), s konaním na 36 MŠ, 58 ZŠ, 15 SŠ, 1 VŠ a v niektorých regiónoch aj na pôde RÚVZ (spolu cca 378 akcií, s počtom intervenovaných cca 7179 osôb, z toho 55 osôb v produktívnom veku). Niektoré z aktivít – tematicky prierezové – boli realizované súbežne s inými projektmi (napr. na RÚVZ Spišská Nová Ves s regionálnym projektom *„Pozdravy – pohyb, zdravie, výživa“*; na RÚVZ Michalovce a RÚVZ Košice s celoslovenským internetovým kurzom zdravého životného štýlu *„Hravo ži zdravo“*; na RÚVZ v Košice a RÚVZ Trebišov s celoslovenským projektom *„Viem, čo zjem“*);
- *štátny zdravotný dozor* vo vybraných zariadeniach stravovacích prevádzok určených pre deti a mládež (a vo výdajniach stravy) v MŠ a ZŠ v Košickom kraji. Jeho účelom bolo sledovanie hygienických podmienok skladovania a manipulácie s ovocím, zeleninou;

kvality spoločného stravovania; informovanie o význame dodržiavania zásad správnej výživy, o potrebe zaraďovania ovocia, zeleniny do jedálnych lístkov ako aj súvisiaca metodická a edukačná činnosť smerom k prevádzkovateľom, zamestnancom daných zariadení, príp. učiteľom a rodičom.

V školskom roku 2018/2019 sme sa zapojili do 3. ročníka celoslovenského projektu „**Viem, čo zjem**“ (ktorý je súčasťou celosvetového programu na podporu zdravej výživy detí „*Nestlé Healthy Kids Global Programme*“, resp. „*Nestlé pre zdravie detí*“). Organizátorom projektu je Neuropea, s. r. o., Bratislava, odborným garantom ÚVZ SR, s odporúčaním MŠVVŠ SR. Zámerom projektu je popularizácia zdravého spôsobu života, zdravej výživy a pohybovej aktivity. Realizuje sa na zaregistrovaných základných školách SR, v danom ročníku s prioritným určením pre žiakov III. – IV. a V. – VI. ročníka ZŠ (t. j. žiakom vo veku 8 – 12 rokov). Vykonávateľmi edukačných aktivít sú lektori z RÚVZ v SR a pedagógovia zapojených škôl.

Na uvedenom projekte sme boli účastní už od jeho 1. ročníka (ktorý mal ešte pilotný charakter), so zapojením RÚVZ na krajskej úrovni.

V rámci prípravnej etapy 3. ročníka sme sa zúčastnili pracovného stretnutia k projektu „*Viem, čo zjem*“, ktorého organizátormi boli ÚVZ SR v spolupráci s Neuropea, s. r. o. a RÚVZ Nové Zámky (s konaním na RÚVZ so sídlom v Nových Zámkoch dňa 14.9.2018).

Vzdelávacie aktivity tohto ročníka projektu začali prvou lekciou „*Pestrá strava*“ a na prihlásených školách boli zabezpečované prostredníctvom pracovníkov RÚVZ v SR. V územnej pôsobnosti RÚVZ Košice miestom konania aktivít bolo 9 košických ZŠ. Na týchto školách bolo prostredníctvom lektoriek z RÚVZ Košice intervenovaných 39 tried, s celkovou účasťou 620 žiakov (prevažne z III. – VI. roč.). Po ukončení výučby prvej lekcie na každej z intervenovaných škôl, na základe požiadavky ÚVZ SR a Neuropea, s. r. o., bol zasielaný „*Záznam o priebehu školenia*“ na ÚVZ SR.

V súvislosti s projektom bol na odbornom seminári pre medicínsko-technických pracovníkov (RÚVZ Košice, 10.4.2018) prezentovaný príspevok formou prednášky pod názvom *Projekt „Viem, čo zjem“ – základné informácie, interaktívna prezentácia vybranej metodiky* (referujúcou bola J. Kollárová).

V rámci spolupráce RÚVZ Košice (Odboru podpory zdravia, Odboru hygieny výživy – Poradne správnej výživy) a **O. Z. Slovenská sieť proti chudobe** (angl. skr. SAPN) bol **vypracovaný projekt výskumu** pod názvom „*Dostupnosť zdravého životného štýlu u obyvateľov Slovenskej republiky ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením (Spotreba potravín, ich kvalita a stravovacie návyky v kontexte príjmu, statusu, sociálneho environmentu)*“.

Prípravná fáza v roku 2016 zahŕňala komunikáciu a pracovné stretnutia so zainteresovaným externým subjektom SAPN (objednávateľ/realizátor projektu), internú spoluprácu v rámci RÚVZ Košice (zostavovateľ/realizátor projektu) a:

- spracovanie anotácie výskumného projektu;
- zostavenie projektu a metodiky (t. j. nástroja pre zber dát – dotazník/rozhovor).

V roku 2017 bola uskutočnená prieskumná činnosť – zber dát anonymným dotazníkom na vybranom súbore respondentov (zabezpečilo SAPN). Na vyhodnocovaní dát z prieskumu participovali oba spolupracujúce subjekty (RÚVZ Košice a SAPN), sólovo podľa jednotlivých okruhov dotazníka (uvedená etapa trvá). V rámci RÚVZ Košice, na Odbore podpory zdravia boli dáta z dotazníkového prieskumu – 24-hodinových jedálničkov respondentov zadávané do programu Alimenta 4.3e. V nadväznosti na to sa Odbor hygieny výživy podieľal na zhodnocovaní generovaných výstupov z uvedeného programu (t. j. vyhodnocovaní nutričného zloženia a energetického príjmu z celodennej stravy respondentov vo vzťahu k Odporúčaným výživovým dávkam pre obyvateľstvo v SR – 9. revízie). Zo strany Odboru podpory zdravia boli spolupracujúcej organizácii SAPN (v zmysle dohody) zaslané

všetky vyhodnotené jedálničky respondentov, v celkovom počte 298. Respondentom, ktorí vyplnili 24-hodinový jedálny lístok, bola ponúknutá možnosť konzultovať zistené výsledky a odporúčania zo strany Poradne správnej výživy pri RÚVZ Košice.

Všetky zhodnotené jedálničky sú v procese štatistického spracovania.

V roku 2018 (v mesiacoch apríl a august) pokračovala medzi RÚVZ Košice a SAPN pracovná komunikácia (e-mailom/tel. a osobnými stretnutiami). Týkala sa postupu prác na projekte (t. j. metodiky/vyhodnocovania dát z prieskumnej činnosti/súvisiacich aktivít).

Nadväzujúc na túto spoluprácu bola realizovaná aktívna účasť na vedeckej konferencii 40. dni zdravotnej výchovy MUDr. Ivana Stodolu na tému *Nové trendy v oblasti podpory zdravého životného štýlu* (Trnava 6.6. – 7.6.2018). Účasť bola zabezpečená formou posteru a plnotextového príspevku do konferenčného zborníka (Schnitzerová, E.: *Zdravý životný štýl – s dôrazom na dostupnosť potravín a niektoré životné návyky – u obyvateľov Košického kraja ohrozených chudobou*).

Z medzinárodných dní venovaných problematike výživy sme sa sústredili na **Svetový deň potravy/výživy – 16. október** a **Svetový deň diabetu – 14. november** (s témou v rokoch 2018 a 2019 „Rodina“). Prehľad informačno-propagačnej a intervenčnej činnosti vo vzťahu k rôznym cieľovým skupinám, ktorou sme podporili uvedené termíny sa nachádza v **bode 9.2**.

2. Fyzická inaktivita, dôležitosť podporovania fyzickej aktivity

Na podporu a propagáciu pohybovej aktivity (odporúčanej, primeranej) vo vzťahu k obyvateľstvu (školskej mládeži, dospeljej populácii, seniorom) využívame najmä edukáciu, poradenstvo, výstupy cez médiá. Hlavným zámerom aktivít bolo poukázať na význam pohybovej aktivity, jej priaznivý vplyv na zdravie, ak je pravidelnou súčasťou spôsobu života.

Uvedená priorita NPPZ o. i. úzko súvisí s úlohou pod názvom „**Vyzvi srdce k pohybu**“, ktorá sa realizuje v rámci CINDI programu SR, bez časového obmedzenia, každé dva roky zväčša v jarnom období (pozri **bod 9.2.1**).

V súvislosti s propagáciou **Svetového dňa „Pohybom ku zdraviu“ – 10. máj** (zaradeného do kalendára významných dní SZO od roku 2003), ako aj plnením **Národného programu prevencie obezity – v oblasti pohybovej aktivity**, realizovala sa informačno-propagačná a intervenčná činnosť (edukačná, poradenská) v časovom období apríl až jún 2018. Aktivity v spádovom území RÚVZ Košice boli určené pre rôzne cieľové skupiny (podľa veku, profesie, záujmu, ako aj pre širokú verejnosť). Ich prehľad z hľadiska miesta konania, formy výkonu a intervenovaných osôb sa nachádza v nižšie uvedenej tabuľke. Uskutočnených bolo celkovo 60 aktivít na 12 miestach; s celkovou účasťou 675 osôb; spolupracujúcich inštitúcií bolo 14.

Prehľad zdravotno-výchovných aktivít k Svetovému dňu „Pohybom ku zdraviu“ (10. máj)				
P. č.	Kde (miesto)	Kedy	Cieľová skupina (účastníci)	Forma aktivity
1.	RÚVZ Košice – detašované pracovisko, Rooseveltova 8, Košice	12.4.2018	študenti LF UPJŠ Košice – odboru VZ, Bc. stupňa, I. roč. (v počte 11)	Prednáška s diskusiou „ <i>Výchova k zdravému spôsobu života a jeho propagácia. Praktické ukážky zdravotno-výchovného pôsobenia v jednotlivých oblastiach: výživa a stravovacie návyky, pohybová aktivita, duševné zdravie</i> “ (viacematická edukačná aktivita)
2.	Denné centrum MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice	4.5.2018 10.5.2018 17.5.2018 25.5.2018 31.5.2018	klienti denného centra (v celkovom počte 53)	Edukačno-poradenská aktivita pre seniorov „ <i>Pohybová aktivita s uplatnením prvkov z kalanetiky</i> “ (teoretický výklad, názorná ukážka cvikov – rozcvička a precvičovanie zostavy cvikov)

		7.5.2018 14.5.2018 21.5.2018 28.5.2018	klienti denného centra (v celkovom počte 51)	Edukačno-poradenská aktivita pre seniorov „ <i>Pohybom proti osteoporóze</i> “ (teoretický výklad, názorná ukážka cvikov – rozcvička a precvičovanie zostavy cvikov)
3.	Denné centrum MČ Košice-KVP, Cottbuská 36, Košice	2.5.2018 9.5.2018 18.5.2018 23.5.2018 30.5.2018	klienti denného centra (v celkovom počte 24)	Edukačno-poradenská aktivita pre seniorov „ <i>Pohybová aktivita s uplatnením prvkov z kalanetiky</i> “ (teoretický výklad, názorná ukážka cvikov – rozcvička a precvičovanie zostavy cvikov)
		7.5.2018 14.5.2018 21.5.2018 28.5.2018	klienti denného centra (v celkovom počte 39)	Edukačno-poradenská aktivita pre seniorov „ <i>Pohybom proti osteoporóze</i> “ (teoretický výklad, názorná ukážka cvikov – rozcvička a precvičovanie zostavy cvikov)
4.	Školský internát Antona Garbana, Werferova 10, Košice	4.5.2018 21.5.2018	zamestnanci zariadenia (v celkovom počte 61)	Ponuka štandardných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ¹ a Poradne na odvykanie od fajčenia
5.	Slovak Telekom – DC Košice, Poľská 4, Košice	9.5.2018	zamestnanci spoločnosti (67 záujemcov o poradenstvo)	Ponuka vybraných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ¹ a Poradne na odvykanie od fajčenia (aktivita v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice)
6.	Hypermarket Tesco Košice, Napájadlá 16, Košice	10.5.2018 11.5.2018	zamestnanci spoločnosti (celkovo 21 záujemcov o poradenstvo)	Ponuka vybraných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ¹ a Poradne na odvykanie od fajčenia
7.	Denné centrum MČ Košice-Šaca, Železiarenská 7, Košice- Šaca	16.5.2018	klienti denného centra (v celkovom počte 15)	Ponuka štandardných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ¹ a Poradne na odvykanie od fajčenia
8.	Denné centrum MČ Košice-Dargovských hrdinov, Jegorovovo námestie 5, Košice	16.5.2018	klienti denného centra (v celkovom počte 14)	Ponuka štandardných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ¹ a Poradne na odvykanie od fajčenia
9.	Kulturpark, Kukučínova 2, Košice	19.5.2018	verejnosť (návštevníci) – 50 záujemcov o poradenstvo (v rámci 3. slovenského dňa obezity 2018 s témou „BMI národa“ – osvetové podujatie Obezitologickej sektie Slovenskej diabetologickej spoločnosti)	Ponuka vybraných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ¹ a Poradne na odvykanie od fajčenia (aktivita v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice a Slovenskou diabetologickou spoločnosťou – Obezitologickou sekciou)
10.	Alpinka Košice – Areál zábavy a oddychu s reštauráciou, Čermeľské údolie 8, Košice	24.5.2018	Zamestnanci RÚVZ Košice (v počte 99)	Športový deň – organizačné zabezpečenie Popis aktivity: Spoločná pešia, resp. cyklistická turistika na vymedzenej trase v Čermeľi do areálu Alpinky. V cieľi každý z účastníkov mal možnosť dať si odmerať tlak krvi, pulzovú frekvenciu a realizovať vybrané voľné športové disciplíny (kolektívneho charakteru, ako cvičenie s lektorkou, bedminton, loptové hry), resp. priniesť si vlastné športové potreby. V rámci menu bol podávaný guláš s nealkoholickým nápojom.
11.	TEKO, Teplárenská 3, Košice	29.5.2018	zamestnanci spoločnosti (40 záujemcov o poradenstvo)	Ponuka vybraných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ¹ a Poradne na odvykanie od fajčenia (aktivita v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice)
12.	U. S. Steel Košice, s.r.o., Vstupný areál U. S. Steel, Košice	2.6.2018	zamestnanci spoločnosti a ich rodinní príslušníci – 130 záujemcov o poradenstvo (v rámci 7. ročníka „Family Safety Day“: „Kde pracuje môj otec, moja mama?“ – firemný rodinný deň)	Ponuka vybraných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ¹ a Poradne na odvykanie od fajčenia (aktivita v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice)

¹ Ponúkané služby zahŕňali: z biochemických vyšetrení stanovenie hladiny celkového cholesterolu, resp. pri štandardných službách aj vyšetrenie ďalších parametrov (triglyceridy, HDL, LDL, glukóza) z kapilárnej krvi prostredníctvom analyzátoru Reflotron alebo Accutrend Plus; meranie vybraných antropometrických parametrov

(výška, hmotnosť, obvod pása, bokov), výpočet indexu telesnej hmotnosti – BMI a indexu centrálnej obezity – WHR; stanovenie percenta telesného tuku (pri spolupráci s VŠZP aj meranie bazálneho metabolizmu); meranie tlaku krvi, pulzu; u fajčiarov stanovenie hladiny oxidu uhoľnatého (CO) a karboxyhemoglobínu (COHb) vo výdychu prístrojom Smokerlyzer a zistenie stupňa závislosti prostredníctvom dotazníkových metód; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života vrátane podpory pohybovej aktivity (vyplnenie anamnestických dotazníkov a rozhovor), distribúcia tlačených zdravotno-výchovných materiálov a i.

Informačno-propagačná činnosť v oblasti témy Svetového dňa „Pohybom ku zdraviu“ (10. máj) zahŕňala:

- prípravu nástennej propagácie prostredníctvom troch informačných panelov/tabúl so zámerom informovania zamestnancov a návštevníkov RÚVZ Košice o svetovom dni, a ich inštalácia vo vstupných priestoroch všetkých troch budov RÚVZ Košice;
- organizačné zabezpečenie a propagácia *Športového dňa pre zamestnancov RÚVZ Košice* v lokalite Alpinka (s konaním dňa 24.5.2018), pozri tabuľkový prehľad aktivít, bod 10. Organizácia podujatia zahŕňala stretnutie s prevádzkarom reštaurácie Alpinky Košice – Areálu zábavy a oddychu a sprostredkovanie informácie zamestnancom formou vývesky na informačných tabuliach; e-mailom; zostavenie zoznamu zamestnancov – účastníkov; angažovanie sa aj v riešení ekonomickej stránky akcie a i.

Z ostatnej činnosti na podporu pohybovej aktivity u obyvateľstva môžeme uviesť nasledovné príklady:

V roku 2018 sme sa v spolupráci s Klubom turistov „Medicína“ Košice; Klubom turistov mesta Košice; Základnou organizáciou Slovenského odborového zväzu Východoslovenského onkologického ústavu, a. s., Košice a Ligou proti rakovine, pobočkou Košice, podieľali na organizačnom zabezpečení športového podujatia *Onkokardioturistika – 31. ročník*, pre košickú verejnosť, s konaním dňa 8.4.2018. V celi *jarnej časti tohto ročníka*, ktorým bol areál Zeleného dvora, o nami ponúkané vybrané služby mobilnej Poradne zdravia (individuálne konzultácie, stanovenie celkového cholesterolu z kapilárnej krvi, meranie krvného tlaku, pulzu, výpočet indexov BMI a WHR) prejavilo záujem celkovo 40 účastníkov podujatia. V *jesennej časti 31. ročníka* na Alpinke sa dňa 21.10.2018 prostredníctvom mobilnej Poradne zdravia nechalo vyšetriť 42 účastníkov akcie.

Ďalšou spoločnou športovo-osvetovou akciou s Ligou proti rakovine – pobočkou Košice bol *7. ročník* podujatia *„Radosť zo života víťazí nad chorobou“*, pod záštitou prof. RNDr. P. Sováka, CSc., rektora UPJŠ v Košiciach a zástupcu Mesta Košice. Akcia bola určená onkologickým pacientom a rodinným príslušníkom a konala sa v areáli Botanickej záhrady Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, Mánesova 23, dňa 2.6.2018. Súčasťou programu podujatia boli rôzne aktivity, ako poradenské služby onkológov, rehabilitačné cvičenia, cvičenie jogy, súťaže pre deti a dospelých, možnosť prehliadky Botanickej záhrady spojenej s výstavou motýľov a i. Ponuku vybraných služieb mobilnej Poradne zdravia (vrátane merania hladiny celkového cholesterolu) využilo celkovo 59 osôb. Pre fajčiarov bola k dispozícii mobilná Poradňa na odvykanie od fajčenia.

Edukácia s poradenstvom k pohybovej aktivite pre seniorov na tému: *„Prevencia osteopénie a osteoporózy pohybom“* a *„Vybrané prvky z kalanetiky“* (teoretický výklad, názorná ukážka cvikov – rozcvička a precvičovanie zostavy cvikov) sa realizuje priebežne počas celého roka v dvoch zariadeniach, t. j. v Dennom centre seniorov MČ Košice-Sídlisko KVP, Trieda KVP 1, Košice a v Dennom centre seniorov MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice, viac v **bode 9.5**.

Činnosť zameraná na plnenie *Národného akčného plánu pre podporu pohybovej aktivity na roky 2017 – 2020* je uvedená v **bode 9.9**.

3. Tabak, alkohol, drogy

Zvýšenú pozornosť v rámci primárnej prevencie drogových závislostí venujeme vybraným skupinám obyvateľstva, ktoré sú vystavené riziku poškodenia zdravia v dôsledku užívania návykových látok, prioritne deťom a mládeži, ženám v reprodukčnom veku a sociálne znevýhodneným skupinám obyvateľstva.

Často využívanými formami sú:

- výchovno-vzdelávacia a poradenská činnosť (napr. edukácia pre rôzne vekové skupiny, výkon Poradne na odvykanie od fajčenia);
- propagačná a edičná činnosť – tvorba a distribúcia informačných materiálov pre školskú mládež, kontaktné dospelé osoby (učitelia, rodičia atď.) a iné cieľové skupiny;
- účasť na informačných kampaniach (napr. pri príležitosti významných termínov s protidrogovou tematikou);
- participácia na preventívnych programoch, projektoch, úlohách zameraných na škodlivosť návykových látok a na zmysluplné využívanie voľného času (vrátane prípravy, koordinácie, realizácie, vyhodnocovania) v spolupráci s inými subjektmi;
- pôsobenie cez mienkotvorné médiá v oblasti propagácie aktivít a spôsobu života bez drog.

Edukačná činnosť vo vzťahu k školám je zameraná všeobecne na prevenciu drogových závislostí vrátane prevencie závislosti od legálnych drog ako aj na prevenciu nelátkových závislostí. Za hodnotené obdobie (rok 2018) sme v rámci územnej pôsobnosti RÚVZ Košice uskutočnili výchovno-vzdelávacie akcie v 2 materských školách (s celkovou účasťou 64 detí), v 22 základných školách, 9 stredných školách, 6 školských internátoch a na 1 VŠ (na viacerých opakovane), s celkovou účasťou cca 3413 žiakov a študentov. Z didaktického hľadiska, podujatia zväčša pozostávali z teoretického výkladu, besedy, individuálnej i skupinovej práce. Rešpektujúc vekové kritérium, žiakom boli v rámci intervencií premietnuté videofilmy a distribuované zdravotno-výchovné materiály. Na prvom stupni ZŠ a v MŠ sa z hľadiska edukačných cieľov volila hravá forma oboznamovania sa s danou problematikou (využívanie prostriedkov, ako mimická bábka Adamko, maľovanky, premietnutie DVD – animovanej agitky „*Kde bolo tam bolo, fajčenie škodilo*“ a i). U žiakov druhého stupňa ZŠ a na SŠ sa zisťovala spätná väzba, resp. prostredníctvom dotazníkovej metódy sa mapovali názory, postoje a poznatková úroveň z problematiky drog, drogových závislostí a osobitne tabakizmu. Študenti – fajčiari (na báze dobrovoľnosti) mali možnosť si otestovať na prístroji Smokerlyzer percentuálne množstvo alveolárneho CO vo výdychu.

V spojitosti s **informačno-propagačnou činnosťou** vo vzťahu k významným termínom venovaným problematike zdravia a drogovej prevencii sme reflektovali na nasledovné dni:

Pri príležitosti **Svetového dňa bez tabaku – 31. máj** sme uskutočnili edukačné aktivity zamerané na prevenciu tabakizmu a zanechanie fajčenia v rámci témy „*Primárna prevencia drogových závislostí: legálne drogy*“ (formou výkladu s besedou a s učebnými pomôckami: prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitnosť, prístroj Smokerlyzer, príp. DVD). Akcie sa konali v:

- ZŠ Krosnianska 4, Košice (dňa 29.5.2018), výklad s besedou v rozsahu 6 vyuč. h – pre žiakov III. – IV. ročníka (v celkovom počte 159);
- Stredná priemyselná škola dopravná, Hlavná 113, Košice (29.5.2018), výklad s besedou s premietnutím DVD „*Kým stúpa dym...*“, v rozsahu 2 vyuč. h – pre 25 študentov I. roč.;
- Stredoškolskom internáte, Jedlíkova 11, Košice (dňa 30.5.2018), 2 prednášky po 1 vyuč. h – pre vekovo zmiešanú skupinu 70 študentov, s premietnutím DVD filmu „*Kým stúpa dym...*“;
- Školskom internáte A. Garbana, Werferova 10, Košice (dňa 31.5.2018), 2 prednášky po 1 vyuč. h, s premietnutím DVD filmu „*Kým stúpa dym...*“ – pre vekovo zmiešanú skupinu 70 študentov;

- ZŠ Košická Belá 235, okres Košice-okolie (dňa 2.6.2018), výklad s besedou v rozsahu 2 vyuč. h – pre žiakov VI. – IX. ročníka (v celkovom počte 33);
- Špeciálnej ZŠ Vtáčkovce 2, okres Košice-okolie (4.6.2018), beseda v rozsahu 1 vyuč. h – pre 25 žiakov IV. – VI. ročníka;
- Školskom internáte, Medická 2, Košice (dňa 5.6.2018) – 2 prednášky po 1 vyuč. h pre vekovo zmiešanú skupinu 68 študentov, s premietnutím DVD filmu „*Kým stúpa dym*“;
- ZŠ Grundschule Medzev, Štóska 123, okres Košice-okolie (dňa 12.6.2018), v rozsahu 2 vyuč. h, t. j. pre 2 skupiny žiakov z V. – VI. ročníka (v celkovom počte 50);
- Obchodnej akadémii, Watsonova 61, Košice (dňa 15.6.2018), 4 prednášky po 1 vyuč. h – pre študentov II. roč. (v celkovom počte 105);
- ZŠ s vyuč. jazykom maďarským – Alapiskola, Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie (dňa 18.6.2018), v rozsahu 2 vyuč. h, t. j. pre 2 skupiny žiakov z V. – VI. ročníka (v celkovom počte 60);
- Súkromnej ZŠ Užhorodská 39, Košice (dňa 20.6.2018), výklad s besedou a premietnutím DVD „*Kde bolo tam bolo, fajčenie škodilo,*“ v rozsahu 2 vyuč. h, t. j. pre 2 skupiny žiakov zo IV. – V. ročníka (v celkovom počte 32);
- SOŠ technickej, Kukučínova 23, Košice (dňa 22.6.2018), 2 prednášky po 1 vyuč. h – pre študentov I. a II. roč. (v celkovom počte cca 100);
- ZŠ Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie (dňa 25.6.2018), v rozsahu 3 vyuč. h, t. j. pre 3 skupiny žiakov z V. – VII. ročníka (v celkovom počte 100);
- ZŠ Fábryho 44, Košice (dňa 26.6.2018), v rozsahu 2 vyuč. h, t. j. pre 2 skupiny žiakov zo VII. – IX. ročníka (v celkovom počte 72);
- ZŠ Považská 12, Košice (dňa 26.6.2018), v rozsahu 2 vyuč. h, t. j. pre 2 skupiny žiakov z VIII. ročníka (v celkovom počte 50);
- ZŠ s MŠ Školská 3, Poproč, okres Košice-okolie (dňa 28.6.2018), v rozsahu 4 vyuč. h, t. j. pre 4 skupiny žiakov z V. – IX. ročníka (v celkovom počte 100).

Pozn.: V rámci vyššie uvedených aktivít na stredných školách a v školských internátoch sa u záujemcov (fajčiarov) realizovala intervenčná činnosť zahrňujúca stanovenie hladiny oxidu uhoľnatého (CO) a karboxyhemoglobínu (COHb) vo výdychu prístrojom Smokerlyzer a zistenie stupňa závislosti prostredníctvom dotazníkových metód; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života (vyplnenie anamnestických dotazníkov a rozhovor), distribúciu tlačenej zdravotno-výchovných materiálov a i.

Ďalej sme za účelom prezentácie svetového dňa a Poradne na odvykanie od fajčenia pripravili nástennú propagáciu prostredníctvom troch tematických informačných tabúl – vo vstupných priestoroch všetkých troch budov RÚVZ Košice – s určením pre zamestnancov a návštevníkov úradu.

Významný termín **Medzinárodný deň proti zneužívaniu drog a nelegálnemu obchodovaniu s nimi – 26. jún** sme dali do pozornosti žiakom a študentom výchovno-vzdelávacími aktivitami (teoretickým výkladom s besedou, s učebnými pomôckami: prezentácie, drogový kufor, okuliare simulujúce opitosť, prístroj Smokerlyzer, príp. DVD), s konaním v:

- SOŠ Ostrovského 1, Košice (24.5.2018), s premietnutím troch DVD filmov s následnou besedou (DVD tituly: „*Kým stúpa dym...*“; „*Až do dna...*“; „*Riziká pitia alkoholu z neoverených a nelegálnych zdrojov*“), v rozsahu 2 vyuč. h – pre študentov I. a II. roč. (v celkovom počte cca 300);
- Športové gymnázium (osemročné), Trieda SNP 104, Košice (11.6.2018), výklad s besedou a premietnutím dvoch DVD filmov (1. „*Kým stúpa dym...*“; 2. „*Až do dna...*“), (v rozsahu 4 vyuč. hodín) – pre žiakov z tried III. OA a IV. OA, v celkovom počte cca 43;

- ZŠ Grundschule Medzev, Štóska 123, okres Košice-okolie (dňa 12.6.2018), v rozsahu 2 vyuč. h, t. j. pre 2 skupiny žiakov zo VII. – IX. ročníka (v celkovom počte 50);
- Obchodnej akadémii, Watsonova 61, Košice (dňa 15.6.2018), 4 prednášky po 1 vyuč. h – pre študentov II. roč. (v celkovom počte 105);
- ZŠ s vyuč. jazykom maďarským – Alapiskola, Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie (dňa 18.6.2018), v rozsahu 2 vyuč. h, t. j. pre 2 skupiny žiakov zo VII. – IX. ročníka (v celkovom počte 60);
- Súkromnej ZŠ Užhorodská 39, Košice (dňa 20.6.2018), výklad s besedou v rozsahu 2 vyuč. h, t. j. pre 2 skupiny žiakov zo IV. – V. ročníka (v celkovom počte 32);
- ZŠ Tomášikova 31, Košice (dňa 21.6.2018), výklad s besedou v rozsahu 2 vyuč. h, t. j. pre 2 skupiny žiakov z IX. ročníka (v celkovom počte 35);
- SOŠ technickej, Kukučínova 23, Košice (dňa 22.6.2018), 2 prednášky po 1 vyuč. h – pre študentov I. a II. roč. (v celkovom počte cca 100);
- ZŠ Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie (dňa 25.6.2018), v rozsahu 3 vyuč. h, t. j. pre 3 skupiny žiakov zo VII. – IX. ročníka (v celkovom počte 95);
- ZŠ Fábryho 44, Košice (dňa 26.6.2018), v rozsahu 2 vyuč. h, t. j. pre 2 skupiny žiakov zo VII. – IX. ročníka (v celkovom počte 72);
- ZŠ Považská 12, Košice (dňa 26.6.2018), v rozsahu 2 vyuč. h, t. j. pre 2 skupiny žiakov z VIII. ročníka (v celkovom počte 50);
- Gymnázium, Šrobárova 1, Košice (25.6.2018), výklad s besedou, DVD, POF v rozsahu 4 vyuč. h, t. j. pre 4 triedy z I. roč. (celkovo 100 študentov); *tamtiež* (26.6.2018), v rozsahu 4 vyuč. h, t. j. pre 4 triedy z II. roč. (celkovo 100 študentov).

Oba vyššie zmienené termíny sme cieľovým subjektom vopred spropagovali formou listu vo veci *„Významné termíny „Svetový deň bez tabaku – 31. máj“ a „Medzinárodný deň proti zneužívaniu drog a nezákonnému obchodovaniu s nimi – 26. jún“ – žiadosť o spoluprácu v propagačnej oblasti“*, ktorý bol so sprievodným e-mailom zaslaný dňa 18.5.2018 adresátom v okresoch Košice-mesto a Košice-okolie (základným a stredným školám, stredoškolským internátom, centráram voľného času).

Medzinárodný deň povedomia o fetálnom alkoholovom syndróme – 9. september bol z hľadiska preventívno-edukačných cieľov daný do povedomia širokej verejnosti prostredníctvom informačného letáka pod rovnomenným názvom, na webovom sídle RÚVZ Košice (v priečinkoch Aktuality, resp. Hlavné menu – O nás – Odborné útvary – Podpora zdravia – Príspevky odboru).

Výchovno-vzdelávacie aktivity boli zamerané na prevenciu konzumácie alkoholu u mladistvých vrátane prevencie fetálneho alkoholového syndrómu, spojené s výkladom, tematickou prezentáciou, premietaním DVD filmu *„Až do dna...“* a/alebo *„Vplyv pitia alkoholu počas tehotenstva na vývin plodu“*, diskusiou so žiakmi/študentmi, a realizované v:

- Strednej športovej škole, Trieda SNP 104, Košice (dňa 18.9.2018) – 3 aktivity vyššie uvedenej formy pre 42 študentov III. ročníka (z toho 24 dievčat);
- ZŠ Tomášikova 31, Košice (dňa 19.9.2018) – 2 aktivity vyššie uvedenej formy pre 56 žiakov IX. roč. (z toho 27 dievčat);
- ZŠ Školská 16, Turňa nad Bodvou, okres Košice-okolie (dňa 21.9.2018) – 2 aktivity vyššie uvedenej formy pre 45 žiakov VII. – IX. ročníka (z toho 25 dievčat);
- Lekárskej fakulte UPJŠ Košice (3.10.2018) – 1 aktivita vyššie uvedenej formy pre 10 študentiek I. roč. Mgr. stupňa št. odboru Verejné zdravotníctvo;
- ZŠ Hlavná 165, Valaliky (15.10.2018) – 2 aktivity vyššie uvedenej formy pre 39 žiakov IX. ročníka (z toho 25 dievčat);

- Strednej odbornej škole – Szakközépiskola, Hlavná 54, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie (dňa 26.10.2018) – 1 aktivita vyššie uvedenej formy v trvaní 2 vyuč. h pre 68 študentov II. roč.;
- Školskom internáte, Považská 7, Košice (dňa 7.11.2018) – 1 aktivita vyššie uvedenej formy pre vekovo zmiešanú skupinu 70 študentov.

Odpočet preventívnych aktivít realizovaných pri príležitosti *Medzinárodného dňa povedomia o fetálnom alkoholovom syndróme (9. september)* bol v zmysle požiadavky zaslaný na ÚVZ SR dňa 16.10.2018.

Svetový deň duševného zdravia (10. október) sme dali do pozornosti žiackej populácii na týchto školách a internátoch:

- Školský internát A. Garbana, Werferova 10, Košice (10.10.2018) – edukačnou a pohybovou aktivitou (cvikmi na chrbticu) pre vekovo zmiešanú skupinu 9 študentov SŠ;
- ZŠ Belehradská 21, Košice (12.10.2018) – edukačnými aktivitami (výklad s besedou) na tému „Zdravý spôsob života: podpora duševného zdravia“, pre žiakov IX. A v počte 25; tamtiež (19.10.2018) pre žiakov IX. B v počte 28;
- ZŠ Postupimská 37, Košice (26.10.2018) – edukačnými aktivitami (výklad s besedou) na tému „Zdravý spôsob života: podpora duševného zdravia“, pre žiakov V. – VII. roč. v celkovom počte 75.

Činnosť v súvislosti s významným termínom **Európsky týždeň boja proti drogám (tretí novembrový týždeň)** spočívala v edukačných a edukačno-poradenských aktivitách realizovaných v spádovom území RÚVZ Košice (územné obvody okresov Košice-mesto a Košice-okolie), zameraných na prevenciu látkových a nelátkových závislostí (formou interaktívnych prednášok, besied, poradenstva v prevencii fajčenia, využitia výučbových pomôcok: prezentácií, drogového kufra, okuliarov simulujúcich opitosť, DVD filmov, informačno-propagačných materiálov – letákov, skladačiek od rôznych editorov vrátane RÚVZ Košice). V problematike prevencie fajčenia bolo v ponuke poradenstvo pre fajčiarov (s meraním hladiny oxidu uhoľnatého a karboxyhemoglobínu vo výdychu).

Predmetná činnosť sa začala vykonávať **od 15.10.2018** a trvala **do 12.12.2018**. Spolu zahŕňala **66 aktivít**, s realizáciou **na 24 miestach** (t. j. v 2 MŠ, 12 ZŠ, 5 SŠ, 4 školských internátoch a v 1 VŠ – Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika). **Edukovaných** bolo spolu **1449 osôb** (z toho 64 detí MŠ, 813 žiakov ZŠ, 562 študentov SŠ, 10 študentov VŠ). K spolupracujúcim inštitúciám okrem škôl a školských zariadení patrili aj Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Košiciach (KR PZ) a Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice (ÚPSVR).

Prehľad zdravotno-výchovných aktivít k Európskemu týždňu boja proti drogám (tretí novembrový týždeň)				
P. č.	Miesto konania (inštitúcia)	Termín konania	Cieľová skupina (počet edukovaných)	Forma, názov a počet aktivít
1.	ZŠ Hlavná 165, Valaliky, okres Košice-okolie	15.10.18	žiaci VII. – VIII. roč. (v celkovom počte 86)	(2x) prednáška s besedou na tému „ <i>Nové formy a druhy nelátkových závislostí</i> “ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia). (2x) prednáška s besedou na tému „ <i>Primárna prevencia drogových závislostí so zameraním na legálne a nelegálne drogy</i> “ a poradenstvo (učebné pomôcky: dve výučbové prezentácie, drogový kufo, okuliare simulujúce opitosť, Smokerlyzer).
2.	Stredná zdravotnícka škola, Moyzesova 17, Košice	23.10.2018	študenti I. roč. (v celkovom počte 103)	(4x) prednáška s besedou na tému „ <i>Nové formy a druhy nelátkových závislostí</i> “ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia). (4x) prednáška s besedou na tému „ <i>Prevencia</i> “

			<i>drogových závislostí so zameraním na legálne a nelegálne drogy</i> (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost'). Aktivita realizovaná v rámci projektu „<i>Svoj život si riadiš Ty</i>“, v spolupráci s menovanou školou a KR PZ v Košiciach.
		14.11.2018	študenti II. roč. (v celkovom počte 120) (4x) prednáška s besedou na tému „<i>Fetálny alkoholový syndróm</i>“ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, DVD „<i>Vplyv pitia alkoholu počas tehotenstva na vývin plodu</i>“ a „<i>Riziká pitia alkoholu z neoverených a pochybných zdrojov</i>“). Aktivita v rámci školského projektu „<i>Človek a jeho zdravie</i>“.
3.	ZŠ Abovská 36, Košice	24.10.2018	žiaci VIII. roč. (v počte 32) (2x) prednáška s besedou na tému „<i>Primárna prevencia drogových závislostí so zameraním na legálne a nelegálne drogy</i>“ a poradenstvo (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost').
		6.11.2018	žiaci VI. ročníka (v počte 24) (1x) prednáška s besedou na tému „<i>Nelátkové závislosti</i>“ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia).
		20.11.2018	žiaci VII. – IX. roč. (v počte 54) (3x) prednáška s besedou na tému „<i>Nelátkové závislosti</i>“ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia). Aktivita organizačne zabezpečená v spolupráci s ÚPSVR Košice v rámci projektu „<i>Detstvo bez násilia</i>“.
		26.11.2018	žiaci VII. roč. (30 žiakov) (1x) prednáška s besedou na tému „<i>Prevencia drogových závislostí so zameraním na tabakizmus</i>“ a poradenstvo (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, Smokerlyzer).
4.	Stredná odborná škola – Szakközépiskola, Hlavná 54, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie	26.10.2018	študenti II. roč. (v počte 68) (1x) prednáška s besedou (v trvaní 2 vyuč. h) na tému „<i>Fetálny alkoholový syndróm</i>“ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, DVD „<i>Až do dna...</i>“).
5.	ZŠ Tomášikova 31, Košice	7.11.2018	žiaci VIII. roč. (v počte 110) (4x) prednáška s besedou na tému „<i>Primárna prevencia drogových závislostí so zameraním na legálne a nelegálne drogy</i>“ a poradenstvo (učebné pomôcky: dve výučbové prezentácie, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost', Smokerlyzer)
		28.11.2018	žiaci VI. roč. (v počte 54) (2x) prednášky s besedou na tému „<i>Nelátkové závislosti</i>“ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia).
6.	Školský internát, Považská 7, Košice	7.11.2018	vekovo zmiešaná skupina študentov SŠ (v počte 70) 1x prednáška s besedou na tému „<i>Alkohol a ženy: Fetálny alkoholový syndróm</i>“ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, DVD „<i>Až do dna...</i>“ a „<i>Vplyv pitia alkoholu počas tehotenstva na vývin plodu</i>“, okuliare simulujúce opitost').
7.	ZŠ Požiarnická 3, Košice	9.11.2018	žiaci VIII. roč. (v počte 52) (2x) prednáška s besedou na tému „<i>Primárna prevencia drogových závislostí so zameraním na legálne drogy</i>“ a poradenstvo (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, okuliare simulujúce opitost', Smokerlyzer)
8.	ZŠ Postupimská 37, Košice	9.11.2018	žiaci VII. – IX. roč. (v počte 58) (3x) prednáška s besedou „<i>Nelátkové závislosti</i>“ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia).
		12.11.2018	žiaci VIII. roč. (v počte 67) (3x) prednáška s besedou na tému „<i>Primárna prevencia drogových závislostí so zameraním na legálne drogy</i>“ a poradenstvo (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, okuliare simulujúce opitost', Smokerlyzer).
9.	ZŠ, Bruselská 18, Košice	12.11.2018	žiaci VIII. – IX. roč. (v počte 54) (3x) prednáška s besedou na tému „<i>Nelátkové závislosti</i>“ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia). Aktivita organizačne zabezpečená v spolupráci s ÚPSVR Košice v rámci projektu „<i>Detstvo bez násilia</i>“.
10.	Súkromná ZŠ Didacticus, Palackého 14, Košice	15.11.18	žiaci V. ročníka (v počte 22) (1x) prednáška s besedou na tému „<i>Prevencia pasívneho a aktívneho tabakizmu</i>“ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia).

11.	ZŠ Belehradská 21, Košice	16.11.2018	žiaci IX. roč. (25 žiakov)	(1x) prednáška s besedou na tému „ <i>Prevenencia drogových závislostí so zameraním na tabakizmus</i> “ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, DVD „ <i>Kým stúpa dym...</i> “).
12.	MŠ Turgenevova 7, Košice	16.11.2018	5 – 6-ročné deti (v počte 19 detí)	(1x) prednáška s besedou na tému „ <i>Prevenencia drogových závislostí so zameraním na tabakizmus</i> “ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, DVD „ <i>Kde bolo, tam bolo, fajčenie škodilo</i> “).
13.	Stredná odborná škola poľnohospodárstva a služieb na vidieku, Kukučínova 23, Košice	20.11.2018	študenti II. roč. (v počte 50)	(2x) prednáška s besedou na tému „ <i>Prevenencia drogových závislostí so zameraním na tabakizmus</i> “ a poradenstvo (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, Smokerlyzer).
14.	Stredná odborná škola technická, Kukučínova 23, Košice	21.11.2018	študenti I. roč. (v počte 48)	(2x) prednáška s besedou „ <i>Zdravý životný štýl a prevencia fajčenia</i> “ a poradenstvo (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, Smokerlyzer, tlakomer, tukomer).
15.	Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika, Trieda SNP 1, Košice	21.11.18	študentky I. ročníka št. odboru Verejné zdravotníctvo Mgr. stupňa dennej formy štúdia na LF UPJŠ Košice (v počte 10)	(1x) seminár (v trvaní 2 vyuč. h) na tému „ <i>Závislosti. Ich vplyv na zdravie vo všeobecnosti a u vybraných skupín populácie</i> “ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost').
16.	Spojená škola, Opatovská cesta 101, Košice	23.11.2018	žiaci ZŠ (v počte 23)	(2x) prednáška s besedou na tému „ <i>Novodobé nelátkové závislosti</i> “ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia). Aktivita organizačne zabezpečená v spolupráci s ÚPSVR Košice v rámci projektu „ <i>Detstvo bez násilia</i> “.
17.	Školský internát, Ostrovského 1, Košice	27.11.2018	vekovo zmiešaná skupina študentov SOŠ (v počte 25)	(1x) prednáška s besedou na tému „ <i>Nelátkové závislosti</i> “ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia).
18.	Špeciálna ZŠ, Rovníková 11, Košice	28.11.18	žiaci 2. stupňa (v počte 42)	(1x) prednáška s besedou „ <i>Fetálny alkoholový syndróm</i> “ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, okuliare simulujúce opitost', DVD „ <i>Až do dna...</i> “).
19.	Školský internát A. Garbana, Werferova 10, Košice	28.11.2018	vekovo zmiešaná skupina študentov SŠ (v počte 45)	(1x) prednáška s besedou na tému „ <i>Prevenencia drogových závislostí: legálne a nelegálne drogy</i> “ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost', Smokerlyzer)
20.	MŠ Hronská 7, Košice	30.11.2018	5 – 6-ročné deti (v počte 45)	(2x) prednáška s besedou na tému „ <i>Zdravý životný štýl a podpora nefajčenia</i> “ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, DVD „ <i>Kde bolo, tam bolo, fajčenie škodilo</i> “).
21.	Školský internát Športového gymnázia v Košiciach, Trieda SNP 104, Košice	4.12.2018	vekovo zmiešaná skupina študentov SŠ (v počte 18)	(1x) prednáška s besedou na tému „ <i>Nelátkové závislosti</i> “ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia).
22.	ZŠ Košická Belá 235, okres Košice-okolie	7.12.2018	žiaci V. – IX. ročníka (v počte 40)	(2x) prednáška s besedou na tému „ <i>Primárna prevencia drogových závislostí so zameraním na legálne a nelegálne drogy</i> “ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost', Smokerlyzer)
23.	Športové gymnázium, Trieda SNP 104, Košice	12.12.2018	sexta (1 trieda: 15 študentov)	(1x) prednáška s besedou (v trvaní 2 vyuč. h) na tému „ <i>Primárna prevencia drogových závislostí so zameraním na legálne a nelegálne drogy</i> “ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost', DVD).

24.	Spojená škola (Špeciálna ZŠ), Odborárska 2, Košice	12.12.2018	žiaci V. – VI. roč. (v počte 40)	(2x) prednášky s besedou na tému „ <i>Prevenčia drogových závislostí</i> “ so zameraním na <i>legálne a nelegálne drogy</i> “ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost', Smokerlyzer)

Informačno-propagačné aktivity pre verejnosť k danému termínu zahŕňali:

- **písomné oslovenie vybraných inštitúcií** v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie, t. j. zostavenie tematického informačno-propagačného listu vo veci „*Informácie o vybraných významných termínoch venovaných problematike zdravia – ponuky tematicky súvisiacich zdravotno-výchovných aktivít*“ (zahŕňajúc predmetný termín), s určením pre adresátov, ako materské školy, základné školy, stredné školy, stredoškolské internáty, centrá voľného času, detské domovy, miestna samospráva a denné centrá, Jednota dôchodcov Slovenska, materské/rodičovské/rodinné centrá, komunitné centrá. List bol inštitúciám zaslaný e-mailovou cestou dňa 24.8.2018;
- **informovanie verejnosti** prostredníctvom uverejnenia titulu „*Európsky týždeň boja proti drogám 2018*“ na webovom sídle RÚVZ so sídlom v Košiciach (www.ruvzke.sk), v časti Hlavné menu – Aktuality, s presmerovaním na webové sídlo ÚVZ SR (od 19.11.2018);
- **informovanie zamestnancov** ako aj **návštevníkov/klientov/stránky** RÚVZ so sídlom v Košiciach o významnom termíne „*Európsky týždeň boja proti drogám 2018*“ prostredníctvom nástenného vystavenia informačných materiálov v priestoroch vestibulu ústredného **pracoviska RÚVZ Košice** a dvoch detašovaných pracovísk (informačné panely boli zhotovené v dňoch 14.11. a 19.11.2018);
- **informovanie verejnosti** prostredníctvom informácií (príp. s fotodokumentáciou) z uskutočnených aktivít, uverejňovaných na webových stránkach spolupracujúcich subjektov (škôl) – priebežne.

Odpočít aktivít k *Európskemu týždňu boja proti drogám* sme na základe požiadavky zaslali ÚVZ SR v požadovanom termíne (v decembri 2018).

V **Poradni na odvykanie od fajčenia** (skr. POF) sme v hodnotenom období poskytli poradenstvo individuálnou formou pre **292** klientov (121 mužov, 171 žien). Dominoval produktívny vek a záujem o jednorazovú intervenciu. Prehľad realizovaných aktivít POF uvádzame v **bodoch 9.2, 9.5, 9.7**. Základné informácie o Poradni na odvykanie od fajčenia sú verejnosti k dispozícii na webovom sídle RÚVZ Košice (v položke Servis – Poradne zdravia).

Poradenstvo formou telefonickkej Linky pomoci na odvykanie od fajčenia v rozsahu SR sa vykonávalo podľa zákona č. 89/2016 Z. z. o výrobe, označovaní a predaji tabakových výrobkov a súvisiacich výrobkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§ 8 ods. 1 pís. b). Na základe rozhodnutia hlavného hygienika SR a metodického pokynu ÚVZ SR, linku pomoci prevádzkujú všetky RÚVZ v SR podľa stanoveného harmonogramu, v 2-týždenných intervaloch počas pracovných dní v čase od 8:00 do 15:00 h. RÚVZ Košice disponoval telefónnou linkou v období od 22.10.2018 do 2.11.2018. Počet volaní (prichádzajúcich hovorov) bolo celkovo 34. Po skončení prevádzky telefonickkej služby na RÚVZ Košice, zabezpečilo sa odovzdanie mobilného telefónu spolu s príslušenstvom osobným doručením na RÚVZ Trebišov (2.11.2018). Ten v rámci zostaveného harmonogramu pokračoval v konzultačno-poradenskej činnosti cez linku pomoci.

V rámci **publikačnej činnosti** sme v roku 2018 zaznamenali nasledovný uverejnený titul:

- Šimorová, A., Bobrovská, M., Schnitzerová, E., Gešperová, M., Chromíková, L. *Manuál pre nadstavbovú poradňu prevencie závislostí*. Bratislava: ÚVZ SR, 2018, 40 s. ISBN 978-80-7159-233-4.

V hodnotenom období sme sa zúčastnili nižšie uvedených **odborných a vzdelávacích podujatí**, tematicky korešpondujúcich s danou prioritou, t. j.:

- zasadnutia Krajskej komisie pre prevenciu kriminality a inej protispoločenskej činnosti (s pôsobnosťou v rozsahu Košického kraja), zriadenej MV SR – OÚ Košice, s konaním na Okresnom úrade Košice, Komenského 52, Košice, 14.2.2018. Organizátor: MV SR – OÚ Košice (účasť v rámci členstva v komisii);
- XI. regionálneho odborného dňa medicínsko-technických pracovníkov v Košiciach (GeS Club, Nám. L. Novomeského 13, Košice, 15.2.2018). Organizátor: Slovenská komora medicínsko-technických pracovníkov v zastúpení Regionálnej komory MTP Košice. Aktívna účasť s príspevkom: Gregová, S., Fabianová, M., Holovková, M., Šmídeková I., Schnitzerová, E. *Primárna prevencia závislostí zo zdravotného aspektu*;
- prednášky prof. MUDr. J. Mikloška, PhD., na tému „Význam raného detstva pre duševné zdravie, korene problémov a riešenia (s osobitným zameraním na prenatálny vývin dieťaťa)“, s konaním v Budove MINERVA, areál UPJŠ, Moyzesova 9, Košice, 22.2.2018. Organizátor: O. Z. SPDDD Úsmev ako dar Bratislava v spolupráci s VŠZaSP sv. Alžbety Bratislava (s finančnou podporou MZ SR – v rámci dotácie podpora duševného zdravia v SR pre rok 2017);
- odborného seminára pre medicínsko-technických pracovníkov (RÚVZ so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, Košice, 10.4.2018). Organizátor: RÚVZ Košice. Aktívna účasť s príspevkom: Gregová, S., Fabianová, M. „*Kým stúpa dym...*“ – *premietanie DVD filmu s tematikou prevencie fajčenia, diskusia*“;
- vzdelávacieho podujatia a workshopu v prevencii závislostí (t. j. v diagnostike drogovej, tabakovej a alkoholovej závislosti, poradenstve, novodobých nelátkových závislostiach, relaxačných technikách a imaginácii), s konaním v OLÚP, n. o., Predná Hora, dňa 22.11.2018. Organizátori: ÚVZ SR; Odborný liečebný ústav psychiatrický, n. o. Predná Hora 126, Muránska Huta, Muráň.

V súvislosti s našim členstvom v *Komisii pre prevenciu kriminality a inej protispoločenskej činnosti* Okresného úradu Košice (s pôsobnosťou v rozsahu Košického kraja) sme o. i. na základe požiadavky MV SR – OÚ Košice zaslali vyhodnotenie aktivít RÚVZ so sídlom v Košiciach v oblasti prevencie kriminality, realizovaných v spádovom území (t. j. v územných obvodoch okresov Košice-mesto a Košice-okolie) za rok 2017 (s odoslaním v januári 2018).

4. Zdravé pracovné a životné podmienky

a) pracovné prostredie

V rámci podpory zdravého životného štýlu na pracoviskách sme participovali ako spoluorganizátori na akciách, ako Deň zdravia, resp. Športový deň, s určením pre vybrané profesijné skupiny, pozri **body 9.1 – A.I.2, 9.2, 9.7**.

b) životné prostredie

Z významných termínov v oblasti životného prostredia sme dali do pozornosti **Svetový deň vody – 22. marec** (vyhlásený OSN v roku 1993) s témou pre rok 2018 „*Príroda pre vodu*“. Odbor hygieny životného prostredia a zdravia RÚVZ Košice organizoval v daný deň pre záujemcov z radov verejnosti príjem vzoriek vody z individuálnych vodných zdrojov (studní) na bezplatný laboratórny rozbor v ukazovateľoch dusitaný a dusičnany. Zároveň bolo poskytované odborné poradenstvo v problematike pitnej vody a kvality vody.

Napríklad iná akcia – výchovno-vzdelávacia – smerom k žiackej populácii vyplynula z požiadavky Špeciálnej ZŠ Inžinierska 21, Košice. Odbor podpory zdravia zabezpečil dve interaktívne edukačné aktivity na tému „Svetový deň vody“ (formou výkladu s besedou), s určením pre žiakov 1. a 2. stupňa, v počte 33 (dňa 26.3.2018).

V rámci environmentálnej výchovy, na základe záujmu spomínanej školy, sa realizovala aktivita k téme „Vplyv hluku na organizmus“ pre žiakov oboch stupňov, v počte 40 (dňa 8.6.2018).

Každoročne na základe spolupráce s Magistrátom mesta Košice predkladáme písomný podklad pre zápis do *Kroniky mesta Košice* (stručnú charakteristiku činnosti RÚVZ Košice, zaznamenané zmeny, výsledky, ktorými sme sa podieľali na rozvoji mesta Košice za uplynulý rok). Materiál bol magistrátu postúpený v apríli 2018.

V rámci členstva pôsobíme v dvoch odborných poradných skupinách, t. j. pre *oblasť "Košice – Zdravé a čisté mesto"* a pre *oblasť "Košice – Sociálne mesto"* Programu rozvoja mesta Košice na roky 2015 – 2020 s výhľadom do roka 2025 (s pôsobnosťou v rozsahu mesta Košice), zriadených Mestom Košice.

Na medzinárodnej úrovni sme členmi *expertnej skupiny EÚ pre sociálne determinanty zdravia a nerovnosti v oblasti zdravia*.

Z odborných podujatí na národnej i medzinárodnej úrovni, zameraných na problematiku danej priority a súvisiace témy, kde sme brali účasť, je možné spomenúť napríklad:

- pracovný seminár k návrhu Národných priorít implementácie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj v tematických oblastiach „Zdravie a kvalita života“ a „Eliminácia chudoby a sociálna inklúzia“ – v rámci prvej etapy participatívneho procesu (Mestský úrad, Nábřežie J. Pavla II. č. 3, Poprad, 12.3.2018). Organizátori: PDCS, n. o., Bratislava (Partners for Democratic Change Slovakia) a Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu, Bratislava;
- pracovný seminár k návrhu Národných priorít implementácie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj v tematickej oblasti „Zdravie a kvalita života“ – v rámci druhej etapy participatívneho procesu (Úrad podpredsedu vlády pre inovácie a investície, Štefánikova 15, v Bratislave, 5.4.2018). Organizátori: PDCS, n. o. (Partners for Democratic Change Slovakia) a Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu;
- 2. medzinárodný kongres „Urban, Environment and Health“ Kongresové centrum hotela Perissia, Urgup, Cappadocia, Turecko, 16.4. – 20.4.2018). Organizátor: Adnan Menderes University, Turecko. Aktívna účasť s prednáškou: *Kollárová J.: Essential Public Health Operations*;
- koordinačné stretnutie k problematike násillia na deťoch – v súvislosti s realizáciou cieľov Národnej stratégie na ochranu detí pred násillím a Národného projektu Podpora ochrany detí pred násillím (Budova Podnikateľského centra, Krivá 18, Košice, 22.6.2018). Organizátor: ÚPSVaR Košice;
- 12. medzinárodné sympóziu k dejinám medicíny, farmácie a veterinárnej medicíny: Medicína, farmácia a veterinárna medicína v období vzniku Československej republiky (LF UK v Bratislave, Moskovská 2, Bratislava, 28.6. – 29.6.2018). Organizátori: LF UK v Bratislave – Odd. histórie medicíny a zdravotníctva Ústavu sociálneho lekárstva a lekárskej etiky; Slovenská spol. sociálneho lekárstva SLS; FaF UK v Bratislave; IVVL Košice; Odd. dejín vied a techniky Historického ústavu SAV; Katedra slov. dejín FF UK v Bratislave; Katedra všeob. dejín FF UK v Bratislave; Ústav dejín lekárství a cizích jaz., 1. LF UK v Praze; Spol. pro dějiny vědy a techniky v ČR; Ústav dějin UK a Archiv UK v Praze. Aktívna účasť s prednáškou: *Schnitzerová, E., Capíková, S.: Vybrané aspekty výchovy k zdraviu v 1. ČSR a dnes*;

- multidisciplinárne vzdelávanie na tému „Online nebezpečenstvo a kyberšikana“, v súvislosti s Národnou stratégiou na ochranu detí pred násilím a Národného projektu Podpora ochrany detí pred násilím (Lekárska fakulta UPJŠ, Trieda SNP 1, Košice, 26.11.2018). Organizátori: ÚPSVR Košice; LF UPJŠ Košice;
- multidisciplinárne vzdelávanie na tému „Syndróm CAN a CSA“, v súvislosti s Národnou stratégiou na ochranu detí pred násilím a Národného projektu Podpora ochrany detí pred násilím (Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice, Staničné námestie 9, Košice, 18.12. – 19.12.2018). Organizátori: ÚPSVR Košice; VŠZaSP sv. Alžbety, n. o.

II. Špecifické opatrenia zamerané na najčastejšie vyskytujúce sa chronické neinfekčné ochorenia

1. Kardiovaskulárne ochorenia (ďalej len „KVO“)

V oblasti prevencie chronických ochorení dlhodobo participujeme na pozitívnom ovplyvňovaní zdravotného uvedomenia a zvyšovaní informovanosti obyvateľstva o rizikových faktoroch KVO.

Primárnu prevenciu KVO realizujeme najmä cestou základnej Poradne zdravia, edukačnými aktivitami na podporu zdravého spôsobu života a každoročnou propagáciou významného termínu SZO a Svetovej federácie srdca **Svetového dňa srdca – 29. september**, vyhláseného v roku 2000 (pred rokom 2012 pripomínaného v poslednú septembrovú nedeľu), viac v bodoch **9.2, 9.7**.

ÚVZ SR a osem krajských RÚVZ v SR (vrátane RÚVZ Košice) sa prostredníctvom poradní zdravia zapojilo (od 1.7.2018) do celoslovenského projektu „**Od srdca k srdcu**“. Projekt je zameraný na skrining rizikových faktorov srdcovocievnych ochorení vrátane cievej mozgovej príhody, t. j. najmä dvoch hlavných rizikových faktorov, ako vysoký krvný tlak a najčastejší typ srdcovej arytmie – predsieňová (atriálna) fibrilácia. Generálnym partnerom projektu je spoločnosť Interpharm Slovakia v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou. Odbornými partnermi sú Farmaceutická fakulta UK v Bratislave a Univerzita veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach.

V rámci poradenskej i edukačnej činnosti boli v súvislosti s projektom uskutočnené merania krvného tlaku (tlakomerom s funkciou detekcie atriálnej fibrilácie) na vzorke 474 osôb (t. j. klienti Poradne zdravia, resp. edukované osoby).

Z informačno-propagačných aktivít k danému projektu môžeme menovať nasledovné:

- zhotovenie dvoch tematických panelov v budovách RÚVZ Košice (na Rooseveltovej 8 a Ipeľskej 1 v Košiciach);
- uverejnenie informačných materiálov na webovom sídle RÚVZ Košice, v položke Aktuality, pod titulmi „*Od srdca k srdcu – projekt prevencie cievej mozgovej príhody*“ (sprievodné slovo s prezentáciou a presmerovaním na stránku adc.sk); „*Svetový deň srdca – Projekt „Od srdca k srdcu*“ (tlačová správa ÚVZ SR);
- edukačná aktivita na Športovom gymnáziu, Trieda SNP 104, Košice (13.11.2018) – na tému *Svetový deň srdca a prevencia srdcovo-cievnych ochorení* (výklad s besedou a učebnými pomôckami, ako DVD, tlakomer, tukomer) – pre 17 študentov IV. roč.

V rámci uvedenej priority bol v roku 2015 vypracovaný návrh projektu s názvom „**Zisťovanie rizika výskytu kardiovaskulárnych ochorení u vybraných cieľových skupín skriningovým vyšetrením rizikových faktorov ako aj príjmu soli zo stravy**“. Projekt je pilotný a vychádza z cieľov aktualizovaného NPPZ a plnenia uznesenia č. 1 z 3. zasadnutia Ústrednej koordinačnej rady na ochranu a podporu zdravia. Na jeho riešení participujú odbory, ako hygiena výživy, hygiena detí a mládeže, preventívne pracovné lekárstvo, hygiena životného prostredia, chemické analýzy (alternatívne odbor mikrobiológie životného prostredia). Cieľovou skupinou projektu sú zamestnanci z troch rôznych typov pracovísk (priemyselné

odvetvie, materské školy a zariadenie sociálnych služieb). Obsahovo je zameraný na výživovú hodnotu a pestrosť stravy (vo vzťahu k odporúčaným výživovým dávkam) vo vybraných zariadeniach a prevenciu rizikových faktorov kardiovaskulárnych ochorení na individuálnej/skupinovej úrovni.

2. *Diabetes mellitus (ďalej len „DM“)*

Podľa NPPZ základnou formou prevencie DM je racionalizácia životného štýlu a vytvorenie podmienok pre realizáciu zdravého životného štýlu (pravidelná a primeraná fyzická aktivita, racionálna energeticky vyvážená strava, kde zdrojom živín sú tzv. zdravé potraviny), redukcia telesnej hmotnosti (v prípade nadváhy alebo obezity), redukcia stresu. Činnosť v tomto smere vykazujeme najmä v **bodoch 9.1, 9.2, 9.7**.

Príkladom boli aktivity pri príležitosti významného termínu Medzinárodnej diabetickej federácie (skr. IDF), podporovaného SZO, *Svetového dňa diabetu – 14. november*. V rokoch 2018 a 2019 s témou „Rodina“, cieľom podporiť úlohu rodiny v manažmente, starostlivosti, prevencii a vzdelávaní o diabete (pozri **body 9.2, 9.7**).

3. *Vybrané nádorové ochorenia*

Na prevencii nádorových ochorení sa podieľame hlavne poradenskou činnosťou a účasťou na edukačných kampaniach. V aktivitách spolupracujeme najmä s neziskovou organizáciou Ligou proti rakovine, pobočkou Košice a Klubom turistov „Medicína“ Košice, viac v **bodoch 9.1 – A.I.2, 9.2**.

Zdravotno-výchovnou činnosťou sme podporili významný termín *Svetový deň rakoviny – 4. február*, vyhlásený Medzinárodnou úniou proti rakovine. V rokoch 2016 – 2018 sa tento termín nesie v duchu hesla „*My to dokážeme. Ja to dokážem.*“. Realizované aktivity boli dvojakého druhu:

1. Informačno-propagačná činnosť:

- prostredníctvom informačného materiálu pod názvom „*Svetový deň proti rakovine – 4. február*“ (prezentácie so základnými informáciami o primárnej prevencii rakoviny), s určením pre širokú verejnosť, z edície RÚVZ Košice 2016, uverejneného na webovom sídle úradu;
- zostavenie tematických informačných panelov (t. j. nástenné vystavenie informačných materiálov), za účelom propagácie svetového dňa a poskytnutia informácií o prevencii rakoviny, vo vstupných priestoroch všetkých troch budov RÚVZ Košice (v ústrednom pracovisku na Ipeľskej 1 a v dvoch detašovaných pracoviskách: Rooseveltova 8 a Senný trh 4 v Košiciach), s určením pre zamestnancov úradu a verejnosť;
- zverejnenie informačných materiálov k svetovému dňu na webovom sídle RÚVZ Košice (v priečinku Aktuality);
- distribúcia informačno-propagačných materiálov spojená s konzultáciami, resp. odborným poradenstvom so zameraním na primárnu prevenciu onkologických ochorení, s určením pre všetkých klientov základnej Poradne zdravia, ktorí poradňu navštívili v mesiaci február 2018.

2. Skupinová edukačná činnosť – prostredníctvom interaktívnych prednášok s besedou, najmä pre cieľovú skupinu žiakov základných a stredných škôl a študentov LF UPJŠ v Košiciach, z čoho môžeme spomenúť napríklad:

- výklad s besedou na tému „*Správna výživa ako súčasť zdravého spôsobu života*“ v ZŠ Krosnianska 2, Košice, pre žiakov IV. roč. (v počte 20) dňa 1.2.2018, v spojení s distribúciou zdravotno-výchovných materiálov;
- prednáškové vstupy na tému „*Prevencia onkologických ochorení*“ (v rámci seminárov február – marec 2018) pre študentov I. roč. bakalárskeho štúdia odboru Verejné zdravotníctvo na Lekárskej fakulte Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach (v počte 11).

V problematike prevencie chronických neinfekčných ochorení sme sa zúčastnili viacerých odborných vzdelávacích podujatí. Napríklad išlo o:

- odborný seminár pre medicínsko-technických pracovníkov (RÚVZ Košice, Rooseveltova 8, Košice, 10.4.2018). Organizátor: RÚVZ so sídlom v Košiciach. Aktívna účasť s prednáškou: *Kollárová J., Zajacová A. Analýza parametrov metabolického syndrómu u vybraných klientov poradne zdravia;*
- odborný seminár pre pracovníkov s VŠ vzdelaním (RÚVZ Košice, Rooseveltova 8, Košice, 17.5.2018). Organizátor: RÚVZ so sídlom v Košiciach. Aktívna účasť s prednáškou: *Kollárová J. EVIPNet – súhrnná informácia;*
- VIII. odborná konferencia „Surveillance chronických chorôb“ (Staré Hory – rekreačné zariadenie Sociálnej poisťovne v SR, 15.5.2018). Organizátori: Slovenská epidemiologická a vakcinologická spoločnosť SLS; ÚVZ SR a RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici. Aktívna účasť s prednáškou: *Kollárová J., Zajacová A.: Vyhodnotenie parametrov metabolického syndrómu klientov poradne zdravia RÚVZ Košice za roky 2013 – 2017;*
- odborný seminár pre pracovníkov s VŠ vzdelaním (RÚVZ Košice, Rooseveltova 8, Košice, 17.5.2018). Organizátor: RÚVZ so sídlom v Košiciach. Aktívna účasť s prednáškou: *Kollárová J., Zajacová A. Analýza parametrov metabolického syndrómu u vybraných klientov poradne zdravia;*
- vedecká konferencia 40. dni zdravotnej výchovy MUDr. Ivana Stodolu na tému Nové trendy v oblasti podpory zdravého životného štýlu (Radnica mesta Trnava, Hlavná 1, Trnava, 6.6. – 7.6.2018). Organizátori: ÚVZ SR, MZ SR, Slovenská spoločnosť sociálneho lekárstva SLS, Mesto Trnava a O. Z. Športom proti drogám. Aktívna účasť s posterami: *Kollárová, J.: EVIPNet (Evidence Informed Policy Network) – súhrnná informácia; Schnitzerová, E.: Zdravý životný štýl – s dôrazom na dostupnosť potravín a niektoré životné návyky – u obyvateľov Košického kraja ohrozených chudobou;*
- pracovné stretnutie ku kampani „Od srdca k srdcu“ – úvodné stretnutie určené pre RÚVZ Bratislava, Banská Bystrica a Košice (ÚVZ SR Bratislava, 21.6.2018). Organizátor: ÚVZ SR;
- Dni praktickej obezitológie a metabolického syndrómu (Kongres Hotel Chopok Jasná, 21.6. – 22.6.2018). Organizátori: Slovenská spoločnosť všeobecného praktického lekárstva; Slovenská spoločnosť praktickej obezitológie a Slovenská komora sestier a pôrodných asistentiek. Aktívna účasť s prednáškou: *Kollárová J., Zajacová A.: Prevalencia metabolického syndrómu u klientov poradne zdravia RÚVZ Košice za roky 2013 – 2017 (porovnanie dvoch skupín diagnostických kritérií);*
- pracovné stretnutie ku kampani „Od srdca k srdcu“ – realizované pre všetky krajské regionálne úrady verejného zdravotníctva (ÚVZ SR, 27.6. – 28.6.2018). Organizátor: ÚVZ SR Bratislava;
- odborný vzdelávací seminár realizovaný v rámci projektu „Na veku záleží“ a v rámci plnenia Národného programu podpory zdravia (Úrad Košického samosprávneho kraja, Nám. Maratónu mieru 1, Košice, 18.12.2018). Organizátor: ÚVZ SR Bratislava. Aktívna účasť s prednáškou: *Kollárová, J. Prevencia nadváhy a obezity;*
- XIV. patientsky seminár v rámci XXII. košických chemoterapeutických dní – konferencia edukačného charakteru s medzinárodnou účasťou o antimikrobiálnej a antineoplastickej chemoterapii, podpornej liečbe a molekulárnej biológii, pod záštitou ministerky zdravotníctva SR doc. MUDr. A. Kaľavskej; generálnej riaditeľky VOÚ, MUDr. N. Džunkovej; dekana LF Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, prof. MUDr. D. Pellu, PhD., (Magistrát mesta Košice, Tr. SNP 48/A, Košice, 1.12.2018). Organizátori: Slovenská chemoterapeutická spoločnosť; Slovenská onkologická spoločnosť; Slovenská lekárska

spoločnosť – Sekcia onkologických sestier; Slovenská komora sestier a pôrodných asistentiek; Východoslovenský onkologický ústav, a. s., Košice; LF UPJŠ Košice, Liga proti rakovine – pobočka Košice. Aktívna účasť formou prezentácie mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia – ponukou služieb účastníkom podujatia.

Oblasť B. Preventívne opatrenia zamerané na znižovanie výskytu infekčných ochorení

V súvislosti s danou oblasťou, nami uskutočnené zdravotno-výchovné aktivity boli zamerané hlavne na zvyšovanie informovanosti mladej generácie ohľadom prevencie sexuálne prenosných nákaz, infekcie HIV/AIDS, ochorení preventabilných očkovaním, významu očkovania a v neposlednom rade na zmenu ich postojov a správania v možných rizikových situáciách (pozri body 6.7 i 6.1 a 6.9).

Na prevencii infekcie HIV/AIDS sme sa podieľali realizáciou aktivít v súlade s vybranými úlohami *Národného programu prevencie HIV/AIDS v Slovenskej republike na roky 2017 – 2020* (ďalej len *NPP HIV/AIDS v SR*), t. j. bodu 5. *Aktivity na zabezpečenie plnenia úloh NPP HIV/AIDS – bodu 5.1. Preventívne aktivity – Aktivity č. 1, 3, 4, 5 a doplnkovo 15.* Ich odpočet je uvedený nižšie, resp. v rámci bodu 6.7 tejto správy.

Medziodborová úloha Programov a projektov ÚVZ v SR pod č. 6.7 **Prevencia HIV/AIDS**, t. j. preventívno-edukačné programy/aktivity rôzneho charakteru pre mládež, nadväzuje na zmienený NPP HIV/AIDS v SR a participujú na nej pracovníci odborov epidemiológie, podpory zdravia, hygieny detí a mládeže a lekárskej mikrobiológie.

Edukačné aktivity realizované na školách v roku 2018 (*tab. 1, 2*) mali charakter teoretického výkladu s besedou, resp. panelovej diskusie k stanoveným tematickým blokom a boli zamerané na témy, ako *Dospievanie; Výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu; Prevencia sexuálne prenosných nákaz vrátane infekcie HIV/AIDS; význam Poradne prevencie HIV/AIDS* (dve posledne menované témy s určením pre starších žiakov ZŠ, študentov SŠ/VŠ a i.). Na základných školách boli aktivity organizované zväčša osobitne pre chlapcov a dievčatá. Predmetná problematika bola zakomponovaná i do širšieho tematického rámca – *Zdravý spôsob života a prevencia drogových závislostí.*

Uskutočnených bolo celkovo **96 edukačných aktivít** (z toho 67 na ZŠ, 26 na SŠ a ŠI, 1 na VŠ, 2 v DeD). **Intervenovaných** bolo **spolu 2252 osôb** (1500 žiakov z **20 ZŠ**; 693 študentov z **8 SŠ a 1 ŠI**, 11 študentov z **1 VŠ**, 18 chovancov a 30 zamestnancov z **1 DeD**), pozri *tab. 1.*

Tab. 1

Prehľad realizovaných edukačných aktivít k problematike sexuálneho, reprodukčného zdravia a súvisiacim témam na školách v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice v roku 2018

P. č.	Dátum	Inštitúcia	Ročník/počet edukovaných	Počet edukačných aktivít
1.	26.1.2018 ⁽¹⁾ 30.1.2018 ⁽²⁾ 6.3.2018 ⁽³⁾ 9.4.2018 ⁽⁴⁾	ZŠ E. Podjavorinskej 1 (Luník IX), Košice	V. roč./30 ⁽¹⁾ V. roč./21 ⁽²⁾ VI. a VIII. roč./47 ⁽³⁾ VI. roč./45 ⁽⁴⁾	2 ⁽¹⁾ 2 ⁽²⁾ 2 ⁽³⁾ 2 ⁽⁴⁾
2.	9.2.2018 ⁽¹⁾ 4.4.2018 ⁽²⁾	ZŠ s MŠ M. R. Štefánika, Budimír 11, okres Košice-okolie	VIII. roč./46 ⁽¹⁾ V. – IX. roč./15 ⁽²⁾	2 ⁽¹⁾ 1 ⁽²⁾
3.	13.2.2018 ⁽¹⁾ 11.6.2018 ⁽²⁾ 25.10.2018 ⁽³⁾	Špeciálna ZŠ Inžinierska 24, Košice	V. – IX. roč./22 ⁽¹⁾ I. – IX. roč./83 ⁽²⁾ I. – IX. roč./29 ⁽³⁾	1 ⁽¹⁾ 4 ⁽²⁾ 2 ⁽³⁾

4.	22.3.2018	Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, Šrobárova 2, Košice (ÚSBM)	I. roč. – Bc. st./11	1
5.	16.4.2018 ⁽¹⁾ 7.12.2018 ⁽²⁾	Gymnázium M. R. Štefánika, Nám. L. Novomeského 4, Košice	prima a septima/55 ⁽¹⁾ kvinta a septima/40 ⁽²⁾	2 ⁽¹⁾ 4 ⁽²⁾
6.	24.4.2018 ⁽¹⁾ 5.12.2018 ⁽²⁾	Súkromná ZŠ Didacticus, Palackého 14, Košice	VII. roč./24 ⁽¹⁾ VI. a VII. roč./25 ⁽²⁾	1 ⁽¹⁾ 1 ⁽²⁾
7.	25.4.2018	Detský domov (Centrum pre deti a rodiny), Uralská 1, Košice	zamestnanci DeD (pedagógovia, vychovávatelia, riaditeľstvo)/30 ⁽¹⁾ ; vekovo zmiešaná skupina detí a adolescentov/18 ⁽²⁾	1 ⁽¹⁾ 1 ⁽²⁾
8.	3.5.2018	Konzervatórium J. Adamoviča, Exnárova 8, Košice	I. – III. roč./60	1
9.	16.5.2018	ZŠ Hroncova 23, Košice	IV. roč./30	1
10.	30.5.2018 ⁽¹⁾ 24.10.2018 ⁽²⁾	ZŠ Abovská 36, Košice	VII. – IX. roč./70 ⁽¹⁾ VIII. roč./32 ⁽²⁾	2 ⁽¹⁾ 2 ⁽²⁾
11.	12.6.2018	ZŠ Štóska 183, Medzev, okres Košice-okolie	VII. – IX. roč./50	2
12.	15.6.2018	Obchodná akadémia, Watsonova 61, Košice	II. roč./105	4
13.	18.6.2018 ⁽¹⁾ 26.11.2018 ⁽²⁾	ZŠ s vyuč. jazykom maďarským – Alapiskola, Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie	VII. – IX. roč./60 ⁽¹⁾ VII. – IX. roč./60 ⁽²⁾	2 ⁽¹⁾ 2 ⁽²⁾
14.	20.6.2018	Súkromná ZŠ Užhorodská 39, Košice	IV. – V. roč./32	2
15.	21.6.2018 7.11.2018	ZŠ Tomášikova 31, Košice	VI. roč./38 ⁽¹⁾ IX. roč./35 ⁽¹⁾ VIII. roč./55 ⁽²⁾	1 ⁽¹⁾ 1 ⁽¹⁾ 2 ⁽²⁾
16.	22.6.2018 30.11.2018	Stredná odborná škola technická, Kukučínova 23, Košice	I. – II. roč./100 ⁽¹⁾ I. – II. roč./38 ⁽²⁾	2 ⁽¹⁾ 2 ⁽²⁾
17.	25.6.2018	ZŠ Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie	VIII. – IX. roč./95	3
18.	26.6.2018	ZŠ Fábryho 44, Košice	VIII. – IX. roč./72	2
19.	27.6.2018	ZŠ Považská 12, Košice	VIII. roč./50	2
20.	28.6.2018	ZŠ s MŠ Školská 3, Poproč, okres Košice-okolie	V. – IX. roč./90	4
21.	3.10.2018	Súkromná ZŠ Dneperská 1, Košice	IV. roč./58	3
22.	15.10.2018	ZŠ Hlavná 165, Valaliky, okres Košice-okolie	VIII. roč./40	2
23.	23.10.2018	Stredná zdravotnícka škola, Moyzesova 17, Košice	I. roč./103	4
24.	28.11.2018	Školský internát A. Garbana Werferova 10, Košice	45 študentov SŠ	1
25.	30.11.2018	Gymnázium, Park mládeže 5, Košice	IV. roč./51	2

26.	3.12.2018	Stredná odborná škola poľnohospodárstva a služieb na vidieku, Kukučínova 23, Košice	II. a IV. roč./58	2
27.	7.12.2018	ZŠ Košická Belá 235, okres Košice-okolie	V. – IX. roč./40	2
28.	11.12.2018	ZŠ Masarykova 19, Košice	IX. roč./45	4
29.	2.10.2018 ⁽¹⁾ 12.12.2018 ⁽²⁾	Spojená škola (Špeciálna ZŠ) Odborárska 2, Košice	I. – V. roč./46 ⁽¹⁾ V. – VI. a VIII. – IX. roč./80 ⁽²⁾	2 ⁽¹⁾ 4 ⁽²⁾
30.	14.12.2018	ZŠ Požiarnická 3, Košice	IX. roč./35	2
31.	17.12.2018	Gymnázium, Opatovská cesta 7, Košice	III. roč./38	2
SPOLU		1500 žiakov ZŠ, 693 študentov SŠ, 11 študentov VŠ, 18 chovancov a 30 zamestnancov z DeD		96

Pozn.: ¹Prvá akcia v poradí. ²Druhá akcia v poradí. ³Tretia akcia v poradí. ⁴Štvrtá akcia v poradí. DeD – detský domov.

Tlačené zdravotno-výchovné materiály boli distribuované na školy súbežne s realizovanými edukačnými aktivitami. Najčastejšie išlo o tieto tituly:

- *Prečo ma puberta neminie?* Košice: RÚVZ, 2011,
- *Prečo povedať drogám „NIE“!* Košice: RÚVZ, 2015,
- *Európsky týždeň boja proti drogám:* RÚVZ, 2017,
- *Hygiena, starostlivosť o telo počas nástupu puberty.* Košice: RÚVZ, 2010.

Väčšina výchovno-vzdelávacích aktivít u sociálne znevýhodnených skupín detí a mládeže bola širšie tematicky ladená. Uskutočnené boli na troch základných školách, najmä u žiakov z druhého stupňa (t. j. na ZŠ *L. Podjavorinskej 1, Luník IX; Spojenej škole – Špeciálnej ZŠ Odborárska 2 a Špeciálnej ZŠ Inžinierska 24 v Košiciach*), s celkovou účasťou 341 žiakov. Edukácia bola orientovaná na témy, ako *Zdravý spôsob života, Prevencia drogových závislostí* (u niektorých skupín s využitím, napr. DVD projekcie filmu „*Aj my Rómovia dokážeme veľké veci*“, resp. výučbových pomôcok, ako drogový kufor, okuliare simulujúce opitosť).

Edukačné aktivity zamerané špecificky na *problematiku dospievania, výchovu k zodpovednému partnerstvu, rodičovstvu; na primárnu prevenciu infekcie HIV/AIDS alebo prevenciu pohlavne prenosných infekcií*, s určením pre starších žiakov, sme realizovali na dvoch základných školách (t. j. na *Špeciálnej ZŠ Inžinierska 24 a Špeciálnej ZŠ Odborárska 2 v Košiciach*), celkovo pre 62 žiakov, ako aj pre vekovo heterogénnu skupinu detí a adolescentov z Detského domova (Centra pre deti a rodiny), Uralská 1, Košice (**tab. 2**).

Tab. 2

Prehľad realizovaných edukačných aktivít k problematike sexuálneho a reprodukčného zdravia na školách v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice, u žiakov z marginalizovaného prostredia, v roku 2018

P. č.	Dátum	Inštitúcia	Ročník/počet edukovaných	Počet edukačných aktivít
1.	13.2.2018	Špeciálna ZŠ Inžinierska 24, Košice	V. – IX. roč./22	1
2.	25.4.2018	Detský domov (Centrum pre deti a rodiny), Uralská 1, Košice	vekovo zmiešaná skupina detí a adolescentov/18	1
3.	12.12.2018	Spojená škola (Špeciálna ZŠ) Odborárska 2, Košice	VIII. a IX. roč./40	2

SPOLU	62 žiakov ZŠ a 18 chovancov z DeD	4

V rámci *masmediálneho vplyvu* sú informácie o uskutočňovaných aktivitách, o problematike prevencie infekcie HIV/AIDS a súvisiacich témach uverejňované priebežne na webových sídlach a facebookových stránkach spolupracujúcich subjektov, nevynímajúc webové sídlo RÚVZ Košice. Stručný popis Poradne prevencie HIV/AIDS pri RÚVZ Košice je na stránke úradu umiestnený permanentne (v priečinku Servis – Poradne zdravia).

Svetový deň AIDS – 1. december (vyhlásený SZO v roku 1988) bol v roku 2018 zameraný na tému „*Poznaj svoj status*“, s dôrazom na zvyšovanie povedomia verejnosti o tomto ochorení, o možnostiach preventívnych vyšetrení za účelom spoznania sérologického stavu a o zariadeniach venovaných prevencii, liečbe a starostlivosti o ľudí s HIV/AIDS.

V rámci informačno-propagačnej činnosti boli písomne oslovené vybrané inštitúcie v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie, formou listu vo veci „*Informácie o vybraných významných termínoch venovaných problematike zdravia – ponuky tematicky súvisiacich zdravotno-výchovných aktivít*“ (zahrňujúc *Svetový deň boja proti AIDS – 1. december*), zaslaného e-mailom dňa 24.8.2018.

Školskej populácii bol uvedený termín daný do pozornosti prostredníctvom edukačných aktivít na témy „*Prevencia infekcie HIV/AIDS*“; „*Výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu*“ a „*Prevencia pohlavne prenosných infekcií*“ (na 7 ZŠ a 5 SŠ). Uskutočnených bolo celkovo 28 aktivít v období od 3.10. do 17.12.2018. Intervenovaných bolo spolu 528 žiakov/štvrtkov, z toho 303 na ZŠ a 225 na SŠ.

Informovanie širokej verejnosti bolo zabezpečené prostredníctvom umiestnenia informácie pod titulom „*Svetový deň AIDS – 1. december (2018)*“ na webovom sídle RÚVZ Košice (v časti Hlavné menu – Aktuality), z edície Odboru epidemiológie (RÚVZ Košice).

Zamestnanci a návštevníci RÚVZ Košice boli o „*Svetovom dni boja proti AIDS – 1. december*“ informovaní formou nástenného vystavenia informačných materiálov, t. j. zostavenia troch tematických informačných panelov v priestoroch vestibulu ústredného pracoviska a dvoch detašovaných pracovísk RÚVZ Košice.

Výchovno-vzdelávacou činnosťou vo vzťahu k školám (vrátane informačno-propagačnej činnosti, pozri ods. vyššie) sme participovali na **12. ročníku celoslovenskej kampane Červené stužky** (s trvaním od 7. septembra do 1. decembra 2018, t. j. do termínu *Svetového dňa boja proti AIDS*). Kampaň sa realizovala pod záštitou *Kancelárie SZO na Slovensku*, s podporou *MŠVVaŠ SR* (v rámci rozvojového projektu „*Zdravie a bezpečnosť v školách 2018*“), pod odbornou garanciou *MZ SR* a v spolupráci s ďalšími inštitúciami.

V Poradni prevencie HIV/AIDS v roku 2018 bolo pracovníkmi Odboru lekárskej mikrobiológie vykonaných 252 sérologických vyšetrení, z toho 2 vzorky boli pozitívne. Súčasťou vyšetrenia v poradni je odber krvi, predtestové a potestové poradenstvo a založenie karty klienta.

V súvislosti s **Európskym imunizačným týždňom (23. – 29. apríl 2018)**, angl. skr. EIW – s témou „*Vakcíny fungujú*“ sa organizoval **13. ročník kampane SZO** pre zvýšenie povedomia o dôležitosti očkovania ako najjednoduchšej, bezpečnej a efektívnej forme prevencie prenosných ochorení. Tento ročník bol pod heslom „*Očkovanie je právo jednotlivca, ale súčasne je spoločnou zodpovednosťou. Chránme sa navzájom*“, ideovo nadväzoval na predošlé ročníky so zameraním na opatrenia, ktoré je potrebné prijať, aby bola zabezpečená primeraná ochrana pred výskytom a šírením závažných infekčných nákaz v európskom regióne.

V oblasti propagácie témy a hesla kampane pre verejnosť boli z našej strany uskutočnené nasledovné aktivity:

- na webovom sídle RÚVZ Košice (v priečinku Aktuality) bol uverejnený titul „*Európsky imunizačný týždeň – 13. ročník*“ (sprievodné slovo, odkaz na stránku SZO, jeden poster a dva informačné letáky z edície SZO a jeden informačný leták pod názvom „*Európsky imunizačný týždeň 2018: Očkovanie – ochrana pred nákazami: Poradňa očkovania pri RÚVZ so sídlom v Košiciach*“, reedícia od kol. Odboru epidemiológie a Odboru podpory zdravia RÚVZ Košice;
- umiestnenie informačných panelov k predmetnej kampani vo vestibuloch RÚVZ Košice (t. j. ústredného pracoviska a dvoch detašovaných pracovísk);
- e-mailovou cestou boli oslovené štyri skupiny adresátov (materské/rodičovské centrá, komunitné centrá, materské a základné školy v územných obvodoch okresov Košice-mesto a Košice-okolie), formou informácie o Európskom imunizačnom týždni a zaslaním odkazov na informačné materiály uverejnené na webovom sídle úradu, so žiadosťou o spoluprácu v propagačnej oblasti (s odoslaním dňa 23.4.2018);
- e-mailovou cestou bol obdobne oslovený koordinátor projektu Zdravé regióny pre mesto Košice a okres Košice-okolie, so žiadosťou o spoluprácu v propagačnej oblasti, za účelom využitia tematických letákov v rómskych osadách v rámci poradenskej činnosti;
- zdravotno-edukačné aktivity (formou prednášok a besied) sa konali v 4 základných školách (aj pre sociálne znevýhodnené skupiny žiakov), v 1 gymnáziu, ďalej v 2 stredoškolských internátoch, na 1 vysokej škole a v 3 zariadeniach pre seniorov v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice, t. j. konkrétne v:
  - ZŠ s MŠ M. R. Štefánika, Budimír 11 – 1 prednáška s besedou na tému „*Zdravý životný štýl a význam očkovania*“, s premietnutím DVD „*Starostlivosť o vlastné zdravie*“ (4.4.2018) – intervenovaných spolu 15 žiakov (2. stupňa);
  - Školský internát, Jedlíkova 11, Košice – 1 prednáška na tému „*Očkovanie a propagácia EIW*“ (4.4.2018) – intervenovaných spolu 50 stredoškolských študentov;
  - ZŠ Belehradská 21, Košice – 7 prednášok s besedou na tému „*Očkovanie a propagácia EIW*“ (5.4. a 20.4.2018) – intervenovaných spolu 103 žiakov III. roč. a 75 žiakov VIII. roč.;
  - LF UPJŠ v Košiciach – 1 prednáška na tému „*Význam očkovania, kolektívna imunita, mýty o očkovaní*“, spojená s vyplňaním dotazníkov v rámci projektu „*Očkovanie hrou*“, v spolupráci s Odborom epidemiológie RÚVZ Košice (5.4.2018) – pre 10 študentov (1. ročníka odboru Verejné zdravotníctvo, bakalárskeho stupňa);
  - ZŠ Ľ. Podjavorinskej 1, Košice – MČ Luník IX – 2 besedy na tému „*Zdravý životný štýl a význam očkovania*“, s premietnutím DVD „*Starostlivosť o vlastné zdravie*“ (9.4.2018) – intervenovaných spolu 45 žiakov VI. roč.;
  - Školský internát A. Garbana, Werferova 10, Košice – 1 prednáška na tému „*Očkovanie a propagácia EIW*“ (13.4.2018) – pre 12 pedagogických pracovníkov a vychovávateľov;
  - Gymnázium M. R. Štefánika, Nám. L. Novomeského 4, Košice – 4 prednášky na tému „*Primárna prevencia drogových závislostí s akcentom na riziko prenosu infekčných ochorení. Možnosti očkovania a propagácia EIW*“ (16.4. a 26.4.2018) – intervenovaných spolu 100 študentov (prímy, sekundy a septimy);
  - Súkromná ZŠ Didacticus, Palackého 14, Košice – 7 prednášok s besedou na tému „*Možnosti očkovania a propagácia EIW*“ (24.4.2018) – intervenovaných spolu 24 žiakov VII. roč.;
  - ARCUS – Špecializované zariadenie, zariadenie pre seniorov a DSS, Skladná 4, Košice – prednáška na tému „*Zdravý životný štýl a význam očkovania seniorov*“ a ponuka vybraných služieb mobilnej Poradne zdravia (27.4.2018) – pre 19 klientov/seniorov a 5 zamestnancov;

- Denné centrum pri MČ Košice-KVP, Cottbuská 36, Košice – prednáška na tému „Význam očkovania a propagácia EIW“ (2.5.2018) – intervenovaných 11 klientov/seniorov;
- Denné centrum pri MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice – prednáška na tému „Význam očkovania a propagácia EIW“ (4.5.2018) – intervenovaných 11 klientov/seniorov.

10. ročník kampane „Umývaj si ruky – zachrániš život“ v rámci programu SZO „Čistá starostlivosť je bezpečná starostlivosť“, ktorý sa uskutočnil 5. mája 2018, so zámerom poukázať na význam správnej hygieny a dezinfekcie rúk v rámci prevencie šírenia infekcií nielen v zdravotníckych zariadeniach, sme podporili propagačnou činnosťou popri edukačnej činnosti na školách a činnosti Poradne zdravia počas mesiaca máj 2018.

V rámci ďalšej spolupráce s Odborom epidemiológie sme sa zapojili do plnenia úlohy č. 6.9 „**Zvýšenie povedomia budúcich rodičov o ochoreniach preventabilných očkovaním a význame očkovania – Očkovanie hrou**“, ktorá je súčasťou Programov a projektov úradov verejného zdravotníctva v SR na rok 2018 a ďalšie roky a vyplynula zo štúdie realizovanej v roku 2013 pod názvom „*Identifikácia najčastejších faktorov ovplyvňujúcich postoj rodičov a budúcich rodičov k očkovaniu*“. Gestorom úlohy je RÚVZ Komárno.

V zmysle manuálu k pilotnému projektu cieľovou skupinou sú študenti vyšších ročníkov stredných škôl. V našej územnej pôsobnosti bolo vzdelávanie interaktívnou formou realizované v období od 5.4.2018 do 4.6.2018, prostredníctvom zamestnancov Odboru epidemiológie a Odboru podpory zdravia. Intervenovaných bolo celkovo 114 študentov z dvoch škôl rôzneho stupňa, konkrétne študenti I. ročníka bakalárskeho štúdia v odbore Verejné zdravotníctvo Lekárskej fakulty UPJŠ, Košice, v priestoroch RÚVZ Košice (v počte 10) dňa 5.4.2018; študenti I. ročníka Strednej zdravotníckej školy, Moyzesova 17, Košice (v počte 104) dňa 4.6.2018. Efekt intervencie bol overovaný formou vyplnenia dotazníka I. (pred edukáciou) a dotazníka II. (po edukácii). Celkovo bolo vyplnených 228 dotazníkov (I. a II.). Podľa pokynov z vyššie uvedeného školenia boli vyplnené dotazníky zaslané na RÚVZ so sídlom v Komárne.

So zámerom prevencie a zvýšenia informovanosti verejnosti v otázkach ako sa chrániť pred kliešťom a ochoreniami, ktoré najčastejšie prenáša (lymská borelióza, kliešťová encefalitída), boli dva informačné letáky s titulom „Ako sa chrániť pred kliešťom – deti“ a „Ako sa chrániť pred kliešťom – verejnosť“ (produkcie ÚVZ SR a Európskeho centra pre prevenciu a kontrolu chorôb) umiestnené na webovej stránke RÚVZ Košice (v položke Aktuality). Intervencia na báze osobného kontaktu sa spolu s distribúciou informačných letákov vykonáva priebežne na akciách edukačného i poradenského charakteru pre rôzne cieľové skupiny.

9.1.1 Sledovanie zdravotného stavu obyvateľstva Slovenskej republiky

V súvislosti s aktualizovaným Národným programom podpory zdravia a podľa metodického pokynu ÚVZ SR sme sa ešte v roku 2016 zapojili do dotazníkového prieskumu **Zdravotné uvedomenie a správanie sa obyvateľov SR**, ktorý sa realizuje periodicky (predposledne v roku 2013). Prieskum je zameraný na najzávažnejšie rizikové faktory spôsobu života a ich výskyt v populácii. Umožňuje porovnanie ukazovateľov, ktoré sa týkajú hodnotenia vlastného zdravia, názorov, postojov a návykov slovenskej populácie. Výber respondentov sa realizoval podľa vopred stanovených kritérií (veková štruktúra, pohlavie, bydlisko – mesto, vidiek). Použitou metódou bol anonymný dotazník obsahujúci 93 položiek, ktorý na báze dobrovoľnosti a podľa určenej kvóty vyplnilo 104 respondentov (52 mužov a 52 žien). Zber dát sa uskutočnil v mesiacoch máj až jún 2016. Údaje z dotazníkov boli zadané do súboru (vytvorenej masky) v programe Excel. Kompletná databáza bola v termíne (do októbra 2016) zaslaná na ÚVZ SR k štatistickému vyhodnoteniu.

Výsledky prieskumu budú súčasťou správy o zdravotnom stave obyvateľstva SR, ktorá sa zostavuje každé tri roky. Predmetná správa toho času ešte nie je k dispozícii.

V danej úlohe budeme pokračovať podľa metodického usmernenia gestora.

9.2 Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025

Činnosť v súvislosti s plnením akčného plánu je možné charakterizovať z viacerých hľadísk. Formou individuálneho a skupinového poradenstva (včítane telefonických konzultácií) sa podieľame na aktivitách PCOPZ, ktoré zahŕňajú organizovanie a uskutočňovanie akcií pre verejnosť, pracovné kolektívy, seniorov združujúcich sa v denných centrách (predtým kluboch dôchodcov) a i.

V rámci prevencie chronických ochorení a realizácie individuálneho poradenstva bolo v roku 2018 v Poradni zdravia vyšetrených spolu 2146 osôb, z toho 817 mužov a 1329 žien. Práca bola zameraná najmä na monitoring zdravotného stavu klientov, ktorí poradňu navštívili. U klientov v počte 307 (59 mužov a 248 žien) bola odobratá kapilárna krv na vyšetrenie parametrov sledovaných pri metabolickom syndróme (glukóza, celkový cholesterol, HDL, triglyceridy), prístrojom Reflotron, a boli im uskutočnené aj antropometrické merania s určením percenta tuku v tele a meranie krvného tlaku. Klienti zároveň vyplnili dotazník, týkajúci sa životného štýlu. Na základe nameraných hodnôt sa individuálne hodnotili výsledky a hľadali možnosti pozitívneho ovplyvnenia zníženia rizika metabolického syndrómu (ďalej len *MS*). U ostatných klientov bola z kapilárnej krvi vyšetrená len hladina celkového cholesterolu, resp. aj hladina glukózy, a uskutočnené antropometrické merania s určením percenta tuku v tele a meranie krvného tlaku. Všetkým klientom bolo poskytnuté individuálne poradenstvo.

Analýza výsledkov vyšetrení všetkých klientov poradne

Rizikový faktor	Počet dotazovaných	Spolu	Muži	Ženy
OPZ rok 2018				
Fajčenie	počet dotazovaných	2146	817	1329
	z toho fajčiarov	292	121	171
	percentuálne vyjadrenie	13,61	14,81	12,87
BMI	počet vyšetrených	2140	815	1325
	nadváha – BMI ≥ 25 , <30	725	355	370
	percentuálne vyjadrenie	33,88	43,56	27,92
	obezita – BMI ≥ 30	339	123	216
percentuálne vyjadrenie	15,84	15,09	16,30	
Krvný tlak	počet vyšetrených	2146	817	1329
	z toho TK $\geq 140/90$ mmHg	564	269	295
	percentuálne vyjadrenie	26,28	32,93	22,20
Cholesterol celkový (skr. CCH)	počet vyšetrených	2132	814	1318
	z toho CCH $\geq 5,2$ mmol/l	932	267	665
	percentuálne vyjadrenie	43,71	32,80	50,46
Glukóza	počet vyšetrených	654	204	450
	z toho glukóza $\geq 6,0$ mmol/l	118	38	80
	percentuálne vyjadrenie	18,04	18,63	17,78
Konzumácia alkoholu	počet dotazovaných	103	47	56
	vôbec	61	24	37
	príležitostná	34	18	16
	pravidelná	8	5	3
Fyzická aktivita	počet dotazovaných	410	106	304
	žiadna	40	4	36
	rekreačná	248	53	195
	pravidelná	122	49	73
Príjem ovocia a zeleniny	počet dotazovaných	410	106	304
	do 2 porcií/deň	173	46	127
	3 – 5 porcií/deň	231	58	173

> 5 porcií/deň	6	2	4

V spolupráci s rôznymi inštitúciami v regióne sme realizovali akcie s ponukou služieb základnej Poradne zdravia (t. j. vyšetrenie celkového cholesterolu, resp. ďalších biochemických parametrov z kapilárnej krvi, meranie vybraných antropometrických ukazovateľov, tlaku krvi, pulzu s následným individuálnym poradenstvom) a Poradne na odvykanie od fajčenia (t. j. stanovenie hladiny oxidu uhoľnatého a karboxyhemoglobínu vo výdychu fajčiara prístrojom Smokerlyzer a zistenie stupňa závislosti prostredníctvom dotazníkových metód s následným individuálnym poradenstvom). Riziko chronických neinfekčných ochorení (najmä srdcovocievnych) bolo zisťované na základe už zmieneného vyšetrenia biochemických a antropometrických parametrov a stanovenia výsledného rizikového skóre v Teste Zdravé srdce.

Účasťou na preventívnych programoch verejného zdravotníctva (pozri bod **9.1 – A.I.1**), spolupracujeme v rámci PCOPZ v poradenskej činnosti s Odborom hygieny výživy – Oddelením fyziológie výživy.

Z hľadiska prehľadu, poradenské služby **pre rôzne cieľové skupiny klientov** sme prezentovali na týchto akciách:

V spolupráci s **Ligou proti rakovine – pobočkou Košice** a ďalšími partnermi, ako napr. Klub turistov „Medicína“ Košice, Klub turistov mesta Košice, sme sa v roku 2018 podieľali na usporiadaní troch turisticko-osvetových akcií s určením pre onkologických pacientov, príbuzných a turistov.

Prvou v poradí bola *Onkokardioturistika (31. ročník – jarná časť)* v areáli Zelený dvor, dňa 8.4.2018. O služby mobilnej Poradne zdravia (individuálne konzultácie, stanovenie celkového cholesterolu z kapilárnej krvi, meranie krvného tlaku, pulzu, výpočet indexov BMI, WHR) prejavilo záujem celkovo 40 účastníkov podujatia.

Druhou spoločnou akciou s Ligou proti rakovine bol *7. ročník športovo-osvetového podujatia „Radosť zo života víťazí nad chorobou“*, usporiadaný pre onkologických pacientov, ich rodinných príslušníkov a priateľov. Akcia sa konala v priestoroch Botanickej záhrady Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach dňa 2.6.2018. Vybrané vyšetrenia s poradenstvom boli poskytnuté pre 59 účastníkov.

V II. polroku 2018 sme sa podieľali na organizačnom zabezpečení *jesennej časti Onkokardioturistiky (31. ročníka)* pre košickú verejnosť, tradične s konaním v areáli Čermel' – Alpinka, dňa 21.10.2018. O vybrané služby mobilnej Poradne zdravia (pozri jarnú časť podujatia) prejavilo záujem celkovo 42 účastníkov podujatia.

Participovali sme aj na konferencii edukačného charakteru s medzinárodnou účasťou – XIV. patientsky seminár v rámci XXII. košických chemoterapeutických dní (Magistrát mesta Košice, 1.12.2018). Organizátormi boli: Slovenská chemoterapeutická spoločnosť; Slovenská onkologická spoločnosť; Slovenská lekárska spoločnosť; SLS – Sekcia onkologických sestier; Slovenská komora sestier a pôrodných asistentiek; Východoslovenský onkologický ústav, a. s., Košice; LF UPJŠ Košice, Liga proti rakovine – pobočka Košice. Účastníkom podujatia sme prezentovali vybrané služby mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia.

V spolupráci so **Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou v Košiciach** (ďalej len *VšZP*) sme v hodnotenom období uskutočnili spoločné akcie mobilnej Poradne zdravia s konaním na 16 miestach. Dominovala orientácia na klientelu najmä v produktívnom veku z rôznych profesií. Pri niektorých aktivitách boli oslovené záujmové skupiny, resp. verejnosť. Klientom boli poskytnuté služby zahrňujúce individuálnu konzultáciu v otázkach ozdravenia spôsobu života, meranie celkového cholesterolu (príp. ďalších parametrov) z kapilárnej krvi, pulzu, krvného tlaku, výpočet BMI, WHR, percenta telesného tuku a u fajčiarov poradenstvo na odvykanie od fajčenia. Na realizovaných akciách

bolo prostredníctvom mobilnej Poradne zdravia intervenovaných spolu 1237 klientov, z toho 592 mužov a 645 žien. Prehľad akcií z hľadiska konkrétneho miesta konania a početnosti klientov základnej Poradne zdravia podľa pohlavia a vekových kategórií ako aj početnosti klientov Poradne na odvykanie od fajčenia uvádza **tab. 1**.

Tab. 1 Poradenské aktivity realizované v spolupráci so VŠZP, a. s., krajskou pobočkou Košice

P. č.	Dátum	Miesto konania (inštitúcia)	Klienti základnej Poradne zdravia (PZ) podľa pohlavia a vekových skupín						SPOLU podľa pohlavia		SPOLU	Počet fajčiarov z počtu klientov základnej PZ – klienti POF		
			do 30 r.		31 – 64 r.		od 65 r.		M	Ž		M	Ž	Spolu
			M	Ž	M	Ž	M	Ž						
1.	15.3.2018	Slovenská pošta, a. s. – pobočka pošty: Košice 2, Thurzova 3, Košice <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov)</i>	1	6	6	61	2	2	9	69	78	0	19	19
2.	21.3. – 23.3.2018	Getrag Ford Transmissions Slovakia, s. r. o., Kechnec, Perínska cesta 282 <i>(Dni zdravia – pre zamestnancov)</i>	37	10	188	64	0	0	225	74	299	50	10	60
3.	6.4.2018	Obchodný dom TESCO Košice, Hlavná 111 Košice <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov a verejnosť)</i>	1	3	1	27	0	8	2	38	40	1	6	7
4.	24.4.2018	Fpt Slovakia, s. r. o., Južná trieda 6, Košice <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov)</i>	9	9	13	11	1	0	23	20	43	3	0	3
5.	9.5.2018	Slovak Telekom – DC Košice, Poľská 4, Košice <i>(Dni zdravia – pre zamestnancov)</i>	4	18	22	23	0	0	26	41	67	7	13	20
6.	19.5.2018	Dolná Brána, Hlavná ul., Košice <i>(3. ročník Slovenského dňa obezity – aktivita pre verejnosť realizovaná v spolupráci s Katie De Chimp fitness club)</i>	5	2	15	30	5	10	25	42	67	1	1	2
7.	29.5.2018	TEKO, Teplárenská 3, Košice <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov)</i>	2	2	10	26	0	0	12	28	40	2	5	7
8.	2.6.2018	U. S. Steel Košice, s. r. o., Vstupný areál U. S. Steel <i>(7. ročník Family Safety Day – pre zamestnancov a ich rodiny)</i>	10	13	34	63	4	6	48	82	130	0	0	0
9.	5.6.2018	Asseco Central Europe, a.s., Werferova 3, Košice, <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov)</i>	1	1	9	3	0	0	10	4	14	1	0	1
10.	15.6.2018	Botanická záhrada Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, Mánesova 23 <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov univerzity)</i>	1	0	5	34	2	2	8	36	44	1	0	1
11.	28.6.2018	VŠZP, a. s., krajská pobočka Košice, Senný trh 4, Košice <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov)</i>	0	3	10	60	0	1	10	64	74	0	2	2
12.	17.7.2018	TESCO Supermarket, Rožňavská 23, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov a verejnosť)</i>	3	1	6	11	5	4	14	16	30	3	1	4
13.	29.8.2018	T-Systems Športovo-zábavný areál, Alejova 2, Košice <i>(Deň otvorených dverí pre verejnosť)</i>	0	3	9	23	1	1	10	27	37	3	6	9
14.	11.9.2018	Slovenská sporiteľňa, a. s., pobočka Košice, Hlavná ul. č. 103, Košice <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov)</i>	1	5	6	32	0	0	7	37	44	1	2	3
15.	13.11. – 14.11.2018	Getrag Ford Transmissions Slovakia, s. r. o., Kechnec, Perínska cesta 282 <i>(Dni zdravia – pre zamestnancov)</i>	29	6	95	32	0	0	124	38	162	18	3	21
16.	27.11.2018	ESET, s.r.o., Aupark Tower, Protifašistických bojovníkov 11, Košice <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov)</i>	3	0	21	1	0	0	24	1	25	3	0	3
17.	5.12. – 6.12.2018	O. Z. Košická aréna – Steel aréna, Nerudova 12, Košice, PRO EDUCO 2018 – 12. ročník medzinárodného	10	15	5	13	0	0	15	28	43	0	9	9

veľtrhu vzdelávania, Košice (Deň zdravia – pre účastníkov) SPOLU	117	97	455	514	20	34	592	645	1237	94	77	171

Vysvetlivky: M – muž, Ž – žena; POF – Poradňa na odvykanie od fajčenia

V spolupráci so Slovenským Červeným krížom, územným spolkom Košice-mesto (ďalej len SČK) a ďalšími inštitúciami (t. j. Krajským riaditeľstvom Policajného zboru v Košiciach a Strednou zdravotníckou školou, Kukučínova 40, Košice) sme dňa 3.5.2018 zorganizovali poradensko-edukačnú aktivitu pre zamestnancov a študentov Konzervatória Jozefa Adamoviča na Exnárovej 8 v Košiciach.

Hlavnou náplňou aktivity bola prezentácia poradenských služieb mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia RÚVZ Košice, s ponukou vybraných fyzikálnych, antropometrických a biochemických vyšetrení (napr. stanovenie tlaku krvi, pulzu, percenta telesného tuku, indexov BMI a WHR, hladiny celkového cholesterolu z kapilárnej krvi, u fajčiarov stanovenie koncentrácie alveolárneho oxidu uhoľnatého a karboxyhemoglobínu vo vydychovanom vzduchu, vyplňanie anamnestických dotazníkov a následné poradenstvo v oblasti zdravého spôsobu života). O poradenské služby a vyšetrenia prejavilo záujem 33 študentov a zamestnancov konzervatória. SČK (prostredníctvom dvoch dobrovoľníčok – stredoškolských študentiek) prispelo do programu podujatia prezentáciou ukážok poskytovania predlekárskej prvej pomoci s využitím zdravotníckych pomôcok a špeciálnej resuscitačnej figuríny. RÚVZ Košice v spolupráci s KR PZ v Košiciach zorganizovali pre študentov I. až III. ročníka konzervatória (v počte 60) výchovno-vzdelávací blok formou prednášok spojených s besedami na tému „Primárna prevencia drogových závislostí zo zdravotného a trestno-právneho hľadiska“, s výučbovými pomôckami, ako drogový kufor a okuliare simulujúce opitosť.

Ďalšia spolupráca s SČK sa týkala akcie „Deň otvorených dverí“ v priestoroch SČK, územného spolku Košice-mesto, Komenského 19 v Košiciach, s konaním dňa 8.6.2018, pre zamestnancov a návštevníkov z radov verejnosti. Participácia RÚVZ Košice spočívala v preventívnej poradensko-edukačnej a informačno-propagačnej činnosti. V ponuke boli štandardné služby mobilnej Poradne zdravia (skr. PZ), zamerané na biochemické vyšetrenie parametrov z kapilárnej krvi sledovaných pri metabolickom syndróme (glukóza, celkový cholesterol, HDL, triglyceridy), meranie krvného tlaku, pulzu, antropometrické merania s určením percenta tuku v tele, indexov BMI a WHR. V rámci Poradne na odvykanie od fajčenia (skr. POF) bolo v ponuke stanovenie koncentrácie alveolárneho oxidu uhoľnatého a karboxyhemoglobínu vo vydychovanom vzduchu u fajčiarov. Súčasťou výkonov oboch poradní bolo vyplňanie anamnestických dotazníkov s následným poradenstvom v oblasti zdravého spôsobu života a distribúciou informačno-propagačných materiálov (letákov, brožúr, plagátov) rôzneho tematického zamerania, určenia a edície. O poradenské služby a vyšetrenia v základnej PZ prejavilo záujem celkovo 15 klientov, z toho 9 osôb dostalo štandardné vyšetrenie a 6 osôb vybrané vyšetrenia (celkový cholesterol, glukóza). V POF bolo vyšetrených 8 fajčiarov.

V spolupráci s *Ligou proti obezite, n. o.* a Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice, sme sa zapojili do 3. ročníka osvetového podujatia Slovenský deň obezity. Organizovala ho Obezitologická sekcia Slovenskej diabetologickej spoločnosti v rámci Európskeho dňa obezity – 21. máj (vyhláseného Európskou asociáciou pre štúdium obezity, angl. skr. EASO).

3. ročník Slovenského dňa obezity s témou „BMI národa“ sa v Košiciach uskutočnil pod záštitou Prezidenta SR, MZ SR, ÚVZ SR a primátora Košíc dňa 19.5.2018 v exteriéri Dolnej Brány na Hlavnej ulici v Košiciach. Hlavným cieľom informačnej kampane tohto podujatia bolo zvýšiť povedomie verejnosti o obezite, jej rizikách a prevencii zdravým spôsobom života. Heslo bolo „Obezita patrí do rúk lekára!“.

Na podujatí sme participovali ponukou vybraných služieb mobilnej Poradne zdravia (t. j. meraním celkového cholesterolu, glukózy, krvného tlaku a iných parametrov, s následným poradenstvom na optimalizáciu zložiek spôsobu života). Služby poradne využilo 56 záujemcov.

Z ďalších významných termínov, ku ktorým sme vykázali činnosť, môžeme spomenúť **Svetový deň potravy – 16. október**, pri príležitosti ktorého sa edukačné aktivity spojené s distribúciou informačných materiálov konali v:

- Súkromnej ZŠ Dneperská 1, Košice, na tému „Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu“, pre 78 žiakov II. ročníka (3 aktivity dňa 3.10.2018);
- Spojenej škole – Špeciálnej ZŠ Odborárska 2, Košice, na tému „Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu“, pre 30 žiakov 2. st. (2 aktivity dňa 5.10.2018);
- Gymnázium M. R. Štefánika, Nám. L. Novomeského 4, Košice, na tému „Zdravý životný štýl s akcentom na poruchy príjmu výživy“, pre 153 študentov I. – III. ročníka (6 aktivít dňa 8.10. a 17.10.2018);
- Školskom internáte, Považská 7, Košice, na tému „Zdravý životný štýl s akcentom na poruchy príjmu výživy“, pre 50 študentov SŠ (1 aktivita dňa 9.10.2018);
- ZŠ Masarykova 19, Košice, na tému „Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu“ pre 42 žiakov VI. – VII. ročníka (2 aktivity dňa 3.10.2018);
- Školskom internáte, Ostrovského 1, Košice, na tému „Zdravý životný štýl“, pre 22 študentov SŠ (1 aktivita dňa 16.10.2018);
- MŠ Repíková 8, Košice, na tému „Zdravá výživa a životný štýl“, pre 22 detí (17.10.2018);
- Súkromnej SOŠ, Postupimská 37, Košice, na tému „Zdravá výživa, zdravý životný štýl, životné prostredie“, pre 52 študentov III. roč. (2 aktivity dňa 18.10.2018);
- ZŠ Belehradská 21, Košice, na tému „Zdravá výživa, zdravý životný štýl“, pre 34 žiakov V. roč. (1 aktivita dňa 22.10.2018);
- MŠ Kežmarská 46, Košice, na tému „Zdravá výživa a životný štýl“, pre 39 detí (23.10.2018);
- Špeciálnej ZŠ, Inžinierska 24, Košice, na tému „Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu“, pre 29 žiakov 1. a 2. st. (2 aktivity dňa 25.10.2018).

K **Svetovému dňu diabetu – 14. november** (vyhlasovaného Svetovou federáciou diabetu, angl. skr. IDF), v rokoch 2018 – 2019 s témou „Rodina“, sme uskutočnili túto činnosť:

- písomné oslovenie vybraných inštitúcií v regióne Košíc – informačno-propagačným listom vo veci „**Informácie o vybraných významných termínoch venovaných problematike zdravia – ponuky tematicky súvisiacich zdravotno-výchovných aktivít**“ (zahrňujúc predmetný termín), s určením pre adresátov, ako materské školy, základné školy, stredné školy, stredoškolské internáty, centrá voľného času, detské domovy, miestna samospráva a denné centrá, Jednota dôchodcov Slovenska, materské/rodičovské/rodinné centrá, komunitné centrá. List bol inštitúciám zaslaný e-mailovou cestou dňa 24.8.2018;
- na webovom sídle RÚVZ Košice (v položke Aktuality) bol verejnosti k dispozícii prezentačný materiál pod názvom „Svetový deň diabetu – 14. november“, z edície RÚVZ Košice;
- inštalovaný bol monotematický poster k svetovému dňu vo vstupných priestoroch budov RÚVZ Košice;
- počas výjazdov mobilnej Poradne zdravia v mesiacoch november – december 2018 bola v rámci poradenstva akcentovaná problematika prevencie diabetu. Mobilnou Poradňou zdravia boli v tom čase navštívené inštitúcie, ako napr.: Špeciálna ZŠ, Inžinierska 24, Košice (6.11.2018 – intervenovaných 13 zamestnancov); Komunitné centrum, Brezová

20, Poproč (9.11.2018 – intervenovaných 23 seniorov); Getrag Ford Transmissions Slovakia, s.r.o., Kechnec (13.11. a 14.11.2018 – vyšetrených 163 klientov); Denné centrum MČ Košice-Západ, Laborecká 2, Košice (26.11.2018 – vyšetrených 14 klientov); ESET, s.r.o., Košice (27.11.2018 – vyšetrených 25 zamestnancov); LF UPJŠ v Košiciach (3.12., 5.12., 6.12., 7.12.2018 – vyšetrených 164 študentov); XIV. patientsky seminár v rámci XXII. Košických chemoterapeutických dní (Magistrát mesta Košice, 1.12.2018 – vyšetrených 79 záujemcov); 12. roč. medzinárodného veľtrhu vzdelávania PRO EDUCO (Steel Aréna Košice, 5.12. – 6.12.2018 – vyšetrených 26 klientov); ZŠ v Košickej Belej, okres Košice-okolie (7.12.2018 – vyšetrených 9 zamestnancov); Poskytnuté boli štandardné alebo vybrané služby:

- realizované boli edukačné aktivity spojené s distribúciou súvisiacich informačných materiálov, ktoré sa konali v:
  - LF UPJŠ Košice (7.11.2018) – prednáška s diskusiou na tému „*Primárna prevencia diabetes mellitus*“, s DVD „*Tichý zabijak: Diabetes mellitus 2. typu*“, pre 10 študentov I. roč. Mgr. st., odb. VZ;
  - SPŠ elektrotechnická, Komenského 44, Košice (12.11.2018) – 4-krát prednáška na tému „*Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu a prevenciu vzniku diabetes mellitus II. typu*“, s meraním krvného tlaku a stanovením BMI, pre 180 študentov II. – III. roč.;
  - Športovom gymnáziu, Trieda SNP 104, Košice (13.11.2018) – 2-hod. prednáška s diskusiou na tému „*Diabetes mellitus a srdcovo-cievne ochorenia*“, s meraním tlaku krvi (tlakomerom indikujúcim atriálnu fibriláciu) a percenta telesného tuku (tukomerom), pre 17 študentov biologického krúžku maturitného ročníka;
  - Gymnázia M. R. Štefánika, Nám. L. Novomeského 4, Košice (15.11.2018) – 2-krát prednáška s diskusiou na tému „*Diabetes mellitus*“, pre 34 študentov I. a III. roč.;
  - Dome pokojnej staroby A. F. Colbrieho (denný stacionár), Južná trieda 2, Košice (16.11.2018) – prednáška s diskusiou na tému „*Diabetes mellitus*“, s premietaním DVD „*Tichý zabijak. Diabetes mellitus 2. typu*“, pre 18 klientov;
  - ZŠ Kysak 210, okres Košice-okolie (26.11.2018) – 2-krát prednáška na tému „*Zdravý životný štýl so zameraním na poruchy príjmu potravy a prevenciu diabetes mellitus 2. typu*“, s meraním tel. tuku (tukomerom), pre 38 žiakov 6. a 7. roč.;
  - ZŠ Belehradská 21, Košice (3.12.2018) – prednáška s diskusiou na tému „*Zdravý životný štýl so zameraním na prevenciu diabetes mellitus*“ pre 30 žiakov VI. roč.;
  - ZŠ Tomášikova 31, Košice (4.12.2018), 2 prednášky na tému „*Zdravý životný štýl so zameraním na prevenciu diabetes mellitus*“ pre 44 žiakov V. roč.;
  - Úrade KSK, Nám. Maratónu mieru 1, Košice (18.12.2018) – dve prednášky s diskusiou na tému „*Prevencia obezity a nadváhy (s akcentom na diabetes mellitus)*“, v rámci projektu „*Na vekú záleží*“, pre 42 účastníkov podujatia;
- spracovaný bol odpočet aktivít realizovaných pri príležitosti *Svetového dňa diabetu 2018* za RÚVZ v Košickom kraji (na základe požiadavky ÚVZ SR) a v požadovanom termíne odoslaný.

Výchovno-vzdelávaciu činnosť uplatňujeme najmä vo vzťahu k deťom a mládeži s cieľom zvyšovať ich zdravotné uvedomenie zvlášť v problematike zdravého životného štýlu s akcentom na správnu výživu a podporu pohybovej aktivity, čo patrí k často preferovaným zdravotno-výchovným témam, pozri aj **body 9.1, 9.7**. Aktivity realizujeme priebežne, i mimo významných termínov.

Príkladom informačno-propagačnej činnosti a vzdelávania vo vzťahu k školám je aj organizovanie a praktická realizácia exkurzií na pôde RÚVZ Košice – Odboru podpory zdravia a PCOPZ (v základnej Poradni zdravia a Poradni na odvykanie od fajčenia). V hodnotenom období o takúto formu spolupráce prejavili záujem, napr. LF UPJŠ Košice,

resp. SZŠ Moyzesova 17, Košice. Súčasťou exkurzie bola edukácia (prednáška s diskusiou) k téme „Poradenské centrum ochrany a podpory zdravia RÚVZ Košice“, spojená s praktickými ukázkami vybraných služieb základnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia, a s možnosťou ich absolvovať.

Na základe spolupráce a dopytu po poradenských službách, navštívili sme s mobilnou Poradňou zdravia šesť škôl a školských zariadení a poskytli sme ich zamestnancom vyšetrenia s poradenstvom v štandardnom rozsahu, resp. vyšetrenia vybraných parametrov. Išlo o tieto školy: Konzervatórium J. Adamoviča, Exnárova 8, Košice (3.5.2018, s účasťou 33 pedagógov a študentov); Školský internát, Werferova 10, Košice (4.5. a 21.5.2018, s účasťou 28 zamestnancov); ZŠ L. Fullu, Maurerova 2, Košice (4.10.2018, s účasťou 13 pedagógov); ZŠ Belehradská 21, Košice (v dňoch 9.10., 10.10. a 22.10.2018, s účasťou 40 pedagógov); ŠZŠ Inžinierska 24, Košice (6.11.2018, s účasťou 13 pedagógov) a LF UPJŠ Košice (v dňoch 3.12. – 7.12.2018, s účasťou 130 študentov).

Vyššie uvedenými aktivitami súčasne participujeme na plnení **úlohy č. 4.1 Aktivity prevencie detskej obezity v kontexte plnenia Národného akčného plánu prevencie obezity na roky 2015 – 2025** (skr. NAPPO) – priority **a) Podpora zdravého štartu do života**. Zameranie danej priority stavia na výchovnom vplyve poradenskej a konzultačnej činnosti v oblasti zdravého spôsobu života, prevencie obezity a ponuke služieb Poradne zdravia inštitúciám/zariadeniam, ako školy, materské/rodičovské centrá a pod. a kontaktným cieľovým skupinám (matky, rodičia, učitelia).

S mobilnou Poradňou zdravia sme intervenovali aj iné cieľové skupiny. Napríklad vo vzťahu k seniorom sme na základe dopytu v hodnotenom období dvakrát navštívili Denné centrum MČ Košice-Západ, Laborecká 2, Košice (poradenstvo s vyšetrením sme poskytli celkovo 25 záujemcom, prevažovali ženy). Ďalej sme boli v DC MČ Košice-Šaca, Železiarská 7, Košice (s účasťou 15 seniorov); v DC MČ Košice-Dargovských hrdinov, Jegorovovo nám. 5, Košice (s účasťou 14 seniorov); v DC, Hlavná 81, Moldava nad Bodvou (s účasťou 13 seniorov); v OcÚ Poproč, Školská 2/JDS Poproč (s účasťou 23 seniorov); v Arcus – špecializovanom zariadení a zariadení pre seniorov, Skladná 4, Košice (výklad s besedou a ponuka vybraných služieb poradne zdravia, pre 19 seniorov/klientov a 5 zamestnancov). U klientov v uvedených zariadeniach boli uskutočnené zväčša štandardné kompletne vyšetrenia vrátane poradenstva so zhodnotením rizika výskytu metabolického syndrómu.

9.2.1 Vyzvi srdce k pohybu – Celonárodná medzinárodne koordinovaná kampaň na zvýšenie pohybovej aktivity dospelaj populácie

Úloha sa plní bez časového obmedzenia, s organizovaním kampane raz za dva roky.

Posledne, v roku 2017 sme sa zapojili do 7. ročníka celonárodnej kampane zameranej na zvýšenie pohybovej aktivity dospelaj populácie. Cieľom predmetnej akcie je upriamiť pozornosť verejnosti na význam pohybu vo voľnom čase, ako dôležitého faktora v podpore zdravia a v prevencii civilizačných ochorení. Kampaň je intervenčným projektom, ktorý sa realizuje v rámci SZO – CINDI programu SR a jej gestorom na národnej úrovni je RÚVZ v Banskej Bystrici. Účasť RÚVZ Košice, ako riešiteľského pracoviska, zahŕňala propagačné a intervenčné aktivity rôzneho cieľového určenia, realizované aj v spolupráci s inými regionálnymi inštitúciami a médiami.

9.3 Podpora zdravia znevýhodnených komunit na Slovensku

Úloha súvisí s Revidovaným akčným plánom Dekády začleňovania rómskej populácie na roky 2015-2020 (s prioritou Zdravie) a so Stratégiou Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 (s oblasťou zabezpečenia výchovy k zdraviu u obyvateľov

segregovaných a separovaných rómskych osád, zameranej na prevenciu ochorení, zvýšenie zdravotného povedomia a podporu zdravého životného štýlu).

Z aktivít k problematike marginalizovaných skupín, na ktorých sme v hodnotenom období participovali, môžeme menovať tieto:

- odborný seminár – prednáška prof. MUDr. J. Mikloška, PhD., na tému „Význam raného detstva pre duševné zdravie, korene problémov a riešenia (s osobitným zameraním na prenatálny vývin dieťaťa)“, s konaním v budove Minerva, areál UPJŠ, Moyzesova 9, Košice, 22.2.2018. Organizátor: O. Z. SPDDD Úsmev ako dar Bratislava v spolupráci s VŠZaSP sv. Alžbety Bratislava (s finančnou podporou MZ SR – v rámci dotácie podpora duševného zdravia v SR pre rok 2017);
- workshop „Strategické posilňovanie regiónov, miest a komún v zdravotnej a sociálnej starostlivosti“ (Kongresová hala, Hotel Hviezdoslav, Kežmarok, 14.3.2018). Organizátori: Britské veľvyslanectvo v Bratislave v spolupráci s Imperial College Health Partners;
- vedecká konferencia 40. dni zdravotnej výchovy MUDr. Ivana Stodolu na tému Nové trendy v oblasti podpory zdravého životného štýlu (Radnica mesta Trnava, Hlavná 1, Trnava, 6.6. - 7.6.2018). Organizátori: ÚVZ SR, MZ SR, Slovenská spoločnosť sociálneho lekárstva SLS, Mesto Trnava a O. Z. Športom proti drogám. Aktívna účasť s posterami: Kollárová, J.: *EVIPNet (Evidence Informed Policy Network) – súhrnná informácia*; Schnitzerová, E.: *Zdravý životný štýl – s dôrazom na dostupnosť potravín a niektoré životné návyky – u obyvateľov Košického kraja ohrozených chudobou*;
- úvodné informačné stretnutie v rámci projektu "Zefektívnenie verejných politík s dopadom na predprimárne vzdelávanie sociálne znevýhodnených skupín" (podporeného z Európskeho sociálneho fondu), s konaním na Okresnom úrade Košice-okolie, Hroncova 13, Košice, 19.6.2018. Organizátor: O. Z. Tobiáš so sídlom v Prešove;
- koordinačné stretnutie k problematike násilia na deťoch, v súvislosti s realizáciou cieľov Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím a Národného projektu Podpora ochrany detí pred násilím (Budova Podnikateľského centra, Krivá 18, Košice, 22.6.2018). Organizátor: ÚPSVaR Košice;
- multidisciplinárne vzdelávanie na tému „*Online nebezpečenstvo a kyberšikana*“, v súvislosti s Národnou stratégiou na ochranu detí pred násilím a Národného projektu Podpora ochrany detí pred násilím (Lekárska fakulta UPJŠ, Trieda SNP 1, Košice, 26.11.2018). Organizátori: ÚPSVR Košice; LF UPJŠ Košice;
- multidisciplinárne vzdelávanie na tému „*Syndróm CAN a CSA*“, v súvislosti s Národnou stratégiou na ochranu detí pred násilím a Národného projektu Podpora ochrany detí pred násilím (Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice, Staničné námestie 9, Košice, 18.12. – 19.12.2018). Organizátori: ÚPSVR Košice; VŠZaSP sv. Alžbety, n. o.;
- edukačná činnosť, v rámci ktorej sa spolupracuje so školami s vyššou koncentráciou žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, príkladom sú Špeciálna ZŠ Inžinierska 24, Košice; Špeciálna ZŠ Rovníková 11, Košice; ZŠ Ľ. Podjavorinskej 1, Košice (Luník IX) – kde uplatňujeme cyklické vzdelávanie žiakov v rôznych témach; Spojená škola (Špeciálna ZŠ) Odborárska 2, Košice; ZŠ Hlavná 346, Nižná Myšľa; Špeciálna ZŠ Vtáčkovce 2 a v neposlednom rade Špeciálna ZŠ internátna, Abovská 244, Ždaňa, kde boli žiaci jednorazovo či opakovane intervenovaní ohľadom tém, ako zdravý spôsob života a hygiena životného prostredia, stomatohygiena, výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu, prevencia závislostí a i. Spolupráca sa rozvíja s detskými domovmi v územnej pôsobnosti, v zdravotno-edukačných aktivitách pre klientov/deti a mládež, zamestnancov zariadení ako aj profesionálnych rodičov.

9.4 Národný akčný plán pre problémy s alkoholom v Slovenskej republike

V preventívnom pôsobení sa sústreďujeme najmä na nižšie vekové kategórie,

resp. špecifické sociálne skupiny obyvateľstva – nachádzajúce sa vo zvýšenom riziku vzniku závislostí. Výchovno-vzdelávacie prístupy z tematického hľadiska zameriavame na predchádzanie problémom súvisiacim s alkoholom a inými návykovými látkami, na podporu abstinentného spôsobu života, resp. situačnej abstinencie vo vzťahu k alkoholu, na podporu zdravého životného štýlu.

V oblasti primárnej prevencie závislostí a prevencie užívania alkoholu aktuálne dominuje edukačno-poradenská a informačno-propagačná činnosť, pri ktorej spolupracujeme s regionálnou štátnou správou, samosprávou, školami a inými inštitúciami, organizáciami. Edukačnú činnosť orientujeme na *skupinové intervenčné metódy* (teoretický výklad spojený s besedou doplnený o aktivizačné prvky, ako práca v skupinách, panelová diskusia, premietnutie videofilmu, tvorba a distribúcia propagačno-náučných materiálov a i.).

Z *informačno-propagačnej činnosti* môžeme spomenúť účasť na *edukačnom programe BECEP* (využívajúci formu edukačnej kampane a výchovných opatrení). Realizuje sa na základe Národného plánu SR pre bezpečnosť cestnej premávky na roky 2011 – 2020. Aktivity v rámci programu BECEP sú zamerané na prevenciu rizika požitia alkoholu, omamných látok, liečiv počas vedenia vozidla, na používanie reflexných a ochranných prvkov, cyklistických prílb a na prevenciu dopravných úrazov prioritne u detí a mládeže.

Ďalšie informácie pozri v **bode 9.1 – A.I.3.**

9.5 Národné a regionálne aktivity v oblasti plnenia úloh Národného programu aktívneho starnutia

Na podporu stratégie aktívneho starnutia sme zdravotno-výchovnú činnosť (poradenskú spojenú s edukáciou) vo vzťahu k seniorom v denných centrách (ďalej len DC), resp. ostatných zariadeniach upriamili najmä na oblasť zdravého životného štýlu.

Propagačnou a intervenčnou formou sme podporili štyri *informačné kampane*:

1. **„Týždeň mozgu – Brain Awareness Week“ (12. – 18. marec 2018)**, celosvetovo organizovanú od roku 1996, na Slovensku po jedenásty krát. Iniciátormi na národnej úrovni boli Slovenská Alzheimerova spoločnosť, Centrum MEMORY, n. o. a Neuroimunologický ústav SAV. Záštitu nad kampaňou prevzal ÚVZ SR. Jej hlavným zámerom bolo zvýšiť záujem verejnosti a najmä starších ľudí o zdravé starnutie, prevenciu mozgových ochorení a o tréning pamäťových a kognitívnych schopností človeka. V rámci našej účasti sme akciu dali do povedomia verejnosti rôzneho veku viacerými druhmi aktivít:
  - *seniorom* sme zorganizovali edukačné podujatia s ukázkami tréningu pamäti a testov ďalších kognitívnych schopností, vo vybraných prípadoch aj poradenské a pohybovo-tanečné aktivity v 7 zariadeniach/denných centrách, na témy:
    - „Týždeň mozgu – Mozog náš každodenný“ (prednáška s besedou a kognitívne aktivity) 13.3.2018, Komunitné centrum, Brezová 20, Poproč, okres Košice-okolie – pre 25 členov miestnej organizácie JDS/seniorov;
    - „Týždeň mozgu – Mozog náš každodenný“ (prednáška s besedou a kognitívne aktivity) 20.3.2018, Denné centrum, Hlavná 81, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie – pre 12 seniorov/klientov DC;
    - „Týždeň mozgu – Mozog náš každodenný“ (prednáška s besedou a kognitívne aktivity); „Tréning pamäti pohybom“ (pohybovo-tanečná aktivita so vstupným výkladom) 21.3.2018, Denné centrum MČ Košice-KVP, Cottbuská 36, Košice – pre 10 seniorov/klientov DC;
    - „Týždeň mozgu – Mozog náš každodenný“ (prednáška s besedou a kognitívne aktivity); „Tréning pamäti pohybom“ (pohybovo-tanečná aktivita so vstupným výkladom) 22.3.2018, Denné centrum MČ Košice-Sever, Obrancov Mieru 2, Košice – pre 17 seniorov/klientov DC;

- „*Týždeň mozgu – Mozog náš každodenný*“ (prednáška s besedou a kognitívne aktivity) 23.3.2018, Infocentrum Slanec, okres Košice-okolie – pre 16 žiakov III. roč. ZŠ, 12 členov miestnej organizácie JDS/seniorov, 3 osoby v produktívnom veku;
- „*Týždeň mozgu – Mozog náš každodenný*“ (prednáška s besedou a kognitívne aktivity) 26.3.2018, Denné centrum MČ Košice-Dargovských hrdinov, Jegorovovo nám. 5, Košice – pre 40 seniorov/klientov DC;
- „*Význam zdravého životného štýlu v prevencii mozgových demencií*“ (Poradňa zdravia; prednáška s besedou a kognitívne aktivity) 9.4.2018, Denné centrum MČ Košice-Západ, Laborecká 2, Košice – pre 11 seniorov/klientov DC;
- o *deťom a školákom* boli venované *edukačné aktivity* na 7 ZŠ v regióne Košíc, na témy:
  - „*Mozog náš každodenný*“ (2-krát beseda s výkladom a kognitívnymi aktivitami) 14.3.2018, ZŠ Fábryho 44, Košice – žiaci VIII. a IX. roč. v celkovom počte 28; „*Tréning pamäti pohybom*“ (dve pohybovo-tanečné aktivity so vstupným výkladom) 28.3.2018, tamtiež – žiaci IX. roč. v celkovom počte 31;
  - „*Mozog náš každodenný*“ (1-krát výklad s besedou a kognitívne aktivity) 16.3.2018, ZŠ s MŠ sv. M. Križina, Rehoľná 2, Košice – žiaci V. a VI. roč. v celkovom počte 26;
  - „*Mozog náš každodenný*“ (2-krát beseda s výkladom a kognitívnymi aktivitami) 19.3.2018, ZŠ Belehradská 21, Košice – žiaci VIII. roč. v celkovom počte 66; (1-krát výklad s besedou a kognitívne aktivity) 23.3.2018, tamtiež – žiaci IX. roč. v počte 27; (4-krát výklad s besedou a kognitívne aktivity) 5.4.2018 – žiaci III. roč. v celkovom počte 103;
  - „*Mozog náš každodenný*“ (2-krát beseda s výkladom a kognitívnymi aktivitami) 20.3.2018, Špeciálna ZŠ Inžinierska 24, Košice – žiaci I. až IX. roč. v celkovom počte 41;
  - „*Tréning pamäti pohybom*“ (pohybovo-tanečná aktivita so vstupným výkladom) 26.3.2018, ZŠ Bukovecká 17, Košice – žiaci II. A – IX. A v celkovom počte 87; „*Mozog náš každodenný*“ (2-krát výklad s besedou a kognitívnymi aktivitami), 27.3.2018, tamtiež – žiaci I. až IX. roč. v celkovom počte 55;
  - „*Mozog náš každodenný*“ (2-krát výklad s besedou a kognitívnymi aktivitami) 27.3.2018, ZŠ Kežmarská 28, Košice – žiaci VII. roč. v celkovom počte 42; „*Tréning pamäti pohybom*“ (pohybovo-tanečná aktivita so vstupným výkladom) 27.3.2018, tamtiež – žiaci VII. a IX. roč. v celkovom počte 41;
  - „*Tréning pamäti pohybom*“ (pohybovo-tanečná aktivita so vstupným výkladom) 6.4.2018, ZŠ Školská 94, Trstené pri Hornáde, okres Košice-okolie – žiaci V. – IX. roč. v celkovom počte 36;
- o *študentom a i. zo 4 SŠ, 4 školských internátov a 1 VŠ* boli prezentované témy:
  - „*Žijeme život prospievajúci mozgu? – Mozog náš každodenný*“ (3-krát prednáška s besedou a ukázkou činnosti Poradne zdravia) 13.3.2018, RÚVZ so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, Košice – pre 120 študentov I. roč. Strednej zdravotníckej školy, Moyzesova 17, Košice a 4 pedagogičky;
  - „*Žijeme život prospievajúci mozgu? – Mozog náš každodenný*“ (prednáška s diskusiou, vedomostné a kognitívne aktivity) 14.3.2018, Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika Košice, Tr. SNP 1, Košice – študenti I. roč. Bc. štúdia odb. VZ, v počte 12;
  - „*Žijeme život prospievajúci mozgu? – Mozog náš každodenný*“ (2-krát prednáška s besedou) 14.3.2018, Školský internát, Medická 2, Košice – študenti I. – IV. roč. z SŠ v Košiciach, v počte 70 a 2 pedagogičky; „*Tréning pamäti pohybom*“

- (pohybovo-tanečná aktivita so vstupným výkladom) 10.4.2018, tamtiež – vekovo zmiešaná skupina 15 študentov z SŠ v Košiciach;
- „*Žijeme život prospievajúci mozgu? – Mozog náš každodenný*“ (3-krát prednáška s besedou, vedomostné a kognitívne aktivity) a „*Tréning pamäti pohybom*“ (2 pohybovo-tanečné aktivity so vstupným výkladom) 15.3.2018, Súkromné gymnázium Katkin park, Košice – študenti I. až IV. roč. v celkovom počte 70, z toho 26 sa zúčastnilo pohybovo-tanečnej aktivity;
  - „*Žijeme život prospievajúci mozgu? – Mozog náš každodenný*“ (3-krát prednáška s besedou, vedomostné a kognitívne aktivity) a „*Tréning pamäti pohybom*“ (3-krát pohybovo-tanečné aktivity so vstupným výkladom) 16.3.2018, Osemročné gymnázium M. R. Štefánika, Nám. L. Novomeského 4, Košice – študenti primy, sekundy a tercie v celkovom počte 100, z toho 36 sa zúčastnilo pohybovo-tanečnej aktivity;
  - „*Žijeme život prospievajúci mozgu? – Mozog náš každodenný*“ (2-krát prednáška s besedou, vedomostné a kognitívne aktivity) 20.3.2018, Stredná odborná škola, Gemerská 1, Košice – študenti I. až III. roč. v celkovom počte 70 študentov;
  - „*Tréning pamäti pohybom*“ (pohybovo-tanečná aktivita so vstupným výkladom) 22.3.2018, Školský internát, Komenského 42, Košice – 26 študentov SŠ z Košíc;
  - „*Žijeme život prospievajúci mozgu? – Mozog náš každodenný*“ (prednáška s besedou) 4.4.2018, Školský internát, Jedlíkova 9, Košice – pre 50 študentov SŠ;
  - „*Zdravý spôsob života a podpora duševného zdravia*“ (prednáška s diskusiou) 13.4.2018, Školský internát A. Garbana, Werferova 10, Košice – členovia pedagogického zboru vychovávateľov, v počte 15;
- o *širokej verejnosti, resp. vybraným profesijným skupinám* boli informácie propagované, napr.:
- umiestnením titulu „*Medzinárodná kampaň Týždeň mozgu 12. – 18. marca 2018*“ na webovom sídle RÚVZ so sídlom v Košiciach, v priečinku Aktuality (t. j. odkaz s presmerovaním na stránku Slovenskej Alzheimerovej spoločnosti) od 5.3.2018 doteraz;
  - prezentáciou kampane „*Týždeň mozgu 2018*“ na facebookovej stránke Materského centra Pastierik, o. z., Košice (v priečinku Domov), s uverejnením od 11.3.2018;
  - prezentáciou kampane „*Týždeň mozgu 2018*“ na webovom sídle Súkromnej strednej odbornej školy ekonomickej Tercium, Palackého 14, Košice (v priečinku Novinky), s uverejnením od 12.3.2018;
  - zostavením a zaslaním tematického informačno-propagačného listu (s ponukou aktivít) e-mailovou cestou rôznym adresátom v košickom regióne (školám, internátom, miestnej samospráve/DC, JDS, MC/RC, KC, knižniciam) dňa 6.3.2018;
  - prezentáciou menovanej kampane spojenej s ponukou služieb mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia 15.3.2018, s určením pre zamestnancov Slovenskej pošty Košice 2, Thurzova 3, Košice. V Poradni zdravia bolo intervenovaných 76 záujemcov;
  - prezentáciou menovanej kampane spojenej s ponukou služieb mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia 21.3. – 23.3.2018, s určením pre zamestnancov GETRAG FORD Transmissions Slovakia, s. r. o., Perínska cesta 282, Kechnec, okres Košice-okolie. V Poradni zdravia bolo intervenovaných 299 záujemcov;
  - prostredníctvom nástenného vystavenia informačných materiálov v priestoroch vestibulu ústredného pracoviska RÚVZ Košice a oboch detašovaných pracovísk, s určením pre zamestnancov úradu a verejnosť.

Na akciách RÚVZ Košice pri príležitosti „*Týždňa mozgu 2018*“ sa zúčastnilo 1670 účastníkov (599 žiakov ZŠ, 533 študentov SŠ, 12 študentov VŠ, 127 seniorov, 399 osôb v produktívnom veku) a ďalší, t. j. zamestnanci RÚVZ, verejnosť a i. (nezahrnutí do počtu).

Na základe požiadavky bola pred začatím kampane zaslaná prihláška aktivít do kampane „*Týždeň mozgu 2018*“ za RÚVZ so sídlom v Košiciach (e-mailom 9.3.2018) pre ÚVZ SR a Slovenskú Alzheimerovu spoločnosť. Rovnakým adresátom bol zaslaný aj odpočet činnosti – súhrn aktivít v rámci menovanej kampane (formou vyplneného dotazníka) za RÚVZ so sídlom v Košiciach (e-mailom 20.3.2018 – t. j. po ukončení nami naplánovaných aktivít).

O aktivity tohto zamerania je záujem, preto v informovaní verejnosti sa pokračuje i mimo kampane.

2. **Svetový deň „Pohybom ku zdraviu“ (10. máj)**, k uvedenému termínu bola činnosť realizovaná v širšom časovom úseku, mala informačný, edukačný i poradenský charakter, bola venovaná rôznym vekovým kategóriám vrátane seniorov. Konkretizáciu aktivít uvádza **bod 9.1 (A.I.2)**.
3. Aktivity pri príležitosti **Mesiaca Alzheimerovej choroby (september)** a **Svetového dňa Alzheimerovej choroby (21. september)** boli v roku 2018 určené vekovej kategórii žiakov 2. stupňa ZŠ a študentom SŠ (v zmysle požiadavky ÚVZ SR) ako aj osobám v produktívnom veku a seniorom. Predmetná činnosť sa vykonávala od 24.8. do 5.10.2018 a zahŕňala 26 aktivít na 12 miestach (t. j. školy, denné centrá/kluby dôchodcov pri miestnej samospráve, ZPS a DSS, RÚVZ Košice). Z hľadiska prehľadu, edukačné a informačno-propagačné aktivity v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie sa konali na nasledovných miestach:
  - RÚVZ so sídlom v Košiciach – propagácia termínu „*21. september – Svetový deň Alzheimerovej choroby*“ (zhotovením 3 tematických panelov/nástenným vystavením informačných materiálov vo vstupných priestoroch ústredného pracoviska Ipeľská 1 a dvoch detašovaných pracovísk, t. j. Rooseveltova 8 a Senný trh 4) – s určením pre zamestnancov úradu a stránky počas mesiaca september;
  - ZŠ Belehradská 21, Košice (17.9.2018) – výklad s besedou na tému „*Alzheimerova choroba*“ (doplnený výučbovou prezentáciou, ukážkami tréningov pamäti), pre žiakov VIII. roč. v počte 30;
  - Dom pokojnej staroby A. F. Colbrieho (kombinované zariadenie pre seniorov a DSS), Južná trieda 2, Košice (21.9.2018) – výklad s besedou na tému „*Alzheimerova choroba*“ (doplnený výučbovou prezentáciou, ukážkami tréningov pamäti a dotazníka porúch pamäti od Slovenskej Alzheimerovej spoločnosti, s distribúciou informačno-propagačných materiálov – letákov od rôznych editorov), pre seniorov v počte 15 z denného stacionára;
  - ZŠ, Školská ul. 301/16, Turňa nad Bodvou (okres Košice-okolie), dňa 21.9.2018 – „*Zdravý spôsob života, podpora duševného zdravia a prevencia Alzheimerovej choroby*“ (výklad s besedou) a „*Tréning pamäti pohybom*“ (pohybovo-tanečná aktivita so vstupným výkladom), pre žiakov V. – VI. roč. v celkovom počte 54;
  - Gymnázium M. R. Štefánika, Nám. L. Novomeského 4, Košice (25.9.2018) – „*Zdravý spôsob života, podpora duševného zdravia a prevencia Alzheimerovej choroby*“ – výklad s besedou (doplnený výučbovou prezentáciou), pre žiakov prímý a sekundy v celkovom počte 55 žiakov;
  - ZŠ Ul. Slobody 1, Košice (25.9.2018) – „*Zdravý životný štýl a Svetový deň Alzheimerovej choroby*“ – výklad s besedou (doplnený výučbovou prezentáciou, ukážkami tréningov pamäti), pre žiakov I. – IX. roč. v celkovom počte 90;

- Spojená škola (Špeciálna ZŠ a ZŠ pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou), Odborárska 2, Košice (26.9.2018) – „Zdravý spôsob života, podpora duševného zdravia a prevencia Alzheimerovej choroby“ – výklad s besedou (doplnený výučbovou prezentáciou), pre žiakov VI. – IX. roč. ŠZŠ v celkovom počte 65;
- Denné centrum MČ Košice-KVP, Cottbuská 36, Košice (26.9.2018) – „Tréning pamäti pohybom“ (pohybovo-tanečná aktivita so vstupným výkladom) a „Zdravý spôsob života, podpora duševného zdravia a prevencia Alzheimerovej choroby“ (stručný výklad s besedou), pre seniorov/klientov DC v počte 9;
- Súkromná ZŠ Didacticus, Palackého 14, Košice (26.9.2018) – „Zdravý spôsob života: výživa – pohyb – duševné zdravie“ – výklad s besedou (doplnený výučbovou prezentáciou), pre žiakov VII. roč. v počte 10;
- ZŠ Gemerská 2, Košice (27.9.2018) – „Zdravý spôsob života a podpora duševného zdravia“ – výklad s besedou (doplnený výučbovou prezentáciou), pre žiakov VII. – VIII. roč. v celkovom počte 47;
- Denné centrum MČ Košice-Sever, Obrancov Mieru 2, Košice (27.9.2018) – „Tréning pamäti pohybom“ (pohybovo-tanečná aktivita so vstupným výkladom) a „Zdravý spôsob života, podpora duševného zdravia a prevencia Alzheimerovej choroby“ (stručný výklad s besedou), pre seniorov/klientov DC v počte 12;
- ZŠ Severná 21, Moldava nad Bodvou (okres Košice-okolie), dňa 5.10.2018 – „Zdravý spôsob života a podpora duševného zdravia“ – výklad s besedou (doplnený výučbovou prezentáciou), pre žiakov IX. roč. v celkovom počte 31.

Odpočet realizovanej činnosti bol v zmysle požiadavky zaslaný ÚVZ SR (e-mailom 1.10.2018).

4. Aktivity k termínom **Mesiac úcty k starším (október)** a **Medzinárodný deň starších ľudí (1. október)** a zároveň aj **Svetový deň osteoporózy (20. október)** boli určené seniorom, doplnkovo osobám v produktívnom veku a študentom VŠ. Išlo o edukačno-poradenskú a informačno-propagačnú činnosť v regióne Košíc v období od 21.9.2018 do 26.11.2018. Zahŕňala 58 aktivít, realizovaných na 8 miestach (t. j. v 6 denných centrách/kluboch dôchodcov pri miestnej samospráve; v 1 ZPS a DSS; na LF UPJŠ v Košiciach; v spolupráci s príslušnými zariadeniami ako aj okresnou organizáciou Jednota dôchodcov na Slovensku Košice-okolie a miestnymi organizáciami JDS v Slanci a Popročí).

Prehľad edukačno-poradenských aktivít podľa miesta konania:

- **Dom pokojnej staroby A. F. Colbrieho** (kombinované zariadenie pre seniorov a DSS), Južná trieda 2, Košice, akcie s témami:
(21.9.2018) „Alzheimerova choroba“ (výklad s besedou, výučbovou prezentáciou, distribúciou informačných materiálov a vyplňaním *Dotazníka porúch pamäti* od Slov. Alzheimerovej spol.), pre 15 seniorov a 3 zamestnancov v dennom stacionári; tamtiež (10.10.2018) – „Prevencia osteoporózy pohybom a prevencia pádov u seniorov“ (výklad s poradenstvom k pohybovej aktivite pre seniorov, ukážka s precvičovaním zostavy cvikov vrátane výberu prvkov z programu OTAGO) a sprievodné slovo k témam distribuovaných letákov zameraných na pohybovú aktivitu, prevenciu pádov a očkovanie, pre 13 seniorov a 4 zamestnancov v dennom stacionári; tamtiež (16.11.2018) – „Diabetes mellitus“ (výklad s besedou a výučbovou prezentáciou; DVD „Diabetes mellitus 2“, AnimFilm 2012; distribúcia informačných materiálov od rôznych editorov), pre 15 seniorov v dennom stacionári;
- **Denné centrum seniorov MČ Košice-Sídlisko KVP**, Cottbuská 36, Košice, akcie s témami:
(26.9.2018) *Pohybová aktivita s uplatnením prvkov z kalanetiky* (výklad, názorná ukážka cvikov – rozcvička a precvičovanie zostavy cvikov), pre 5 seniorov/klientov DC; tamtiež (26.9.2018) – *Podpora duševného zdravia – preventívne prístupy pri Alzheimerovej chorobe* (výklad s besedou) a sprievodné slovo k témam distribuovaných letákov zameraných na pohybovú aktivitu, prevenciu pádov a očkovanie, pre 9 seniorov/klientov DC; „Prevencia osteopénié a osteoporózy pohybom“ (výklad s poradenstvom k pohybovej aktivite pre seniorov, ukážka a precvičovanie zostavy cvikov), pre seniorov/klientov DC v počtoch 9 (1.10.2018), 7 (8.10.2018), 5 záujemcov (15.10.2018);

„Prevenčia osteopénié a osteoporózy pohybom“ (výklad s poradenstvom k pohybovej aktivite pre seniorov, ukážka a precvičovanie zostavy cvikov); ponuka vybraných služieb mobilnej Poradne zdravia (meranie telesnej výšky, hmotnosti, stanovenie BMI; meranie obvodu pása a bokov, stanovenie WHR; percenta telesného tuku), pre seniorov/klientov DC v počtoch 8 záujemcov o antropometrické merania (22.10.2018); 9 osôb, z toho 2 záujemcovia o antropometrické merania (5.11.2018); tamtiež (10.10.2018) – „Pohybová aktivita s uplatnením prvkov z kalanetiky“ (výklad, ukážka a precvičovanie zostavy cvikov), pre 4 seniorov/klientov DC; „Pohybová aktivita s uplatnením prvkov z kalanetiky“ (výklad, názorná ukážka a precvičovanie zostavy cvikov); služby mobilnej Poradne zdravia – merania vybraných rizikových faktorov srdcovocievnych ochorení (vybrané vyšetrenia, ako tlak krvi, pulz, detekcia atriálnej fibrilácie; vyplnenie dotazníka k projektu „Od srdca k srdcu“ – prevencie cievnej mozgovej príhody/primárneho skríningu rizikových faktorov kardiovaskulárnych ochorení; poradenstvo k zdravému spôsobu života), pre seniorov/klientov DC v počtoch 7 záujemcov o fyzikálne merania (24.10.2018); 4 osoby, z toho 1 záujemca o fyzikálne merania v rámci projektu „Od srdca k srdcu“ (7.11.2018);

- **Denné centrum seniorov MČ Košice-Sever**, Obrancov mieru 2, Košice, akcie s témami:

(27.9.2018) „Pohybová aktivita s uplatnením prvkov z kalanetiky“ (výklad, ukážka a precvičovanie zostavy cvikov), pre 9 seniorov/klientov DC; (27.9.2018) – „Podpora duševného zdravia – preventívne prístupy pri Alzheimerovej chorobe“ (výklad s besedou) a sprievodné slovo k témam distribuovaných letákov zameraných na pohybovú aktivitu, prevenciu pádov a očkovanie, pre 12 seniorov/klientov DC; tamtiež – „Prevenčia osteopénié a osteoporózy pohybom“ (výklad s poradenstvom k pohybovej aktivite pre seniorov, ukážka a precvičovanie zostavy cvikov), pre seniorov/klientov DC v počtoch 9 (1.10.2018), 12 (8.10.2018), 13 (15.10.2018), 6 záujemcov (29.10.2018); „Prevenčia osteopénié a osteoporózy pohybom“ (výklad s poradenstvom k pohybovej aktivite pre seniorov, ukážka a precvičovanie zostavy cvikov); ponuka vybraných služieb mobilnej Poradne zdravia – merania vybraných rizikových faktorov srdcovocievnych ochorení (vybrané vyšetrenia, ako telesná výška, hmotnosť, BMI; obvod pása a bokov, WHR; percento telesného tuku; tlak krvi, pulz, detekcia atriálnej fibrilácie; vyplnenie dotazníka k projektu „Od srdca k srdcu“ – prevencie cievnej mozgovej príhody/primárneho skríningu rizikových faktorov kardiovaskulárnych ochorení; poradenstvo k zdravému spôsobu života), pre seniorov/klientov DC v počtoch 11 osôb, z toho 9 záujemcov o antropometrické merania (22.10.2018); 10 osôb, z toho 3 záujemcovia o merania vybraných parametrov srdcovocievnych ochorení v rámci projektu „Od srdca k srdcu“ (5.11.2018); „Pohybová aktivita s uplatnením prvkov z kalanetiky“ (výklad, ukážka a precvičovanie zostavy cvikov), pre seniorov/klientov DC v počtoch 9 (11.10.2018); 10 (18.10.2018); 4 (25.10.2018); 4 záujemcovia (8.11.2018);

- **LF UPJŠ** v Košiciach (15.10.2018) – „Intervenčné programy v podpore aktívneho starnutia“ (výklad s diskusiou a výučbovou prezentáciou), pre 10 študentov odboru Ver. zdrav., I. roč. Mgr. stupňa;

- **Infocentrum Slanec** (budova Múzea v Slanci), okres Košice-okolie – Miestna organizácia **JDS Slanec**, akcie s témami:

(16.10.2018) „Prevenčia osteoporózy pohybom a prevencia pádov u seniorov“ (výklad s poradenstvom k pohybovej aktivite pre seniorov, ukážka a precvičovanie zostavy cvikov vrátane výberu prvkov z programu OTAGO); „Prevenčia kolorektálneho karcinómu“ (výklad s besedou); „Očkovanie proti pneumokokom a chrípke“ (výklad s besedou) a sprievodné slovo k témam distribuovaných letákov zameraných na pohybovú aktivitu, prevenciu pádov a očkovanie, pre 2 seniorov/členov miestnej organizácie JDS;

- **Denné centrum MČ Košice-Dargovských hrdinov**, Jegorovovo nám. 5, Košice, akcie s témami:

(29.10.2018) „Prevenčia osteoporózy, úrazov a pádov u seniorov“ (výklad s besedou) a „Pohybom proti osteoporóze“ (poradenstvo k pohybovej aktivite so zameraním na prevenciu osteoporózy a pádov, ukážka a precvičovanie zostavy cvikov vrátane výberu prvkov z programu OTAGO), pre seniorov/klientov DC v počte 30 (pri edukácii), z toho 8 záujemcov o pohybovú aktivitu; tamtiež (19.11.2018) – „Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci“ (výklad s besedou), pre 50 seniorov/klientov DC;

- **Obecný úrad Poproč**, Školská 2, Poproč (okres Košice-okolie) – Miestna organizácia **JDS Poproč**, akcie s témami:

(6.11.2018) „Prevenčia osteoporózy“ (výklad s poradenstvom k pohybovej aktivite pre seniorov; ukážka a precvičovanie zostavy cvikov „Prevenčia osteopénié a osteoporózy pohybom“ vrátane výberu

prvkov z programu OTAGO) a sprievodné slovo k témam distribuovaných letákov zameraných na pohybovú aktivitu, prevenciu pádov a očkovanie, pre 23 seniorov – členov miestnej organizácie JDS; tamtiež (9.11.2018) – ponuka štandardných služieb mobilnej Poradne zdravia¹ (vyšetrenie s odborným poradenstvom k zdravému spôsobu života vrátane meraní k projektu „Od srdca k srdcu“; distribúcia tlačенých informačných materiálov od rôznych editorov), pre 23 seniorov/členov miestnej organizácie JDS;

- **Denné centrum seniorov pri MČ Košice-Západ**, Laborecká 2, Košice (26.11.2018) – ponuka štandardných služieb mobilnej Poradne zdravia¹ (vyšetrenie s odborným poradenstvom k zdravému spôsobu života; distribúcia tlačенých informačných materiálov od rôznych editorov), pre 14 seniorov/klientov DC.

¹Pozn.: Štandardné vyšetrenia na rizikové faktory kardiovaskulárnych ochorení zahŕňali zisťovanie parametrov, ako celkový cholesterol, triacylglyceroly, HDL, LDL, glukóza; tlak krvi, pulz, detekcia atriálnej fibrilácie; telesná výška, hmotnosť, BMI; obvod pásu a bokov, WHR; percento telesného tuku; vyplnenie dotazníka k projektu „Od srdca k srdcu“ – prevencie cievnej mozgovej príhody/prímárneho skríningu rizikových faktorov kardiovaskulárnych ochorení; u fajčiarov stanovenie hladiny oxidu uhľnatého a karboxyhemoglobínu vo výdychu; zistenie anamnézy cez dotazník k TZS.

Po ukončení činnosti k danému termínu bol pre ÚVZ SR v zmysle požiadavky zaslaný list vo veci: „Október – Mesiac úcty k starším 2018 – zaslanie odpočtu aktivít“ (s odoslaním 9.11.2018). Súčasťou odpočtu bol okrem správy aj tabelárny výkaz poradenských vyšetrení.

Svetový deň osteoporózy (20. október) sme spropagovali aj na Špeciálnej ZŠ, Inžinierska 24, Košice – edukačno-poradenskou aktivitou (výklad a prezentácia cvikov na chrbticu v sede) pre žiakov 1. a 2. stupňa (v celkovom počte 50).

Vyššie uvedeným trom významným termínom (ad body 3, 4) predchádzala **informačno-propagačná činnosť** – písomné oslovenie vybraných inštitúcií v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie, t. j. zostavenie tematického informačno-propagačného listu vo veci „Informácie o vybraných významných termínoch venovaných problematike zdravia – ponuky tematicky súvisiacich zdravotno-výchovných aktivít“ (zahŕňujúc predmetné termíny), s určením pre adresátov, ako materské školy, základné školy, stredné školy, stredoškolské internáty, centrá voľného času, detské domovy, miestna samospráva a denné centrá, Jednota dôchodcov Slovenska, materské/rodičovské/rodinné centrá, komunitné centrá. List bol inštitúciám zaslaný e-mailovou cestou dňa 24.8.2018.

S dvomi dennými centrami seniorov v Košiciach sa pokračuje v intenzívnej spolupráci v oblasti edukačno-poradenských aktivít zameraných na „**Prevenciu osteopénie a osteoporózy pohybom**“ a „**Kalanetiku**“. Pre klientov DC pri MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice (od roku 2015) a DC pri MČ Košice-KVP, Cottbuská 36, Košice (od mája 2016) sa realizujú opakované stretnutia (cca v týždňových intervaloch), ktorých náplňou je podpora pohybovej aktivity cez krátky cvičebný program na posilnenie pohybového systému (v tempe primeranom veku a zdravotnému stavu účastníkov). V roku 2018 sa v tomto smere začala spolupráca aj s DC MČ Košice-Dargovských hrdinov, Jegorovovo nám. 5, Košice.

V hodnotenom období:

- v DC MČ Košice-Sever sa uskutočnilo 72 stretnutí/skupinových poradenstiev (v období od 11.1.2018 do 13.12.2018), z toho 38 aktivít na prevenciu osteoporózy s celkovým počtom 410 účastí (s priemernou účasťou cca 11 osôb/1 akciu) a 34 cvičení kalanetiky s celkovým počtom 296 účastí (s priemernou účasťou cca 9 osôb/1 akciu);
- v DC MČ Košice-KVP sa uskutočnilo 70 stretnutí/skupinových poradenstiev (v období od 8.1.2018 do 5.12.2018), z toho 38 aktivít na prevenciu osteoporózy s celkovým počtom 327 účastí (s priemernou účasťou cca 9 osôb/1 akciu) a 32 cvičení kalanetiky s celkovým počtom 185 účastí (s priemernou účasťou cca 6 osôb/1 akciu);
- v DC MČ Košice-Dargovských hrdinov sa uskutočnili 4 stretnutia/skupinové poradenstvá na prevenciu osteoporózy (v období od 29.10.2018 do 17.12.2018), s celkovým počtom 27 účastí (s priemernou účasťou cca 7 osôb/1 akciu).

Z hľadiska vzdelávania, pre potreby zabezpečenia adekvátneho regionálneho pôsobenia, zúčastnili sme sa nasledovného odborného podujatia:

- diskusie spojené s prednáškami a workshopmi "Nebojme sa demencie" (LF UPJŠ, Trieda SNP 1, Košice, 12.3.2018). Organizátori: O. Z. Slovenská Alzheimerova spoločnosť v spolupráci s Ústavom sociálnej a behaviorálnej medicíny LF UPJŠ v Košiciach; Slovenskou asociáciou verejného zdravia (s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-15-0719).

9.6 Zdravotno-výchovné pôsobenie u detí predškolského veku – stomatohygiena

Pilotná časť projektovej úlohy (pod názvom „**Stomatohygiena u detí predškolského veku – zdravotno-výchovné pôsobenie a monitorovanie stavu orálneho zdravia**“), so začiatkom realizácie na regionálnej úrovni v roku 2008, sa stala komponentom celoslovensky riešeného projektu od roku 2009 do 2016. Obsahový rámec pilotnej časti nadväzoval na pôvodný celoslovenský projekt z roku 2005, bol však z hľadiska stratégie a metodického postupu doplnený a rozpracovaný na podmienky územných obvodov Košice-mesto a Košice-okolie. Hlavnými riešiteľmi a odbornými garantmi na regionálnej úrovni boli dve pracoviská: Odbor podpory zdravia pri RÚVZ so sídlom v Košiciach a Klinika stomatológie a maxilofaciálnej chirurgie Lekárskej fakulty Univerzity P. J. Šafárika a Univerzitnej nemocnice L. Pasteura v Košiciach.

Spoluriešiteľmi boli vybrané materské školy (ďalej len MŠ) z Košíc a okolia (v celkovom počte 19, t. j. 9 mestských a 10 vidieckych, z toho 3 MŠ s deťmi zo sociálne znevýhodneného prostredia), ďalej *príslušná samospráva* podľa miestne spadajúcich MŠ (11 samosprávnych orgánov – zriaďovateľov škôl) a *iné oslovené subjekty (partneri a donori)* v celkovom počte 14, menovite Union zdravotná poisťovňa, a. s.; Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s.; Interpharm Slovakia, a. s.; EuDent, s. s r. o.; MČ Košice – Staré Mesto; KK Dent, s. s r. o. Prešov; Listerine®; Zdravé zuby – franšizová predajňa spoločnosti Profimed International, s. s r. o. Košice; Anežka centrum, s. s r. o.; Magistrát mesta Košice; Mesto Medzev a od roku 2010 aj PROFIMED International, s. s r. o.; GC EUROPE N.V. Slovakia a stomatológ MUDr. Milan Tomka.

Pilotná časť regionálneho projektu zahŕňala edukačné pôsobenie, dotazníkový prieskum (realizované cez RÚVZ Košice) a monitorovanie stavu orálneho zdravia (zabezpečené stomatológmi spolupracujúcimi na úlohe). Podľa metodického plánu, hlavnou cieľovou skupinou boli deti vo veku 3 – 6 rokov, ďalšiu cieľovú skupinu tvorili rodičia a učiteľky MŠ. Vytvorené boli dve intervenčné skupiny škôl s odlišne načasovanou intervenčnou etapou vzhľadom ku vstupnej a výstupnej kontrole stavu chrupu. *Cieľom tejto klinickej časti projektu* bolo zhodnotiť súčasný stav v kazivosti chrupu detí a posúdiť efektívnosť intervenčno-edukačného pôsobenia (s odstupom dvoch rokov). *Cieľom dotazníkového prieskumu*, ktorého respondentmi boli rodičia detí a učiteľky MŠ, bolo získať informácie o úrovni starostlivosti o chrup a skladbe stravy, z hľadiska jej relevantnosti pre ústne zdravie. Získané údaje sa využijú pre konkretizáciu prospektívneho zdravotno-edukačného pôsobenia.

V plnení úlohy regionálneho konceptu sa pokračuje (bez klinickej časti, ktorej výsledky boli publikované). Aktuálna činnosť plne reflektuje popis úlohy s celoslovenskou pôsobnosťou (t. j. znenie bodu 9.6 v programoch a projektoch).

Preventívne aktivity vzdelávacieho charakteru sú podľa požiadaviek určené rôznym cieľovým a vekovým skupinám, nielen deťom a žiackej/študentskej populácii, učiteľkám a rodičom.

Z hľadiska metodického prístupu, zohľadňujúc vek cieľovej skupine, uplatňovaný je interaktívny a hravý spôsob (zahrňujúci výklad, besedu) s využitím rôznych výučbových pomôcok, ako magnetická tabuľa Flipchart s použitím symbolov a piktogramov

(znázorňujúcich zdravé a pokazené zuby, ovocie, zeleninu, sladkosti), DVD, maľovanky, detské zubné pasty, kefky, modely chrupu, ústne zrkadielka, tablety na detekciu zubného povlaku a i.

V územnej pôsobnosti RÚVZ Košice, o osvetu v oblasti ústneho zdravia prejavujú záujem najmä materské školy, základné školy (mnohé opakovane) a iné inštitúcie. V roku 2018 sme intervenovali v 17 MŠ (cca 483 detí), v 18 ZŠ (cca 1541 žiakov), na viacerých školách opakovane, ďalej v 1 SŠ (17 študentov) a 1 VŠ (21 študentov).

Spolupráca so školami v danej oblasti je priebežne propagovaná cez príspevky na ich webových stránkach (najmä MŠ, ZŠ).

Pri príležitosti významného termínu **Svetový deň ústneho zdravia – 20. marec**, vyhláseného Svetovou organizáciou zubných lekárov, boli realizované aktivity primárne pre deti a mládež. *Informačno-propagačné aktivity* zahŕňali:

Edukáčna činnosť zameraná na podporu ústneho zdravia a propagáciu termínu sa v regióne Košíc vykonávala v období od 6.2. do 24.3.2018. Aktivity sa konali v 3 školách (1 VŠ, 1 ZŠ, 1 MŠ) a v rámci nich bolo intervenovaných spolu 138 osôb, z toho 11 študentov VŠ, 75 žiakov ZŠ a 52 detí MŠ. Súčasťou edukácie bola distribúcia informačno-propagačných materiálov k danej tematike (letákov, skladačiek, maľovaniiek), od rôznych editorov vrátane RÚVZ Košice a ÚVZ SR. Prehľad škôl a školských zariadeniach, kde sme uskutočnili aktivity, uvádza nasledujúca tabuľka.

P. č.	Zdravotno-výchovné aktivity k Svetovému dňu ústneho zdravia (20. marec) – prehľad navštívených škôl a školských zariadení
1.	ZŠ Pionierska 33, Čaña, okres Košice-okolie (2 aktivity, edukovaných 75 žiakov VII. roč.)
2.	MŠ Budapeštianska 3, Košice (2 aktivity, edukovaných 52 detí predškolského veku)
3.	LF UPJŠ, Trieda SNP 1 Košice (1 aktivita, edukovaných 11 študentov odb. VZ, Bc. st. – I. roč.)

Pre propagačné účely je na webovom sídle RÚVZ Košice (v časti Hlavné menu – Aktuality) pre verejnosť určený prezentačný materiál pod titulom „Svetový deň ústneho zdravia 20. marec: Všetko sa začína tu! Zdravé ústa. Zdravé telo.“ (z edície Kancelárie SZO v SR a Slovenskej komory zubných lekárov), so sprievodným slovom a ponukou edukačných aktivít.

K ďalšiemu významnému dňu **Európsky deň ústneho zdravia – 12. september**, vyhláseného Radou Európskych dentistov, sme listom vo veci „*Informácie o vybraných významných termínoch venovaných problematike zdravia – ponuky tematicky súvisiacich zdravotno-výchovných aktivít*“ (zahŕňujúc predmetný termín), kontaktovali rôznych adresátov, ako materské školy, základné školy, stredné školy, stredoškolské internáty, centrá voľného času, detské domovy, miestnu samosprávu a denné centrá, Jednotu dôchodcov Slovenska, materské/rodičovské/rodinné centrá, komunitné centrá. List bol inštitúciám zaslaný e-mailovou cestou dňa 24.8.2018. Záujem o edukáciu zo strany škôl bol veľký, preto sa aktivity realizovali v širšom časovom období. Konali sa v 29 školách a školských zariadeniach (1 SŠ, 15 ZŠ, 13 MŠ) a v rámci nich bolo intervenovaných spolu 1646 osôb, z toho 17 študentov SŠ, 1251 žiakov ZŠ a 378 detí MŠ. Prehľad škôl a školských zariadení, kde sme uskutočnili aktivity, uvádza nasledujúca tabuľka.

P. č.	Zdravotno-výchovné aktivity k Európskemu dňu ústneho zdravia (12. september) – prehľad navštívených škôl a školských zariadení
1.	MŠ Cottbuská 34, Košice (2 aktivity, edukovaných 40 detí predškolského veku)
2.	MŠ Kostolná 8, Geča, okres Košice-okolie (2 aktivity, edukovaných 32 detí predškolského veku)
3.	MŠ Oštepová 1, Košice (2 aktivity, edukovaných 38 detí predškolského veku)
4.	MŠ Hlavná 112, Vyšná Myšľa, okres Košice-okolie (1 aktivita, edukovaných 16 detí predškolského veku)
5.	MŠ Hronska 7, Košice (2 aktivity, edukovaných 31 detí predškolského veku)

6.	Súkromná MŠ Vencová 4, Košice (1 aktivita, edukovaných 22 detí predškolského veku)
7.	Súkromná ZŠ Didacticus, Palackého 14, Košice (1 aktivita, edukovaných 16 žiakov I. roč.)
8.	MŠ Turgenevova 38, Košice (1 aktivita, edukovaných 24 detí predškolského veku)
9.	Špeciálna ZŠ, Odborárska 2, Košice (3 aktivity, edukovaných 65 žiakov I. – V. roč.)
10.	Evanjelická MŠ Muškátova 7, Košice (2 aktivity, edukovaných 45 detí predškolského veku)
11.	ZŠ Abovská 36, Košice (4 aktivity, edukovaných 108 žiakov I., II. a IV. roč.)
12.	Súkromná ZŠ Dneperská 1, Košice (3 aktivity, edukovaných 62 žiakov I. roč.)
13.	MŠ Park Angelinum 7, Košice (1 aktivita, edukovaných 25 detí predškolského veku)
14.	ZŠ Postupimská 37, Košice (4 aktivity, edukovaných 97 žiakov V. – VIII. roč.)
15.	ZŠ Kysak 210, okres Košice-okolie (3 aktivity, edukovaných 74 žiakov V. – IX. roč.)
16.	MŠ Masarykova 19, Košice (1 aktivita, edukovaných 20 detí predškolského veku)
17.	ZŠ L. Fullu, Maurerova 21, Košice (6 aktivity, edukovaných 95 žiakov I. – II. roč.)
18.	ZŠ Staničná 13, Košice (3 aktivity, edukovaných 64 žiakov I. a VII. roč.)
19.	ZŠ s MŠ M. R. Štefánika, Budimír 11, okres Košice-okolie (1 aktivita, edukovaných 15 detí predškolského veku.)
20.	ZŠ Belehradská 21, Košice (4 aktivity, edukovaných 90 žiakov I. roč.)
21.	MŠ Kežmarská 46, Košice (2 aktivity, edukovaných 50 detí predškolského veku)
22.	ZŠ sv. Cyrila a Metoda, Bernolákova 18, Košice (2 aktivity, edukovaných 60 žiakov I. roč.)
23.	ZŠ Masarykova 19, Košice (2 aktivity, edukovaných 55 žiakov V. roč.)
24.	ZŠ Hlavná 163, Valaliky, okres Košice-okolie (4 aktivity, edukovaných 200 žiakov I. – IV. roč.)
25.	MŠ Repíková 58, Košice (1 aktivita, edukovaných 20 detí predškolského veku)
26.	ZŠ Hroncova 23, Košice (6 aktivít, edukovaných 115 žiakov 1. a 2. stupňa)
27.	ZŠ Krosnianska 2, Košice (3 aktivity, edukovaných 85 žiakov I. roč.)
28.	ZŠ Krosnianska 4, Košice (3 aktivity, edukovaných 65 žiakov I. roč.)
29.	Športové gymnázium, Trieda SNP 104, Košice (1 aktivita, edukovaných 17 študentov IV. roč.)

Mimo uvedených významných dní sa aktivity k ústnej hygiene realizovali v ZŠ, Ruskov 32, okres Košice-okolie (1 aktivita, edukovaných 25 žiakov I. roč.); v Súkromnej MŠ Pro Pueris, Stará baštová 11, Košice (1 aktivita, edukovaných 19 detí predškolského veku), v MŠ Tatranská 23, Košice (2 aktivity, edukovaných 34 detí predškolského veku), ZŠ Školská 7, Čečejevce, okres Košice-okolie (6 aktivít, edukovaných 190 žiakov I. – IX. roč.), LF UPJŠ, Trieda SNP 1, Košice (10 študentov odb. VZ, Mgr. St. – I. roč.).

9.7 CINDI program SR

Pre sprostredkovanie aktuálnych zdravotno-výchovných informácií slúžia iniciatívy rozmanitého charakteru (vo vzťahu k inštitúciám, pri hromadných akciách dostupných verejnosti, v prístupe k jednotlivcom), ako aj prostriedky masmediálnej komunikácie (tlač, rozhlas, televízia, internet).

Plnenie cieľa na regionálnej úrovni predstavujú najmä intervenčné aktivity v zmysle individuálnej i populačnej stratégie vo vzťahu k úlohám č. **9.1** „Národný program podpory zdravia“, **9.2** „Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025“.

Medzi vybrané skupiny adresného pôsobenia, so zámerom vytvárania odborného potenciálu pre šírenie zdravotno-výchovných informácií, patrili pedagógovia, dobrovoľníci z radov matiek/rodičov, seniorov, rómski aktivisti, ale i poslucháči vysokoškolského štúdia, odboru Verejné zdravotníctvo na Lekárskej fakulte Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach.

Prostredníctvom poradenstva vykonávaného na individuálnej i skupinovej úrovni, zameraného na znižovanie hypertenzie nefarmakologickou cestou, resp. ovplyvňovanie zložiek životného štýlu, podieľame sa na aktivitách základnej mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia.

Rozsiahla je edukačná činnosť – rôzne zdravotno-výchovné aktivity, priority orientované na školskú mládež (uvedené napr. v **bodoch 9.1, 9.6**). Z hľadiska prístupu, dominovali *skupinové intervenčné metódy* – prednášková činnosť doplnená o aktivizačné metódy, uskutočnená na aktuálne témy prevencie (zdravý životný štýl a výživa; stomatohygiena; prevencia závislostí od legálnych a nelegálnych drog; podpora duševného

zdravia; environmentálna výchova; prvá pomoc a prevencia úrazov; výchova k zodpovednému partnerstvu a rodičovstvu; prevencia pohlavne prenosných nákaz a infekcie HIV/AIDS; prevencia vybraných infekčných ochorení – chrípky, vírusovej hepatitídy typu A; prevencia vybraných chronických neinfekčných ochorení atď.). Kvôli zvýšeniu účinnosti nášho vplyvu tvoríme a distribuujeme propagačno-náučný materiál najmä letáky a plagáty, využívame videoprojekciu, uplatňujeme rôzne formy skupinovej práce, spätnej väzby a pod.

Konzultačnú, resp. poradenskú činnosť v oblasti zdravotno-výchovnej metodiky, práce s informačno-propagačným materiálom (letáky, plagáty, brožúry) a v oblasti výpožičky videofilmov z našej filmotéky, poskytujeme na požiadanie, resp. podľa aktuálnosti.

Dlhoročne spolupracujeme s občianskymi iniciatívami, ktoré združujú ľudí v poproduktívnom veku, ako sú denné centrá (kluby dôchodcov). Podobne je tomu v prípade mladých rodičov s deťmi, ktorí sa zapájajú do činnosti v materských/rodinných centrách.

So všeobecne kladnou odozvou sa stretávajú naše intervencie smerom k pracovným kolektívom, napr. u zamestnancov samosprávy, škôl, súkromnoprávneho sektora, kde majú pomerne pravidelnú periodicitu.

Zámerom aktivít iniciovaných a organizovaných *v rámci kalendára významných termínov* je informovať verejnosť (laickú či odbornú) o aktuálnych, prioritných problémoch týkajúcich sa zdravia. Ich realizácia spočívala vo využití rôznych edukačno-intervenčných prístupov, masmediálneho priestoru a edičnej činnosti. Napríklad činnosť pri príležitosti významného termínu SZO – **Svetový deň zdravia – 7. apríl** spočívala *v edukačno-poradenských a informačno-propagačných aktivitách* (formou všeobecného poradenstva v rámci mobilnej Poradne zdravia; špecializovaného poradenstva v rámci mobilnej Poradne na odvykanie od fajčenia; edukačno-poradenských akcií na podporu pohybovej aktivity, zdravej výživy a formou využitia informačno-propagačných materiálov od rôznych editorov vrátane ÚVZ SR, RÚVZ Košice). Pre akcie sme vymedzili časový rámec od 6.4. do 30.4.2018. Vykonaných bolo celkovo 9 aktivít, so sumárnym počtom intervenovaných 171 osôb (z toho 51 žiakov ZŠ a SŠ). Spolupracujúcich inštitúcií bolo 10. Z hľadiska prehľadu, išlo o edukačno-poradenské a informačno-propagačné aktivity, ako:

- *Ponuka služieb mobilnej Poradne zdravia a mobilnej Poradne na odvykanie od fajčenia* (vybrané vyšetrenia a poradenstvo) – akcia v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice – v Obchodnom dome TESCO, Hlavná 111, Košice, dňa 6.4.2018. Cieľová skupina: verejnosť a zamestnanci OD TESCO (v celkovom počte 40 osôb);
- *Kalaretika – stop nesprávnemu držaniu tela a svalovej nerovnováhe* (prezentácia vybraných cvikov), v Dennom centre MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice, dňa 6.4.2018. Cieľová skupina: klienti DC (7 seniorov); *tamtiež Cvičenie „Pohybom proti osteoporóze“*, dňa 9.4.2018, pre klientov DC (11 seniorov);
- *Relax aktívnym pohybom* (vstupný výklad a tanečná aktivita) v ZŠ Školská 94, Trstené pri Hornáde, okres Košice-okolie, dňa 6.4.2018. Cieľová skupina: žiaci V. – IX. ročníka (v celkovom počte 36);
- *Ponuka služieb mobilnej Poradne zdravia* v rámci akcie Onkokardioturistika 31. ročník – jarná časť (vybrané vyšetrenia a poradenstvo) – akcia v spolupráci s Klubom turistov „Medicína“ Košice a Ligou proti rakovine SR, pobočkou Košice – na Zelenom dvore pri Košiciach, dňa 8.4.2018. Cieľová skupina: onkologickí pacienti a rodinní príslušníci (v celkovom počte 40 osôb);
- *Ponuka služieb mobilnej Poradne zdravia* (vyšetrenia na riziko metabolického syndrómu, s následným poradenstvom) v Dennom centre MČ Košice-Západ, Laborecká 2, Košice, dňa 9.4.2018. Cieľová skupina: klienti DC (11 seniorov);
- *Cvičenie „Pohybom proti osteoporóze“* v Dennom centre MČ Košice-Sídlisko KVP, Cottbuská 36, Košice, dňa 9.4.2018, pre klientov DC (11 seniorov);

- *Tai-chi – relaxácia, koordinácia a prebudenie organizmu* (vstupný výklad a prezentácia vybraných cvičebných prvkov) v Školskom internáte, Medická 2, Košice, dňa 10.4.2018, pre vekovo zmiešanú skupinu 15 študentov stredných škôl;
- *Propagácia významného termínu „Svetový deň zdravia – 7. apríl“* (vystavenie propagačných materiálov na informačných tabuliach) v **RÚVZ Košice** (v ústrednom a dvoch detašovaných pracoviskách), apríl 2018, s určením pre zamestnancov a stránky RÚVZ Košice.

Odpočet zdravotno-výchovných aktivít k *Svetovému dňu zdravia*, realizovaných Odborom podpory zdravia RÚVZ Košice, bol zaslaný na ÚVZ SR dňa 19.4.2018.

Popis činnosti k ďalším významným termínom sa nachádza v bodoch **9.1, 9.2, 9.5**.

Pre potreby odborného-metodického usmernenia sa konala celoslovenská porada vedúcich odborov podpory zdravia/výchovy k zdraviu (na RÚVZ Prievidza so sídlom v Bojniciach, Nemocničná 8, Bojnice, dňa 18.4.2018), ktorej sme sa zúčastnili. Organizátorom porady bol ÚVZ SR – Odbor podpory zdravia v spolupráci s RÚVZ Prievidza so sídlom v Bojniciach.

V rámci vnútroúradného vzdelávania, aktívne sme prispeli do programu odborných seminárov pre pracovníkov s VŠ vzdelaním a pre MTP pracovníkov, organizovaných na RÚVZ so sídlom v Košiciach. Tituly prezentovaných príspevkov, tematicky korešpondujú so zameraním programu CINDI a sú uvedené v **bodoch 9.1 – A.I.1; A.I.3; A.II**.

9.8 Akčný plán realizácie Národnej protidrogovej stratégie SR na obdobie rokov 2017 – 2020

V súlade s predmetným akčným plánom – v oblasti zníženia dopytu po drogách a priority zameranej na preventívne programy, naša účasť spočíva v priebežnom zabezpečení a realizácii aktivít formou výchovy a vzdelávania detí a mládeže v oblasti zdravého životného štýlu, v oblasti prevencie závislostí od legálnych a nelegálnych návykových látok (alkohol, tabak, iné drogy) a v problematike nelátkových závislostí. Prehľad realizovaných preventívnych aktivít uvádza **bod 9.1 – A.I.3**.

9.9 Národný akčný plán pre podporu pohybovej aktivity na roky 2017 – 2020 (skr. NAPPPA)

Predmetný akčný plán vychádza zo Stratégie pohybovej aktivity SZO pre Európsky región na roky 2016 – 2025, z Globálneho akčného plánu SZO pre prevenciu a kontrolu neprenosných ochorení 2013 – 2020, Aktualizovaného NPPZ v SR, Koncepcie štátnej politiky v oblasti športu – Slovenského športu 2020 ako aj z iných dokumentov, týkajúcich sa podpory pohybovej aktivity. Hlavným zámerom NAPPPA na roky 2017 – 2020 je zlepšenie úrovne verejného zdravia podporou pohybovej aktivity a znižovanie ovplyvniteľných rizikových faktorov súvisiacich s nedostatočnou pohybovou aktivitou.

V prípravnej etape plnenia úloh, vyplývajúcich z NAPPPA, sme v roku 2018 brali účasť na odbornom-metodickom seminári pre pracovníkov odboru podpory zdravia/výchovy k zdraviu k plneniu úloh NAPPPA na roky 2017 – 2020, t. j. k ukončeniu pilotného prieskumu a zahájeniu hlavného prieskumu (RÚVZ so sídlom v Trenčíne, Nemocničná 4, Trenčín, 14.3.2018). Organizátori: ÚVZ SR – Odbor podpory zdravia v spolupráci s RÚVZ Trenčín.

V hodnotenom období sme začali participovať na prvej z dvoch multisektorových úloh NAPPPA:

- 5.1.1 *„Sledovanie vybraných ukazovateľov zdravia u stredoškôľakov, testovanie telesnej zdatnosti a držania tela: Hodnotenie úrovne pohybovej aktivity, stravovacích návykov a životného štýlu v súvislosti s nameranými ukazovateľmi: Edukácia so zameraním na podporu vhodnej pohybovej aktivity a zlepšenie životosprávy“;*

- 5.1.3 „*Testovanie telesnej zdatnosti, hodnotenie držania tela a meranie antropometrických ukazovateľov u žiakov základných škôl: Hodnotenie úrovne pohybovej aktivity, stravovacích návykov a životného štýlu v súvislosti s nameranými ukazovateľmi: Edukácia so zameraním na podporu vhodnej pohybovej aktivity a zlepšenie životosprávy*“.

Gestormi oboch úloh sú MZ SR, ÚVZ SR a riešiteľmi RÚVZ v SR. Plnenie na národnej úrovni začalo v školskom roku 2017/2018. Cieľovou skupinou sú študenti I. ročníka (pre vstupný prieskum) a III. ročníka (pre výstupný prieskum v šk. roku 2019/20) stredných škôl (gymnázií, stredných odborných škôl s maturitou a bez maturity) – súbor 60 študentov na každý RÚVZ v SR. V školskom roku 2018/2019 budú ďalšou cieľovou skupinou žiaci 8. roč. základných škôl – súbor 60 žiakov na každý RÚVZ v SR.

Etapa zberu vstupných dát na vybraných SŠ sa cez RÚVZ v SR realizovala v 2. polroku šk. roka 2017/2018 (v triedach I. roč.), resp. v 1. polroku šk. roka 2018/2019 (počnúc septembrom, v triedach II. roč.). Následne (v rámci edukačnej časti úlohy) sa zo strany RÚVZ podľa kapacitných možností ponúkli zapojeným školám prednášky/besedy na tému „*Benefity optimálnej pohybovej aktivity*“.

V regióne Košíc v zmysle metodiky k úlohe č. 5.1.1 boli v septembri 2018 prostredníctvom RÚVZ Košice oslovené a informované štyri stredné školy v Košiciach, ktoré boli do tejto výskumno-prieskumnej akcie vybrané náhodne. V týchto školách sa následne realizovala distribúcia informovaných súhlasov pre zákonných zástupcov študentov II. roč./probandov. K daným školám patrili: Stredná zdravotnícka škola, Kukučínova 40, Košice (38 študentov); Gymnázium M. R. Štefánika, Nám. L. Novomeského 4, Košice (21 študentov); Gymnázium, Park mládeže 5, Košice (24 študentov); Stredná priemyselná škola elektrotechnická, Komenského 44, Košice (20 študentov). Celkovo sa na plnení úlohy 5.1.1 realizácie NAPPPA zúčastnilo 103 študentov (47 chlapcov, 56 dievčat).

V rámci uvedenej úlohy sa u študentov vykonali vyšetrenia nasledovných parametrov:

- biochemické vyšetrenia rizikových faktorov srdcovo-cievnych ochorení, t. j. stanovenie koncentrácie celkového cholesterolu, glukózy, triacylglycerolov, HDL, LDL z kapilárnej krvi) ako aj vybrané antropometrické vyšetrenia, ako meranie telesnej výšky, hmotnosti, obvodu pása, bokov, stanovenie BMI, WHR, WHtR, meranie tlaku krvi, pulzu, viscerálneho tuku, telesného tuku (bodystatom a kaliperom), kostrového svalstva a bazálneho metabolizmu;
- hodnotenie držania tela, flexibility tela, testovanie telesnej zdatnosti realizáciou kondičného testu (Ruffierov test) s použitím športových hodínok, zisťovanie vitálnej kapacity pľúc (spirometrom);
- vyplňanie dotazníka životného štýlu (súčasť celoslovenského monitoringu vybraných ukazovateľov zdravia u stredoškôľakov), pozostávajúceho z 51 položiek vrátane identifikačných. Dotazník bol rozdelený na niekoľko sekcií, ako životná pohoda, zdravie, pohybová aktivita, výživa, pitný režim, stravovacie návyky, komunikačné technológie, závislosti a demografické údaje.

Výsledky z vyššie uvedených vyšetrení ako aj informácie z osobnej, rodinnej anamnézy a o spôsobe stravovania boli vpisované do záznamového listu probanda. Údaje zo záznamového listu boli zadávané do „šablón“, určených ako doklad o výsledkoch vyšetrení pre zúčastnených študentov. Na to nadväzovalo odborné poradenstvo s odporúčaniami v zmysle zásad zdravého spôsobu života, k dispozícii boli informačno-edukačné materiály.

Vyšetrené parametre a údaje z dotazníka sa zadávali do mustry, ktorá bola odoslaná na RÚVZ v Spišskej Novej Vsi (v novembri 2018) a zadávali sa taktiež do Testu zdravé srdce (pre adolescentov), vytvoreného pre účely NAPPPA.

V úlohe 5.1.1 sa bude pokračovať cca o dva roky, zároveň je v pláne realizácia ďalšej multisektorovej úlohy NAPPPA pod č. 5.1.3.